

FERENC PÁPA
PÜSPÖKI SZINÓDUS
XVI. RENDES KÖZGYŰLÉSE

EGY SZINODÁLIS EGYHÁZÉRT:
KÖZÖSSÉG, RÉSZVÉTEL, KÜLDETÉS
ZÁRÓDOKUMENTUM

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT

FERENC PÁPA
PÜSPÖKI SZINÓDUS XVI. RENDES KÖZGYŰLÉSE
Egy szinodális egyházért: közösség, részvétel, küldetés
Záródokumentum

PÁPAI MEGNYILATKOZÁSOK

68

Sorozatszerkesztő
DIÓS ISTVÁN

FERENC PÁPA
PÜSPÖKI SZINÓDUS XVI. RENDES KÖZGYŰLÉSE

EGY SZINODÁLIS EGYHÁZÉRT:
KÖZÖSSÉG, RÉSZVÉTEL,
KÜLDETÉS

ZÁRÓDOKUMENTUM

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest 2025

A fordítás az eredeti, olasz szövegből készült:
Papa Francesco
XVI Assemblea Generale Ordinaria del Sinodo dei Vescovi:
Per una Chiesa sinodale:
comunione, partecipazione, missione.
Documento finale,
Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2024.

Fordította
TŐZSÉR ENDRE SP

Lektorálta
CSISZÁR KLÁRA

© Magyar Katolikus Püspöki Konferencia, 2025
Hungarian translation © Tőzsér Endre SP, 2025
Hungarian edition © Szent István Társulat, 2025

ISSN 1788-8948
ISBN 978 963 612 206 5

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 Budapest, Veres Pálné utca 24.
szentistvantarsulat.hu
Felelős kiadó: Dr. Kovács Zoltán alelnök
Felelős kiadóvezető: Farkas Olivér igazgató
Nyomdai munkálatok: Mega-Galaxis Kft., Budapest
Felelős vezető: Nemere Ágnes ügyvezető igazgató

RÖVIDÍTÉSEK

- AA II. Vatikáni Zsinat: *Apostolicam actuositatem* határozat a világi hívők apostolkodásáról (1965. november 18.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 443–482.
- AG II. Vatikáni Zsinat: *Ad gentes* határozat az egyház missziós tevékenységéről (1965. december 7.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 507–558.
- AL FERENC PÁPA: *Amoris laetitia* szinódus utáni apostoli buzdítás a családban megélt szeretetről (2016. március 19.), Pápai Megnyilatkozások 52, Szent István Társulat, Budapest, 2016.
- CCEO *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium – A keleti egyházak kánonjainak törvénykönyve* (1990. október 18.), Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 2011.
- CD II. Vatikáni Zsinat: *Christus Dominus* határozat a püspökök pásztori szolgálatáról az egyházban (1965. október 28.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 271–307.
- CIC *Codex Iuris Canonici – Egyházi törvénykönyv* (1983. január 25.), Szent István Társulat, Budapest, 2015, ötödik, átdolgozott kiadás.
- CV XVI. BENEDEK PÁPA: *Caritas in veritate* az ember teljes értékű fejlődéséről a szeretetben és az igazságban (2009. június 29.), in *XVI. Benedek megnyilatkozásai*, 1. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 2018, 87–146.
- DD FERENC PÁPA: *Desiderio desideravi* apostoli levél Isten népének liturgikus képzéséről (2022. június 29.), Pápai Megnyilatkozások 59, Szent István Társulat, Budapest, 2023.
- DN FERENC PÁPA: *Dilexit nos* enciklika Jézus Krisztus szívének emberi és isteni szeretetéről (2024. október 24.), Pápai

- Megnyilatkozások 67, Szent István Társulat, Budapest, 2025.
- DV II. Vatikáni Zsinat: *Dei Verbum* dogmatikus konstitúció az isteni kinyilatkoztatásról (1965. november 18.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 405–441.
- EC FERENC PÁPA: *Episcopalis communio* apostoli konstitúció a püspöki szinódusról (2018. szeptember 15.), *Acta Apostolicae Sedis* 110 (2018/10) 1359–1378.
- EG FERENC PÁPA: *Evangelii gaudium* apostoli buzdítás az evangélium hirdetéséről a mai világban (2013. november 24.), Pápai Megnyilatkozások 49, Szent István Társulat, Budapest, 2014.
- EN SZENT VI. PÁL PÁPA: *Evangelii nuntiandi* apostoli buzdítás az evangelizációról a mai világban (1975. december 8.), Szent István Társulat, Budapest, 2012.
- FT FERENC PÁPA: *Fratelli tutti* enciklika a testvériségről és a társadalmi barátságról (2020. október 3.), Pápai Megnyilatkozások 58, Szent István Társulat, Budapest, 2021.
- GS II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció az egyházzól a mai világban (1965. december 7.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 605–739.
- KEK *A Katolikus Egyház katekizmusa* (1997), Szent István Társulat, Budapest, 2020, 4. [javított] kiadás.
- LG II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció az egyházzól (1964. november 21.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 109–207.
- LS FERENC PÁPA: *Laudato si'* enciklika közös otthonunk gondozásáról (2015. május 24.), Pápai Megnyilatkozások 51, Szent István Társulat, Budapest, 2015.
- MC SZENT VI. PÁL PÁPA: *Marialis cultus* apostoli buzdítás a Boldogságos Szűz Mária tiszteletének helyes rendjéről és elő-

- mozdításáról (1974. február 2.), Magyar Kurír, Budapest, 2018.
- Mun. PÜSPÖKI SZINÓDUS XVI. RENDES KÖZGYŰLÉSE: *Munkadokumentum a kontinentális szakaszhoz* (2022. október 24.), katolikus.hu/dokumentumtar
- NMI SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA: *Novo millennio ineunte* apostoli levél a 2000. esztendő nagy jubileumának végén (2001. január 6.), in *II. János Pál megnyilatkozásai*, 2. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 2005, 565–599.
- PE FERENC PÁPA: *Praedicate evangelium* apostoli konstitúció a római kúriáról s az egyháznak és a világnak nyújtott szolgálatáról (2022. március 19.), Pápai Megnyilatkozások 64, Szent István Társulat, Budapest, 2024.
- SC II. Vatikáni Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról (1963. december 4.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 25–88.
- SRS SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA: *Sollicitudo rei socialis* enciklika a Populorum progressio enciklika huszadik évfordulójára (1987. december 30.), in *II. János Pál megnyilatkozásai*, 1. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 2005, 533–576.
- Szin. NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG: *Szinodalitás az egyház életében és küldetésében* (2018. március 2.).
- UR II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat az ökumenizmusról (1964. november 21.), in *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Társulat, Budapest, 2000, 237–269.
- UUS SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA: *Ut unum sint* enciklika az ökumenikus törekvésekről (1995. május 25.), in *II. János Pál megnyilatkozásai*, 2. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 2005, 277–326.

FERENC PÁPA JEGYZETE A ZÁRÓDOKUMENTUMHOZ

Az általam 2021 októberében elindított szinodális út különféle szakaszai során arra figyeltünk, hogy mit mond a Szentlélek az egyházaknak ebben az időszakban. A püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésének záródokumentuma egy olyan út gyümölcseit gyűjti össze, amelyet Isten népének meghallgatása és a pásztorok* megkülönböztető munkája jellemzett. Az egész egyház – engedve, hogy a Szentlélek megvilágosítsa – arra kapott meghívást, hogy értelmezze saját tapasztalatait, és felismerje, milyen lépéseket kell megtennie a közösség megélése, a részvétel megvalósítása és a Jézus Krisztus által rábízott küldetés előmozdítása érdekében.

A helyi egyházakban elindított szinodális út az országos és kontinentális szakaszokon át a püspöki szinódus közgyűléséhez vezetett, melyet a 2023. októberi és 2024. októberi két ülészen tartottunk. Most ez az út a helyi egyházakban és azok csoportjaiban** folytatódik, felhasználva a záródokumentumot, melyet a közgyűlés – a záródokumentum minden részében – október 26-án megszavazott és jóváhagyott. Én is jóváhagytam, és aláírva elrendeltem közzétételét, csatlakozva a közgyűlés „mi”-jéhez, mely a záródokumentumon keresztül Isten hívő szent népéhez fordul.

Elismerve a megtett szinodális út értékét, most átadom az egész egyháznak a záródokumentumban foglalt útmutatásokat, mint az ezekben az években a meghallgatás és a megkülönböztetés révén megérlelődött gyümölcsöket, és mint tekintéllyel rendelkező szövetet életünk és küldetésünk irányítására.

A záródokumentum Péter utóda rendes tanítóhivatalának része (vö. EC 18. 1. §; KEK 892), és kérem, hogy mint ilyet fogadjátok. Ez Róma püspöke hiteles tanításának olyan formáját képviseli,

* *Pásztorokon* a püspököket értjük. *(A fordító megjegyzése.)*

** *Helyi egyházak csoportjain* vagy *részegyházcsoportokon* az egyháztartományt, valamint a helyi egyházak (részegyházak) országos és kontinentális szintű csoportjait értjük. *(A fordító megjegyzése.)*

amely újszerű vonásokat mutat, de valójában megfelel annak, amire 2015. október 17-én volt alkalmam rámutatni, amikor kijelenttem, hogy a hierarchikus szolgálat megértéséhez a szinodalitás a megfelelő értelmezési keret.

A záródokumentum október 26-i jóváhagyásakor azt mondtam, hogy az „nem szigorúan normatív”, és hogy „alkalmazása közvetítéseket igényel majd”. Ez nem jelenti azt, hogy a dokumentum ne kötelezné az egyházakat arra, hogy a benne foglaltakkal összhangban álló döntéseket hozzanak. A helyi egyházaknak és a részegyházcsoporthoz most az a feladata, hogy – a különböző környezetekben – a dokumentumban foglalt hiteles útmutatásokat a jog által és maga a dokumentum által biztosított megkülönböztető és döntéshozatali folyamatokon keresztül megvalósítsák. Záróbeszédben azt is hozzátettem, hogy „időre van szükség ahhoz, hogy az egész egyházat bevonó döntések születessenek”: ez különösen a tíz *tanulmányozó csoportra* bízott témákra igaz, melyekhez a szükséges döntések függvényében továbbiak is társulhatnak. A püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésének befejezése nem jelenti a szinodális folyamat végét.

Itt meggyőződéssel ismétlem meg azt, amit az *Amoris laetitia* közzétételéhez (2016. március 19.) vezető, több szakaszból álló szinodális út végén írtam: „Nem minden tanbeli, erkölcsi vagy lelkipásztori vitát kell a tanítóhivatal beavatkozásával megoldani. Az egyházban természetesen szükséges a tanítás és a gyakorlat egysége, ám ez nem akadályozza meg, hogy a tan egynéhány szempontja, vagy az azokból származó néhány következmény értelmezésének eltérő módjai létezzenek. Ez mindaddig így lesz, amíg a Lélek el nem vezet bennünket a teljes igazságra (vö. Jn 16,13), azaz amíg tökéletesen be nem vezet minket Krisztus misztériumába, és mindent az ő szemével láthatunk majd. Továbbá, a helyi hagyományok és kihívások figyelembevételével minden országban vagy régióban kereshetők az inkultúráltabb megoldások” (AL 3).

A záródokumentum tartalmaz olyan útmutatásokat, amelyeket – alapvető irányvonalainak fényében – már most be lehet fogadni a helyi egyházakban és a részegyházcsoporthoz, figyelembe véve

a különböző helyi adottságokat, valamint a már megtett és a még elvégzendő feladatokat, hogy megtanuljuk és egyre jobban kialakítsuk a misszionárius, szinodális egyház saját stílusát.

Sok esetben arról van szó, hogy ténylegesen végre kell hajtani azt, amit a hatályos latin és keleti jog már lehetővé tesz. Más esetekben – szinodális megkülönböztetésen keresztül és a záródokumentumban megfogalmazott lehetőségek keretein belül – hozzá lehet fogni ahhoz, hogy az intézményes szolgálat és a missziós tevékenység új formáit kreatívan bevezessék, kísérleti jelleggel és a tapasztalatok kiértékelésével.

Az *ad limina* látogatásra készítendő jelentésben minden püspöknek be kell számolnia arról, hogy a rábízott helyi egyházban milyen döntéseket hoztak a záródokumentumban foglaltakkal kapcsolatban, milyen nehézségekkel találkoztak, és milyen eredményeket értek el.

A szinodális út „megvalósítási szakaszának” kísérése – a záródokumentum által felkínált iránymutatások alapján – a püspöki szinódus főtítkárságára van bízva, együtt a római kúria dikasztériumaival (vö. EC 19–21).

A katolikus egyház szinodális útjának – melyet az a vágy is vezérel, hogy folytassa a keresztények teljes és látható egysége felé vezető utat – „arra van szüksége, hogy a megosztott szavakat tettek kísérjék”.¹ A Szentlélek, a feltámadt Krisztus ajándéka, támogassa és vezesse az egész egyházat ezen az úton! Ő, aki harmónia, továbbra is fiatalítsa meg az egyházat az evangélium erejével, újítsa meg és vezesse a Völegényével való tökéletes egyesülésre (vö. LG 4). Mert a Lélek és a menyasszony azt mondja az Úr Jézusnak: „Jöjj el” (vö. Jel 22,17).

Kelt a Vatikánban, 2024. november 24-én,
a mi Urunk, Jézus Krisztusnak,
a világmindenség királyának ünnepén.

Ferenc

¹ Záróbeszéd a püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésén, 2024. október 26.

Egy szinodális egyházért: közösség, részvétel, küldetés

Záródokumentum

BEVEZETÉS*

*Jézus belépett, megállt középen,
és köszöntötte őket: „Békesség nektek!”
E szavakkal megmutatta nekik kezét és oldalát.
Az Úr láttára öröm töltötte el a tanítványokat
(Jn 20,19–20).*

1. Az egyház életében minden új lépés a forráshoz való visszatérés, újbóli megtapasztalása a feltámadt Úrral való találkozásnak, melyet a tanítványok húsvét estéjén éltek át az utolsó vacsora termében. Hozzájuk hasonlóan mi is, akik részt vettünk ezen a szinódusi közgyűlésen, úgy éreztük, hogy Krisztus irgalma átölel, szépsége megérint bennünket. A Lélekben való beszélgetést megélve, egymást meghallgatva érzékeltük az ő jelenlétét közöttünk: annak a személynek a jelenlétét, aki a Szentlélek ajándékozásával továbbra is a különbözőségek harmóniájaként megvalósuló egységet teremt népében.

2. A feltámadt Krisztust szemlélve emlékezetünkbe idézzük, hogy „az ő halálában keresztkedtünk meg” (Róm 6,3). Láttuk sebhelyeit, melyek átlényegültek egy új élet által, de örökre bevésődtek emberségébe. Ezek a sebek továbbra is véreznek megannyi fivérünk és nővérünk testén, a mi vétkeink miatt is. Az, hogy tekintetünk az Úrra szegezzük, nem fordít el a történelem drámáitól, hanem felnyitja szemünket, hogy meglássuk a körülöttünk lévő és minket is átjáró szenvedést: a háborútól megfélemlített gyerme-

* A püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésének záródokumentumát a 17. általános gyűlésen, 2024. október 26-án, a közgyűlés jelenlévő tagjainak több mint kétharmadának támogató szavazatával hagyták jóvá. A szavazás részletes eredménye a www.vatican.va honlapon olvasható. A záródokumentum szövegének hivatalos változata az olasz nyelvű szöveg. A nyomdai előkészítés során szerkesztői módosítások történtek a szövegen, hogy az nyelvtanilag helyes és gördülékeny legyen, s az idézetek pontosak legyenek. [Az olasz nyelvű szöveg végleges, nyomtatott változata 2024. december 30-án jelent meg. – *A fordító megjegyzése.*]

kek arcát, az anyák sírását, megannyi fiatal összetört álmait, a félelmetes utakkal szembenéző menekülteket, az éghajlatváltozás és a társadalmi igazságtalanságok áldozatait. Szenvedéseik nemcsak a tömegkommunikációs eszközökön, hanem sok olyan ember hangján keresztül is hallatszottak közöttünk, akik családjukkal és népükkel személyesen érintettek ezekben a tragikus eseményekben. Azokban a napokban is, amikor a közgyűlésre összegyűltünk, sok, nagyon sok háború hozott halált, okozott pusztulást, keltett bosszúvágyat és eredményezett tudatzavart. Csatlakozunk Ferenc pápa ismételt békefelhívásaihoz, elítéljük az erőszak, a gyűlölet és a bosszú logikáját, s elkötelezzük magunkat a párbeszéd, a testvériség és a megbékélés logikájának előmozdítása mellett. Lehetséges a valódi és a tartós béke, s együtt meg tudjuk teremteni. „A mai embereknek az örömei és reményei, fájdalmai és aggodalmai, mindenekelőtt a szegényeké és a szenvedőké” (GS 1) ismételten mindannyiunknak, Krisztus tanítványainak az örömei és fájdalmai voltak.

3. Amióta a szentatya 2021-ben elindította ezt a szinódust, egy olyan útra léptünk, amelynek gazdagságát és termékenységet egyre jobban felfedezzük. Figyelmesen hallgattunk, füleltünk, hogy a sok hangból kihalljuk, mit „mond a Lélek az egyházaknak” (Jel 2,7). Az út Isten népével folytatott széles körű konzultációval kezdődött egyházmegyéinkben és eparchiáinkban. Ezt az országos és a kontinentális szakasz követte, egy olyan párbeszéd körforgásában, amelyet a szinódus főtitkársága összefoglaló dokumentumok és munkadokumentumok révén folytonosan fenntartott. A püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésének két ülésszakban történő megtartása most lehetővé teszi számunkra, hogy átadjuk a szentatyának és az összes egyháznak tanúságtételünket arról, amit megéltünk, és megkülönböztetésünk gyümölcsét, egy új missziós lendület érdekében. Az utat annak minden szakaszában Isten népe hitérzékének bölcsessége jellemezte. Lépésről lépésre megértettük, hogy az *Egy szinodális egyházért: közösség, részvétel, küldetés* témáról tárgyaló, 2021–2024-es szinódus középpontjá-

ban egy meghívás áll: az öröme és az egyház megújítására szólító meghívás, és hogy ennek a megújításnak az Úr követésével, küldetésének szolgálata melletti elköteleződéssel, az ehhez a küldetéshez való hűség módjainak keresésével kell megvalósulnia.

4. Ez a meghívás a közös keresztségi identitáson alapul, azoknak a környezeteknek a különbözőségében gyökerezik, ahol az egyház jelen van, egységet pedig az egyetlen Atyában, az egyetlen Úrban és az egyetlen Lélekben talál. Ez a meghívás kivétel nélkül minden megkereszteltnek szól: „Isten egész népe az evangélium hirdetésének alanya. Isten népében minden megkeresztelt meghívást kapott, hogy a küldetés főszereplője legyen, hiszen mindannyian misszionárius tanítványok vagyunk” (Szin. 53). A szinodális út így a keresztények teljes és látható egysége felé irányít bennünket, amint azt a többi keresztény hagyomány küldöttei – jelenlétükkel – tanúsították. Az egység csendben növekszik Isten szent egyházában: ez az egység próféciaja az egész világ számára.

5. Az egész szinodális út, mely az egyház hagyományában gyökerezik, a zsinat tanításának fényében zajlott. A II. Vatikáni Zsinat ugyanis olyan volt, mint a világ és az egyház mezejére vetett mag. A hívők mindennapi élete, az egyházak tapasztalata az összes népben és kultúrában, a számos tanúságtétel az életszentségről, a teológusok reflexiója volt az a talaj, amelyben ez a mag kicsírázott és felnövekedett. A 2021–2024-es szinódus is ennek a magnak az energiájából merít és a benne rejlő lehetőségeket bontakoztatja ki. A szinodális út ugyanis azt valósítja meg, amit a zsinat az egyházzal mint misztériumról és Isten népéről tanított, mely az evangélium hallgatásából fakadó folyamatos megtérés révén elérhető életszentségre kapott meghívást. Ebben az értelemben a szinodális út a zsinat további recepciójának aktusa, meghosszabbítja inspirációját és feléleszti prófétai erejét a mai világ számára.

6. Nem titkoljuk, hogy tapasztaltunk magunkban fáradtságot, változással szembeni ellenállást, és megtapasztaltuk annak kísérté-

sét, hogy saját elképzeléseinket érvényesítsük Isten ígéjének meghallgatása és a megkülönböztetés gyakorlása kapcsán. Istennek, a végtelenül gyengéd Atyának az irgalma azonban minden alkalommal lehetővé teszi számunkra, hogy megtisztítsuk szívünket és folytassuk utunkat. Ezt ismertük el, amikor a második ülősszakot bűnbánati virrasztással kezdtük, melynek során bocsánatot kértünk bűneinkért, szégyenkeztünk miattuk, és közbenjáró imával fordultunk Istenhez a világ bajainak áldozataiért. Nevükön neveztük bűneinket: a béke, a teremtet világ, az őslakosok, a migránsok, a kiskorúak, a nők, a szegények, a meghallgatás, a közösségvállalás ellen elkövetett vétkeinket. Ez ráébresztett bennünket arra, hogy a szinodalitás bűnbánatot és megtérést követel. Amikor Isten irgalmasságának szentségében részesülünk, azt tapasztaljuk meg, hogy feltétel nélkül szeretve vagyunk: szívünk keménysége legyőzött, és megnyílunk a közösségre. Ezért akarunk irgalmas egyház lenni, mely mindenkiel képes megosztani az Istentől származó megbocsátást és kiengesztelődést: ez tiszta kegyelem, nem rendelkezünk felette birtokosként, hanem csak tanúi vagyunk.

7. A 2021-ben megkezdett szinodális út első gyümölcseit már láthattuk. A legegyszerűbb, de legértékesebb gyümölcsök a családoknak, az egyházközségeknek, az egyesületeknek, a mozgalmaknak, a kis keresztény közösségeknek, az iskoláknak és a szerzetesközösségeknek az életében érelődnek, ahol egyre nagyobb mértékben gyakorolják a Lélekben való beszélgetést, a közösségi megkülönböztetést, a hivatással járó ajándékok megosztását és a küldetésben való közös felelősségvállalást. A plébánosoknak a szinodus alkalmából megszervezett találkozója¹ lehetővé tette, hogy méltányoljuk ezeket a gazdag tapasztalatokat, és új lendületet adjunk nekik. Hálásak vagyunk és örülünk annak a sok közösségnek és hívőnek a hangjáért, akik az egyházat a befogadás, a remény és az öröm helyeként élik meg.

¹ Sacrofano [Róma], 2024. április 28. – május 2.

8. A szinódusi közgyűlés első ülészaka további gyümölcsöket hozott. Az *összefoglaló jelentés* felhívta a figyelmet az egyház élete szempontjából néhány nagy jelentőségű kérdésre, melyeket a szentatyá – nemzetközi konzultációt követően – az összes föld-résről származó pásztorokból és szakértőkből álló, szinodális módszerrel dolgozó *tanulmányozó csoportokra* bízott.

Az egyház életének és küldetésének azok a területei, amelyeket már elkezdtek vizsgálni, a következők:

1. A keleti katolikus egyházak és a latin egyház közötti kapcsolatok néhány aspektusa.
2. A szegények és a föld kiáltásának meghallgatása.
3. A digitális környezetben megvalósítandó küldetés.
4. A papképzés általános szabályzatának (*Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*) felülvizsgálata szinodális, missziós szempontból.
5. Intézményes szolgálati formákat érintő néhány teológiai és kánonjogi kérdés.
6. A püspökök, szerzetesek, egyházi társulások közötti kapcsolatokat szabályozó dokumentumok szinodális és missziós szempontból történő felülvizsgálata.
7. A püspök alakjának és szolgálatának néhány aspektusa (különösen: a püspökjelöltek kiválasztásának kritériumai, a püspök bírói funkciója, az *ad limina* látogatások jellege és lebonyolítása) szinodális, missziós szempontból.
8. A pápa képviselőinek szerepe szinodális, missziós perspektívában.
9. Teológiai szempontok és szinodális módszerek a vitatott hittani, pasztorális és etikai kérdések közös megkülönböztetéséhez.
10. Az ökumenikus út gyümölcseinek befogadása Isten népében.

Ezekhez a csoportokhoz csatlakozik a törvényszövegek dikasztériumával együttműködésben elindított *egyházi jogi bizottság*, mely az egyházi jogszabályokba bevezetendő szükséges újítások szolgálatában áll, valamint az afrikai és madagaszkári püspöki kon-

ferenciák szimpóziumára bízott megkülönböztetés a többnejű házasságban élők lelkipásztori kíséréséről [*poligámiai bizottság*]. E csoportok és bizottságok munkája elindította a megvalósítási szakaszt, gazdagította a második ülőszak munkáját, és segíteni fogja a szentatyát a lelkipásztori és kormányzati döntések meghozatalában.

9. A szinodális folyamat nem fejeződik be a püspöki szinódus mostani közgyűlésének végével, hanem magában foglalja a megvalósítási szakaszt is. A közgyűlés tagjaiként feladatunknak érezzük, hogy a szinodalitás misszionáriusaiként ezt elkötelezetten segítsük azokban a közösségekben, ahonnan származunk. Arra kérjük az összes helyi egyházat, hogy mindennapi útjukat a konzultáció és a megkülönböztetés szinodális módszertanával folytassák, konkrét módozatokat és képzési programokat meghatározva, hogy kézzelfogható szinodális változtatást valósítsanak meg a különböző egyházi valóságokban (egyházközségek, megszentelt élet intézményei és apostoli élet társaságai, hívők társulásai, egyházmegyék, püspöki konferenciák, részegyházcsoportok stb.) Azt is tervbe kell venni, hogy a szinodalitás terén és az összes megkereszteltnek az egyház életében való részvétele terén elért eredményeket kiértékeljék. Javasoljuk, hogy a püspöki konferenciák és a saját jogú egyházak szinódusai jelöljenek ki embereket és szenteljenek erőforrásokat a misszionárius, szinodális egyházként való növekedés útjának kísérésére és a püspöki szinódus főtitkárságával való kapcsolattartásra (vö. EC 19, 1. és 2. §). A főtitkárságtól pedig azt kérjük, hogy továbbra is öröködjön a *tanulmányozó csoportok* munkamódszerének szinodális jellege fölött.

10. Ez a záródokumentum, melyet a püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésének gyümölcseként a szentatyának és az egyháznak átadunk, az összes eddig megtett lépést értékes örökségként őrzi és magában foglalja. Tartalmaz az első ülőszakon előkerült néhány fontos közös pontot, összefoglalja az első és a második

ülésszak közötti hónapokban az egyházaktól beérkezett hozzá-
szólásokat, és mindazt, amire a második ülésszak alatt – különö-
sen a Lélekben folytatott beszélgetésnek köszönhetően – jutot-
tunk.

11. A záródokumentum annak tudatát fejezi ki, hogy a misszió-
ra való meghívás egyúttal megtérésre való meghívás minden he-
lyi egyház és az egész egyház számára, az *Evangelii gaudium*
apostoli buzdításban megfogalmazott perspektívában (vö. 30).
A szöveg öt részből áll. A *szinodalitás szíve* címet viselő első rész
azokat a teológiai és lelkiismereti alapokat vázolja fel, amelyek meg-
világítják és táplálják az utána következő részeket. Megismétli a
szinodalitásnak az első ülésszakon kialakult közös értelmezését,
és kifejti annak spirituális és prófétai perspektíváit. A szívünkben
lakozó érzéseknek, képeknek és gondolatoknak a megváltozása
együtt halad a lelkipásztori és missziós cselekvés megváltozása-
val. Az *Együtt a bárkában* címet viselő második rész azoknak a
kapcsolatoknak átalakításáról szól, amelyek a keresztyén közössé-
get építik és formát adnak a misszióknak a hivatások, karizmák és
szolgálatok összefonódásában. A „*Vessétek ki a bálót*” címet vise-
lő harmadik rész három, egymással szorosan összefüggő gyakorla-
tot határoz meg: az egyházi megkülönböztetést, a döntéshozatali
folyamatokat, valamint az átláthatóság, számadás (elszámoltatha-
tóság) és értékelés kultúráját. Ezek tekintetében is folyamatokat
kell indítanunk, melyek segítik a „missziós átalakítást”, amelyhez
sürgősen szükség van a részvételi szervek megújítására. A *Bőséges
halfogás* címet viselő negyedik rész azt vázolja fel, hogy miként
lehetséges új formákban ápolni az ajándékok cseréjét és az egy-
házban bennünket összekötő kötelékek összefonódását egy olyan
korban, amikor a gyökeret verés egy helyen erősen megváltozik.
Ezt követi az ötödik rész – „*Úgy küldelek én is titeket*” –, mely azt
teszi lehetővé, hogy szemügyre vegyünk egy nélkülözhetetlen lé-
pést: gondoskodnunk kell arról, hogy Isten népében mindenki
kapjon képzést a missziós szinodalitásra.

12. A záródokumentum felépítése a feltámadásról szóló evangéliumi beszámolókat követi. *A sírhoz futás húsvét hajnalán, a feltámadt Krisztus megjelenése az utolsó vacsora termében és a tóparton* inspirálták megkülönböztetésünket és táplálták párbeszédünket. A Szentlélek húsvéti ajándékáért imádkoztunk: kértük, hogy tanítson meg arra, amit tennünk kell, és mutassa meg az utat, amelyen mindannyiunknak együtt kell haladnunk. Ezzel a dokumentummal a közgyűlés elismeri és tanúsítja, hogy a szinodalitás – az egyház konstitutív dimenziója – már sok közösségünk tapasztalatának része. Ugyanakkor követendő utakat, megvalósítandó gyakorlatokat, kikémlendő horizontokat javasol. A szent-
atya, aki az egyházat szinódusra hívta össze, megmondja majd a püspökök pásztori gondoskodására bízott egyházaknak, hogyan folytassuk utunkat a „meg nem csaló” remény (Róm 5,5) által támogatva.

I. rész

A SZINODALITÁS SZÍVE

A Szentlélek megtérésre,
evangélium szerinti változtatásra hív bennünket

*A hét első napján, kora reggel, amikor még sötét volt,
Mária Magdolna kiment a sírhoz.
Észrevette, hogy a követ elmozdították a sírtól.
Erre elfutott Simon Péterhez
és a másik tanítványhoz, akit Jézus szeretett
(Jn 20,1-2).*

13. Húsvét reggelén három tanítványt látunk: Mária Magdolnát, Simon Pétert és a Jézus által szeretett tanítványt. Mindegyik a maga módján keresi az Urat; mindegyiknek megvan a maga szerepe a remény felvirradásában. Mária Magdolnában akkora a szeretet, hogy elsőként ér a sírhoz. Az ő híradására Péter és a szeretett tanítvány is a sírhoz indul; a szeretett tanítvány fiatalos erővel fut, az elsőként felfedező ember tekintetével kutat, de képes előreengedni az idősebbet, aki a vezetés feladatát kapta; Péter, akit az Úr megtagadása nyomaszt, azzal az irgalommal való találkozóra hivatalos, amelynek szolgája lesz az egyházban. Mária a kertben marad, hallja, hogy nevén szólítják, felismeri az Urat, aki elküldi őt, hogy hirdesse feltámadását a tanítványok közösségének. Ezért az egyház az *apostolok apostolának* ismeri el őt. Egymásra utaltságuk a szinodalitás szívét testesíti meg.

14. Az egyház azért létezik, hogy tanúságot tegyen a világ előtt a történelem döntő eseményéről: Jézus feltámadásáról. A feltámadt Úr békét hoz a világnak, s az ő Lelkével ajándékozik meg bennünket. Az élő Krisztus az igazi szabadság forrása, a meg nem csaló remény alapja, Isten igazi arcának és az ember végső rendeltetésének kinyilatkoztatása. Az evangéliumok elbeszélése szerint ah-

hoz, hogy belépjünk a húsvéti hitbe és a húsvéti hit tanúi legyünk, el kell ismernünk belső ürességünket, a bennünk rejtőző félelem, kétség és bűn sötétségét. Ámde azok, akiknek a sötétségben van bátorságuk kimenni és keresésre indulni, azt fedezik fel, hogy valójában őket kereste valaki, nevükön szólította valaki, bocsánatot nyertek és együtt testvéreikhez küldtettek.

Az egyház Isten népe, az egység szentsége

15. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében történő keresztségből fakad Isten népének az identitása. Ez úgy valósul meg, mint meghívás az életszentségre és mint misszióba küldés, hogy minden nép meghívást kapjon az üdvösség ajándékának befogadására (vö. Mt 28,18–19). A misszionárius, szinodális egyház tehát a keresztségből születik, melyben Krisztus önmagába öltöztet bennünket (vö. Gal 3,27), és a Lelkét ajándékozza nekünk, hogy általa Isten gyermekeiként újjászülessünk (vö. Jn 3,5–6). Az egész keresztény élet forrása és horizontja a Szentháromság misztériuma, aki kiváltja bennünk a hit, a remény és a szeretet dinamizmusát.

16. „Úgy tetszett Istennek, hogy az embereket ne egyenként, minden társas kapcsolat kizárásával szentelje meg és üdvözítse, hanem néppé tegye őket, mely őt igazságban elismeri és szentül szolgál neki” (LG 9). Isten népe az ország felé vezető úton folyamatosan táplálkozik az eucharishtiából, a közösség és az egység forrásából: „Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk” (1Kor 10,17). Az egyház, melyet az Úr testének és vérének szentsége táplál, az ő testét alkotja (vö. LG 7): „Ti Krisztusnak teste vagytok, s egyenként tagjai” (1Kor 12,27). Ez a test a kegyelem által éltetve a Szentlélek temploma (vö. LG 4): ő az ugyanis, aki életet ad neki, és építi, egy lelki ház élő köveivé téve mindannyiunkat (vö. 1Pét 2,5; LG 6).

17. A szinodális folyamat során részünk lehetett annak „spirituális ízelelésében” (EG 268), hogy Istennek minden törzsből, nyelvből, népből és nemzetből összegyűjtött, különféle környezetekben és

kultúrákban élő népe vagyunk. Ez a nép sosem a megkeresztelték pusztája összege, hanem a szinodalitás és a küldetés közösségi és történelmi alanya, még zarándokol az időben, de már közösségekben él a mennyei egyházzal. Azokban a különféle környezetekben, amelyekben az egyes egyházak gyökeret eresztettek, Isten népe az üdvösség örömhírét hirdeti és róla tesz tanúságot; a világban és a világért élve együtt jár a föld összes népével, párbeszédet folytat vallásaikkal és kultúráikkal, felismerve bennük az Ige magjait, és halad előre Isten országa felé. Miután a hit és a keresztség révén ebbe a népbe tagozódtunk, támogat és kísér bennünket Szűz Mária, „a biztos reménynek és a vigasztalásnak a jele” (LG 68), támogatnak az apostolok, mindazok, akik életük odaadásáig tanúságot tettek hitükről, minden idők és helyek szentjei.

18. Isten szent népében, mely az egyház, a hívők közössége (*communio fidelium*) egyúttal az egyházak közössége (*communio ecclesiarum*), mely a püspökök közösségében (*communio episcoporum*) nyilvánul meg, azon nagyon ősi elv alapján, mely szerint „a püspök az egyházban van, az egyház pedig a püspökben”.² Ennek a sokféle alakot öltő közösségnek a szolgálatába állította az Úr Péter apostolt (vö. Mt 16,18) és utódait. A péteri szolgálat alapján Róma püspöke az egyház egységének „örök és látható princípiuma és alapja” (LG 23).

19. „Isten szívében kiváltságos helye van a szegényeknek” (EG 197), a peremre szorultaknak és kirekesztetteknek, következésképpen az egyház szívében is. Bennük a keresztyén közösség Krisztus arcával és testével találkozik, aki, noha gazdag volt, értünk szegénnyé lett, hogy szegénysége által meggazdagodjunk (vö. 2Kor 8,9). Az, hogy a szegényeket tegyük első helyre, a Krisztusban való hit belső követelménye. A szegények közvetlenül ismerik a szenvedő Krisztust (vö. EG 198), aki az ajándékként ka-

² SZENT CYPRIANUS: *Hatvanhatodik levél [Florentinus testvérnek]*, 8, in *Szent Cyprianus levelezése*, Ökeresztény Örökségünk 19, Jel, Budapest, 2014, 385.

pott üdvösség hírnökeivé és az evangélium örömének tanúivá teszi őket. Az egyháznak szegénynek kell lennie a szegényekkel, akik gyakran a hívők többségét alkotják, meg kell hallgatnia őket és az evangelizáció alanyainak kell tekintenie őket, miközben megtanuljuk közösen felismerni a Lélektől kapott karizmáikat.

20. „A nemzetek világossága Krisztus” (LG 1), és ez a világosság ragyog az egyház arcán, bár az emberi létállapot törékenysége és a bűn ködössége jellemzi. Az egyház Krisztustól kapja azt az ajándékot és felelősséget, hogy az emberi család kötelékeinek, kapcsolatainak és testvériségének hatékony kovásza legyen (vö. AG 2–4), tanúságot téve a világban útjának értelméről és céljáról (vö. GS 3 és 42). Ezt a felelősséget ma egy olyan korban vállalja, amelyet a részvétel válsága sújt – vagyis nem érezzük egy közös sors részeinek és szereplőinek magunkat –, valamint a boldogság és az üdvösség individualista felfogása jellemez. Hivatása és prófétai szolgálata (vö. LG 12) abban áll, hogy tanúságot tegyen Isten azon tervéről, hogy az egész emberiséget – szabadságban és közösségben – önmagával egyesítse. Ezért az egyház – mely „Krisztusnak már titokzatos módon jelen lévő országa” (LG 3) és „ennek az országnak a csírája és kezdete a földön” (LG 5) – együtt halad az emberiséggel, minden erejével az emberi méltóságért, a közjóért, az igazságosságért, a békért dolgozik, és „az ország beteljesedésére áhítozik” (LG 5), amikor Isten lesz „minden mindenben” (1Kor 15,28).

Isten népének szentségi gyökerei

21. Az egyház szinodális útja annak felfedezéséhez vezetett bennünket, hogy a különféle hivatásoknak, karizmáknak és szolgálatoknak egyetlen gyökere van: „Mi mindnyájan az egy Lélek által egy testté lettünk a keresztségben” (1Kor 12,13). A keresztség a keresztyén élet alapja, mert mindenkit a legnagyobb ajándékba vezet be: Isten gyermekei vagyunk, azaz részesei a Jézust az Atyához fűző kapcsolatnak a Lélekben. Semmi sem múlja felül ezt a méltóságot, melyet mindenki egyformán megkap, mellyel Krisz-

tust öltjük magunkra, s amely beolt minket Krisztusba, hogy úgy kapcsolódjunk hozzá, mint szőlővesszők a szőlőtőhöz. A krisztusi jelentésű *keresztény* névben – melyet megtiszteltetés viselnünk – benne van az a kegyelem, amely életünk alapját képezi, és lehetővé teszi, hogy testvérekként járjunk együtt.

22. A keresztség erejében „Isten szent népe Krisztus prófétai küldetéséből is részesedik, leginkább azáltal, hogy a hívő és szerető élettel egyre szélesebb körben tesz tanúságot róla” (LG 12). A Szentlélek keresztségben kapott kenetének köszönhetően (vö. 1Jn 2,20.27) minden hívő rendelkezik az evangélium igazsága iránti ösztönrel, melyet hitérzéknek (*sensus fidei*) nevezünk. Ez az isteni valóságokkal való egyfajta lényegi összhangot jelent, mely azon alapul, hogy a Szentlélekben a megkeresztelt „az isteni természet részesei lesznek” (DV 2). Ebből a részesedésből fakadóan ösztönösen képesek felismerni azt, ami a kinyilatkoztatás igazságának megfelel az egyház közösségében. Ezért az egyház biztos abban, hogy Isten szent népe nem tévedhet a hitben, amikor valamennyi megkeresztelt kifejezi egyetemes egyetértését valamely, hitet vagy erkölcsöt érintő kérdésben (vö. LG 12). A hitérzék gyakorlása nem tévesztendő össze a közvéleménnyel. Mindig a pásztorok megkülönböztető tevékenységéhez kapcsolódik az egyházi élet különféle szintjein, amint azt a szinodális folyamat szakaszainak egymáshoz kapcsolódása mutatja. Célja a hívők egyetértésének (*consensus fidelium*) elérése, mely „biztos kritériumot jelent annak megállapításához, hogy egy adott tanítás vagy gyakorlat az apostoli hithez tartozik-e”.³

23. A keresztség által minden keresztény részesül a hitérzékben. Ezért a hitérzék nemcsak a szinodalitás elve, hanem az ökumenizmus alapja is. „A szinodalitás útja, melyen a katolikus egyház jár, ökumenikus út, és ökumenikusnak kell lennie, ahogyan az öku-

³ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG: *A „sensus fidei” az egyház életében* (2014) 3, *Papi Lelkiség* 16 (2021) 11; illetve *Athanasiana* 43. szám (2016/2) 9.

menikus út is szinodális.”⁴ Az ökumenizmus mindenekelőtt lelki megújulás kérdése. A bűnbánatnak és az emlékezet múltbeli sebekből való gyógyulásának folyamatait igényli, sőt, a bátorságot a testvéri figyelmeztetésre az evangéliumi szeretet szellemében. A közgyűlésen megvilágosító tanúságtételek hangzottak el olyan, különböző egyházi hagyományokat követő keresztényektől, akik osztoznak egymással a barátságban, az imában, az életben, a szegények szolgálata és a közös otthon gondozása iránti elkötelezettségben. A világ nem kevés térségében elsősorban a vér ökumenizmus van jelen: különböző felekezetű keresztények együtt adják életüket a Jézus Krisztusban való hitükért. Vértanúságuk tanúságtétele ékesszólóbb minden szónál: az egység az Úr keresztyéből fakad.

24. A keresztséget csakis a keresztény beavatáson belül lehet teljesen megérteni, vagyis azon az úton, amelyen az Úr – az egyház szolgálata és a Lélek ajándéka által – bevezet a húsvéti hitbe, és bekapcsol a szentháromságos és egyházi közösségbe. Ez az út igen sokféle formát ismer, attól függően, hogy milyen életkorban kezdjük meg, a keleti hagyományok és a nyugati hagyomány saját, eltérő hangsúlyaitól függően, és az egyes helyi egyházak sajátosságaitól függően. A beavatás a hivatások és az egyházi szolgálatok nagy változatosságával hoz kapcsolatba. Bennük az egyház irgalmas arca jelenik meg, aki úgy tanítja gyermekeit járni, hogy együtt jár velük. Meghallgatja őket, és miközben válaszol kételyeikre és kérdéseikre, azzal az újdonsággal gazdagodik, amelyet minden ember a maga élettörténetével és kultúrájával magával hoz. Ebben a lelkipásztori cselekvésben a keresztény közösség – gyakran anélkül, hogy teljesen tudatában lenne – a szinodalitás első formáját tapasztalja meg.

25. A keresztény beavatás útján a bérmlás szentsége a tanúságtételre való tekintettel a Lélek különleges kiadásával gazdagítja

⁴ FERENC PÁPA: *Beszéd Őszentsége III. Mar Awáboz*, 2022. november 19.

a hívők életét. A Lélek, akivel Jézus el voltelve (vö. Lk 4,1), aki felkente és elküldte, hogy hirdesse az evangéliumot (vö. Lk 4,18), ugyanaz a Lélek, mint aki az Istenhez tartozás pecsétjeként és megszentelő kenetként kiárad a hívőkre. Ezért a bérálás, mely a pünkösdi kegyelmét teszi jelenvalóvá a megkeresztelt személy és a közösség életében, nagy értékű ajándék, amely megismétli annak a misszió tüzeiben égő egyháznak a csodáját, amelynek van bátorsága kimenni a világ útjaira, és képes megértetnie magát minden néppel és kultúrával. Minden hívőnek hozzá kell járulnia ehhez a lendülethez: be kell fogadnia a Lélek által mindenkinek bőségesen osztott karizmákat, s igyekeznie kell azokat alázattal és kreatív kezdeményezőkésséggel Isten országának szolgálatába állítani.

26. Az eucharisztia ünneplése, különösen vasárnap, az első és alapvető formája annak, hogy Isten szent népe összegyűlik és találkozik. Az eucharisztikus ünneplés „jelzi és valóra váltja az egyház egységét” (UR 2). Az összes hívő „teljes, tudatos és tevékeny részvételében” (SC 14), a különféle szolgálatok jelenlétében és a püspök vagy a pap vezetésével láthatóvá válik a keresztény közösség, amelyben kinek-kinek a küldetésért való differenciált társfelelőssége valósul meg. Ezért az egyház, Krisztus teste az eucharisziából tanulja meg egymáshoz illeszteni az egységet és a sokféleséget: az egyház egységét és az eucharisztikus gyülekezetek sokféleségét; a szentségi misztérium egységét és a liturgikus hagyományok sokféleségét; az ünneplés egységét és a hivatások, karizmák, szolgálatok sokféleségét. Semmi sem mutatja jobban az eucharisztianál, hogy a Lélek által teremtett harmónia nem egyformaság, és hogy minden egyházi ajándék a közös épülést szolgálja. Minden eucharisztikus ünneplés az összes megkeresztelt egységére irányuló vágyakozást is kifejezi, sőt felhívás is erre az egységre, mely még nem teljes és nem látható. Ahol az eucharisztia vasárnapi ünneplése nem lehetséges, ott a közösség – miközben vágyik rá –, igeliturgiára gyűlik egybe, ahol Krisztus szintúgy jelen van.

27. Szoros kapcsolat van a *szünaxisz* és a *szünodosz*, az eucharisztikus gyülekezet és a szinodális gyülekezet között. Bár különböző formában, de mindkettőben megvalósul Jézusnak az az ígérete, hogy jelen lesz, ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a nevében (vö. Mt 18,20). A szinodális gyűlések olyan események, amelyek Krisztusnak az ő egyházával való – a Lélek működése által megvalósuló – egyesülését ünneplik. A Lélek az, aki biztosítja Krisztus egyházi testének az egységét mind az eucharisztikus gyülekezetben, mint a szinodális gyűlésen. A liturgia Isten ígéjének hallgatása és válasz az ő szövetségre hívó kezdeményezésére. A szinodális gyűlés is hallgatása ugyanennek az ígének, mely felhangzik mind az idők jeleiben, mind a hívők szívében, és válasz, mely keresi és felismeri Isten akaratát, hogy megvalósítsa azt. A liturgia és a szinodalitás közötti kapcsolat mélyebb megismerése segíteni fogja az összes keresztény közösséget abban, hogy kultúráik és hagyományaik sokféleségében az eucharisztia olyan ünneplési stílusait alakítsák ki, amelyek egy szinodális egyház arcát mutatják. Ennek érdekében kérjük egy külön *tanulmányozó csoport* létrehozását, melyre annak végiggondolását is rábízják, hogy miként válhatnak a liturgikus ünneplések a szinodalitást jobban kifejezővé; továbbá foglalkozhatna a liturgikus ünnepléseken elhangzó prédikációval és egy a szinodalitásról szóló misztagógikus katekézis kidolgozásával.

A szinodalitás jelentése és dimenziói

28. A „szinodalitás” és a „szinodális” kifejezések a szinódusra való összejövetel ősi és állandó egyházi gyakorlatából származnak. A keleti és nyugati egyházak hagyományaiban a „szinódus” szó olyan intézményekre és eseményekre utal, amelyek az idők folyamán különböző formákat öltöttek, és többféle szereplő részvételével valósultak meg. Sokféleségük ellenére ezeket a formákat összekapcsolja az, hogy tagjaik azért gyűltek össze, hogy párbeszédet folytassanak, megkülönböztetést végezzenek és döntéseket hozzanak. Az utóbbi évek tapasztalatainak köszönhetően e fogalmak jelentését jobban megértettük és még jobban megéltük.

E fogalmak egyre inkább összekapcsolódtak egy olyan egyház iránti vágygal, amely közelebb van az emberekhez, amelyben nagyobb hangsúlyt kapnak a kapcsolatok, amely otthon és Isten családja. A szinodális folyamat során egyetértés alakult ki a szinodalitás jelentését illetően, amely e dokumentum alapját képezi: a szinodalitás a keresztények együtt haladása Krisztussal, Isten országa felé, egységben az egész emberiséggel; a misszióra irányul, és magában foglalja, hogy az egyházi élet különböző szintjein gyűléseket tartunk, meghallgatjuk egymást, párbeszédet folytatunk, közösen megkülönböztetést végzünk, konszenzusra jutunk – az élő Krisztus Lélekben való jelenvalóvá válásának kifejeződéseként –, és differenciált társfelelősségben döntést hozunk. Ebben az összefüggésben jobban megértjük, mit jelent az, hogy a szinodalitás az egyház konstitutív dimenziója (vö. Szin. 1). Egyszerűen és tömören azt mondhatjuk, hogy a szinodalitás a lelki megújulás és a strukturális reform útja, hogy az egyházat részvételibbé és misszionáriusabbá tegyünk, vagyis, hogy jobban képes legyen – Krisztus fényét sugározva – együtt haladni minden férfival és nővel.

29. Szűz Máriában, Krisztusnak, az egyháznak és az emberiségnek az anyjában teljes fényében látjuk ragyogni egy szinodális, misszionárius és irgalmas egyház vonásait. Ő valóban a figyelve hallgató, imádkozó, elmélkedő, párbeszédet folytató, kísérő, megkülönböztető, döntést hozó és cselekvő egyháznak az alakja. Tőle tanuljuk meg a hallgatás művészetét, az Isten akaratára való odafigyelést, az Isten igéjének való engedelmességet, a szegények szükségleteit észrevevő képességet, az útra kelés bátorságát, a segítő szeretetet, a dicsőítő éneket és a Lélekben való ujjongást. Ezért – ahogyan Szent VI. Pál mondta – „az egyháznak a világban végzett tevékenységében mintegy folytatódik Mária gondoskodó szeretete” (MC 28).

30. Részletesebben kifejtve, a szinodalitás az egyház életének három különböző aspektusát jelöli:

- a) Először is, arra a „sajátos *stílusra* utal, amely az egyház életét és küldetését meghatározza, kifejezve annak természetét, mint Isten azon népének együtt haladását és gyűlésre való összejövetelét, amelyet az Úr Jézus a Szentlélek erejében az evangélium hirdetésére hív egybe. Ennek az egyház megszokott élet- és működésmódjában kell kifejeződnie. Ez a *modus vivendi et operandi* az ige közösségben történő hallgatásával, az eucharisztia ünneplésével, közösségépítő testvériséggel, valamint Isten egész népének társfelelősségével s az egyház életében és küldetésében való részvételével valósul meg a különböző szinteken, a különféle szolgálatok és szerepek különbözőségét figyelembe véve” (Szin. 70a);
- b) másodsor, „a szinodalitás teológiai és kánonjogi szempontból sajátosabb és konkrétabb értelemben azokat az *egyházi struktúrákat és folyamatokat* jelöli, amelyekben az egyház szinodális jellege intézményi szinten kifejeződik – analóg módon – megvalósulásának különféle – helyi, regionális, egyetemes – szintjein; ezek a struktúrák és folyamatok az egyház mérvadó megkülönböztetésének szolgálatában állnak, melynek a Szentlelket hallgatva fel kell ismernie a követendő irányt” (Szin. 70b);
- c) harmadsor, a szinodalitás „azoknak a *szinodális eseményeknek* a pontos történést jelöli, amelyekre az illetékes hatóság összehívja az egyházat, az egyházfegyelem által meghatározott sajátos eljárások szerint, bevonva – különféle módokon – Isten egész népét helyi, regionális és egyetemes szinten, a Róma püspökével kollegiális és hierarchikus közösségben lévő püspökök elnöksége alatt, Isten népe útjának és egyes kérdéseknek a megvitatására, valamint döntések meghozatalára és iránymutatások megfogalmazására evangelizációs küldetésének teljesítése érdekében” (Szin. 70c).

31. Az Isten népe zsinati egyháztan összefüggésében a *kommunio* (közösség) fogalma fejezi ki legmélyebben az egyház miszté-

riumának és küldetésének lényegét – melynek forrása és csúcspontja az eucharisztia ünneplése –, vagyis a szentháromságos Istennel való egyesülést és a Szentlélek által Krisztusban megvalósuló egységet az emberek között. Ennek fényében a szinodalitás „az egyháznak, Isten népének sajátos élet- és működésmódját jelzi, amely kinyilvánítja és konkrétan megvalósítja a maga kommuniólétét az »együtt haladásban«, a gyűlésre való összejövetelben és minden tagjának az evangelizáló küldetésben való aktív részvételében” (Szin. 6).

32. A szinodalitás nem öncél, hanem azt a küldetést célozza, amelyet Krisztus az egyházra bízott a Lélekben. Az evangelizálás „az egyház lényegi küldetése [...], a kegyelem, és az egyház saját hivatása, mélységes identitása” (EN 14). Mindenkihez közeledve, különbségtétel nélkül, prédikálva és tanítva, keresztelve, az eucharisziát és a kiengesztelődés szentségét ünnepelve minden helyi egyház és az egész egyház konkrétan válaszol az Úr azon parancsára, hogy hirdesse az evangéliumot minden népnek (vö. Mt 28,19–20; Mk 16,15–16). A szinodalitás – azáltal, hogy nagyra értékeli az összes karizmát és szolgálatot – lehetővé teszi Isten népe számára, hogy mindenhol és mindenkor hirdesse az evangéliumot és tanúságot tegyen róla a nők és férfiak előtt, s így Isten akaratára szerint a Krisztusban való testvériség és egység „látható szentségévé” (LG 9) váljon. A szinodalitás és a küldetés szorosan összetartozik: a misszió megvilágítja a szinodalitást, a szinodalitás pedig misszióra ösztönöz.

33. A pásztorok hatalma „a Fő-Krisztus Lelkének sajátos ajándéka az egész test építésére” (Szin. 67). Ez az ajándék az egyházi rend szentségéhez kapcsolódik, mely az abban részesülőket Krisztushoz, a főhöz, pásztorhoz és szolgálathoz teszi hasonlóvá, és Isten szent népének szolgálatába állítja őket, hogy megőrizze az igehirdetés apostoliságát és előmozdítsa az egyházi közösséget minden szinten. A szinodalitás „a legmegfelelőbb értelmezési keretet kí-

nálja a hierarchikus szolgálat megértéséhez”,⁵ és megfelelő perspektívába helyezi azt a megbízatást, amelyet Krisztus a Szentlélekben a pásztorokra bíz. A szinodalitás tehát az egész egyházat, beleértve a hatalmat gyakorlókat is, változtatásra (megtérésre) és reformra hívja.

Az egység mint harmónia

34. „Az emberi teremtmény, mivel szellemi természetű, személyközi kapcsolatokban valósítja meg önmagát. Minél hitelesebben éli meg ezeket, annál érettebbé válik saját személyes identitása is. Az ember nem elszigetelődéssel bontakoztatja ki önmagát, hanem azáltal, hogy kapcsolatba lép másokkal és Istennel. Ezek a kapcsolatok tehát alapvető jelentőségűvé válnak” (CV 53). A szinodális egyház olyan térként jellemezhető, ahol a kapcsolatok virágozhatnak annak a kölcsönös szeretetnek köszönhetően, amely a Jézus által tanítványainak adott új parancs (vö. Jn 13,34–35). A mindinkább individualista kultúrákban és társadalmakban az egyház, „az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységében összegyűlt nép” (LG 4), tanúságot tehet a Szentháromságban megalapozott kapcsolatok erejéről. A hivatásoknak, életkoroknak, nemeknek, foglalkozásoknak, állapotoknak és társadalmi helyzeteknek a különbözőségei, melyek minden keresztény közösségben jelen vannak, mindenki számára felkínálják a mássággal való találkozást, mely nélkülözhetetlen a személyes éretté váláshoz.

35. Mindenekelőtt a családon belül – melyet a zsinattal együtt „családegyháznak” (LG 11) nevezhetnénk – éli meg az ember a jellemek, nemek, életkorok és szerepek különbözőségében egyesült személyek kapcsolatainak gazdagságát. Ezért a családok kiváltságos helyet jelentenek a szinodális egyház lényegi gyakorlatainak megismeréséhez és megtapasztalásához. A törések és szenvedések ellenére, melyeket a családok átélnek, továbbra is olyan

⁵ FERENC PÁPA: *Beszéd a püspöki szinódus létrehozásának ötvenedik évfordulója alkalmából tartott megemlékezésen*, 2015. október 17.

helyek maradnak, ahol megtanuljuk a szeretet, a bizalom, a megbocsátás, a kiengesztelődés és a megértés ajándékainak cseréjét. A családban tanuljuk meg, hogy azonos méltósággal rendelkezünk, hogy kölcsönösségre teremtettünk, hogy szükségünk van arra, hogy meghallgassanak bennünket, és képesek vagyunk meghallgatni, megkülönböztetni és együtt dönteni, elfogadni és gyakorolni a szeretet által vezérelt hatalmat, társfelelősnek lenni és számot adni tetteinkről. „A család a »mi« kapcsolatán keresztül humanizálja a személyeket, ugyanakkor elősegíti a személyek jogos különbözőségeit.”⁶

36. A szinodális folyamat nyilvánvalóvá tette, hogy a Szentlélek folyamatosan a legkülönbébb karizmákat és szolgálatokat ébreszti Isten népében. „Krisztus testének építésénél is érvényesül a tagoknak és a feladatoknak a különbözősége. Egy a Lélek, aki sokféle ajándékát a maga gazdagsága és a szolgálatok szükségletei szerint osztja szét az egyház javára (vö. 1Kor 12,1–11)” (LG 7). Hasonlóképpen megjelent annak vágya is, hogy bővítsük az összes hívő részvételének, a differenciált társfelelősség gyakorlásának lehetőségeit. E tekintetben azonban többen is szomorúságuknak adtak hangot amiatt, hogy Isten népének sok tagja nem vesz részt az egyházi megújulásnak ebben a folyamatában, és hogy sok helyütt nehezen tudják teljesen megélni a férfiak és nők közötti, a nemzedékek közötti, valamint a különböző kulturális identitású és társadalmi helyzetű emberek és csoportok közötti, különösen a szegényekkel és kirekesztettekkel való egészséges kapcsolatot.

37. A szinodális folyamat a helyi egyházak lelki örökségére is rávilágított – melyekben a katolikus egyház létezik –, és arra is, hogy szükség van tapasztalataik megismertetésére. A katolicitás erejében „minden egyes rész felkínálja saját ajándékait a többi résznek és az egész egyháznak, úgy, hogy az egész és minden egyes rész

⁶ FERENC PÁPA: *Beszéd a Pápai Társadalomtudományi Akadémia plenáris ülésének résztvevőibez*, 2022. április 29.

gyarapodjon a tagok kölcsönös érintkezéséből és a teljességre egységben való törekedésből” (LG 13). Péter utódának szolgálata „védi a törvényes változatosságot, és őrködik afölött, hogy a részleges értékek ne ártsanak, hanem inkább javára legyenek az egységnek” (LG 13; vö. AG 22).

38. Az egész egyház mindig is népek és nyelvek sokasága volt, egyházak sokasága sajátos rítusaikkal, fegyelműkkel, teológiai és lelki örökségükkel, hivatások, karizmák és szolgálatok sokasága a közös szolgálatában. E sokféleség egységét Krisztus mint szegletkő és a Lélek mint a harmónia mestere hozta létre. Ezt a különbözőségben megvalósuló egységet fejezi ki éppen az egyház kato-licitása. Ennek jele a saját jogú egyházak sokfélesége, melyek gazdagságát a szinodális folyamat is kiemelte. A közgyűlés azt kéri, hogy folytassuk a találkozásnak, a kölcsönös megértésnek és az ajándékcsereének az útját, melyek táplálják az egyházakból álló egyház közösségét.

39. A szinodális megújulás segít megbecsülni a konkrét adottságok közt élő közösségeket mint olyan helyeket, ahol Isten egyetemes meghívása – hogy az ő népéhez, Isten azon országához tartozunk, amely „igazságosság, béke és öröm a Szentlélekben” (Róm 14,17) – jelenvalóvá válik és megvalósul. Ily módon a különböző kultúrák képesek megragadni azt az egységet, amely pluralitásuk alapjául szolgál, és megnyitja őket az ajándékcsere perspektívája előtt. „Az egyház egysége nem egyformaság, hanem a jogos különbségek szerves integrációja” (NMI 46). Az üdvösség üzenetének sokféle kifejeződési formája megóv attól, hogy azt az egyház életének, valamint teológiai, liturgikus, lelkipásztori és fegyelmi formáinak csupán egyetlen értelmezésére szűkítsük.

40. A helyi adottságok, kultúrák és különbözőségek, valamint a köztük lévő kapcsolatok nagybecsülése kulcsfontosságú ahhoz, hogy misszionárius, szinodális egyházként növekedjünk, s a Szentlélek ösztönzésére a keresztények látható egysége felé haladjunk.

Megerősítjük a katolikus egyház elkötelezettségét amellet, hogy folytatja és fokozza az ökumenikus utat más keresztényekkel, a közös kereszttség erejében, és válaszul arra a hívásra, hogy együtt éljük meg a tanítványoknak azt a közösségét és egységét, amelyért Krisztus az utolsó vacsorán imádkozott (vö. Jn 17,20–26). A közgyűlés örömmel és hálával üdvözli az ökumenikus kapcsolatokban az elmúlt hatvan év során elért eredményeket, a párbeszéd dokumentumait és a közös hitet kifejező nyilatkozatokat. A más felekezetekből érkezett testvéri küldöttek részvétele gazdagította a közgyűlés munkáját, és reménnyel tekintünk a következő lépések elé a teljes egység felé vezető úton, az ökumenikus út gyümölcseinek az egyházi gyakorlatba való beépítése révén.

41. A világ minden részén a keresztények olyan emberek mellett élnek, akik nincsenek megkeresztelve, és más vallást gyakorolva szolgálják Istent. Ünnepelesen imádkozunk értük a nagypénteki liturgián, együttműködünk velük, velük együtt törekszünk egy jobb világ építésére, és velük együtt könyörgünk az egyetlen Istenhez, hogy szabadítsa meg a világot az embereket sújtó bajokból. A szinodális egyházra jellemző párbeszédnek, találkozásnak és ajándékcsere-nek meg kell nyílnia a többi vallási hagyománnyal való kapcsolatokra, azzal a céllal, hogy „barátságot hozzon létre, békét és harmóniát teremtsen, s az igazság és szeretet szellemében erkölcsi és lelki értékeket, tapasztalatokat osszon meg”.⁷ Egyes térségekben a más vallású emberekkel testvéri kapcsolatok építésén fáradozó keresztények üldöztetést szenvednek. A közgyűlés bátorítja őket, hogy reménnyel tartsanak ki igyekezetükben.

42. A vallások és kultúrák pluralitása, a spirituális és teológiai hagyományok sokfélesége, a Lélek ajándékainak és a közösségi

⁷ INDIAI KATOLIKUS PÜSPÖKI KONFERENCIA: *Response of the Church in India to the present day challenges* [Az Indiában élő egyház válasza korunk kihívásaira], 2016. március 9., idézi a FT 271.

feladatoknak a változatossága, továbbá az életkoroknak, a nemeknek és a társadalmi helyzeteknek az egyházon belüli különbözősége mindenkit arra hív, hogy elismerje és vállalja saját részlegességét, lemondva a középpontba kerülés igényéről és megnyílván más perspektívák befogadására. Mindenki sajátos és nélkülözhetetlen módon tud hozzájárulni a közös mű elkészítéséhez. A szinodális egyházat szemléltethetjük a zenekar képével: a hangszerek változatossága szükséges ahhoz, hogy megszülessen a zene szépsége és harmóniája, melyen belül mindegyik hangszer megőrzi sajátos hangzását a közös küldetés szolgálatában. Így hangzik fel a harmónia, melyet a Lélek teremt meg az egyházban, aki személyében maga a harmónia.⁸

A szinodális lelkiség

43. A szinodalitás mindenekelőtt spirituális beállítottság, mely áthatja a megkereszteltek mindennapi életét és az egyház küldetésének minden vonatkozását. A szinodális lelkiség a Szentlélek működéséből fakad, megköveteli Isten ígéjének hallgatását, a szemlélődést, a csendet és a szív megtérését. Ahogy Ferenc pápa e második ülészak megnyitóján kijelentette: „a Szentlélek biztos vezető, nekünk pedig az az első feladatunk, hogy megtanuljuk megkülönböztetni az ő hangját, mert ő mindenkinben és mindenben beszél”.⁹ A szinodális lelkiség aszkézist, alázatot, türelmet, megbocsátásra és a megbocsátás elfogadására való készséget is igényel. Hálával és alázattal fogadja a Szentlélek által az egyetlen Úr szolgálatára kiosztott ajándékoknak és feladatoknak a változatosságát (vö. 1Kor 12,4–5). Ezt nem becsvágyból vagy irigységből, nem uralkodási vagy irányítási vágyból teszi, hanem Krisztus Jézus lelkületével, aki „kiüresítette magát, és szolgai alakot öltött”

⁸ VÖ. SZENT BAZIL: *A zsoltárokról*, 29, 1; *A Szentlélekről*, 16, 38, in VANYÓ LÁSZLÓ (szerk.): *A kappadókiai atyák*, Ókeresztény Írók 6, Szent István Társulat, Budapest, 1983, 113–116.

⁹ FERENC PÁPA: *Beszéd a püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlése második ülészakának első általános gyűlésén*, 2024. október 2., lásd a Függelékben.

(Fil 2,7). Gyümölcsseit akkor ismerjük fel, amikor az egyház mindennapi életét sokféleségben megvalósuló egység és harmónia jellemzi. Egy hiteles lelkiség útján senki sem haladhat egyedül. Egyénként és közösségként egyaránt támogatásra van szükségünk, beleértve a képzést és a lelki kísérést.

44. A keresztény közösség megújulása csak a kegyelem elsőbbségének elismerésével lehetséges. Ha hiányzik a személyes és közösségi lelkiség mélysége, a szinodalitás szervezési ügyeskedéssé silányul. Nemcsak azon kell lennünk, hogy a személyes lelki tapasztalat gyümölcsseit közösségi folyamatokra fordítsuk le, hanem arról is tapasztalatot kell szereznünk, hogy a kölcsönös szeretet új parancsának gyakorlása maga is az Istennel való találkozás helye és formája. Ebben az értelemben a szinodális szemlélet, miközben merít a hagyomány gazdag lelki örökségéből, hozzájárul a hagyomány formáinak megújításához: részvételre nyitott imádság, közösen végzett megkülönböztetés, megosztásból fakadó és szolgálatként szétáradó misszionáriusi elszántság.

45. A *Lélekben való beszélgetés* – korlátaival együtt is – gyümölcsöző eszköz, mert lehetővé teszi annak meghallását és felismerését, „amit a Lélek mond az egyházaknak” (Jel 2,7). Gyakorlása örömet, ámulatot és hálát ébresztett bennünk, a megújulás újaként éltük meg, mely átalakítja az egyéneket, a csoportokat, az egyházat. A *beszélgetés* szó többet jelent pusztán eszmecserénél: harmonikusan összefonja a gondolat- és érzésvilágot, és közösen megélt világot hoz létre. Ezért mondhatjuk, hogy a beszélgetés tétje a megtérés. Antropológiai tényről van szó, mely megtalálható különféle népeknél és kultúrákban, melyeket az a gyakorlat köt össze, hogy mindannyian összejönnek, megvitatják és eldöntik a közösség számára létfontosságú kérdéseket. A kegyelem teljességre viszi ezt az emberi tapasztalatot: a „Lélekben” való beszélgetés azt jelenti, hogy a hit fényében és Isten akaratát keresve megosztást végzünk olyan evangéliumi légkörben, amelyben a Szentlélek hallatni tudja összetéveszthetetlen hangját.

46. A szinodális folyamat minden szakaszában megjelent a gyógyulásnak, a megbékélésnek és az egyházon belüli bizalom helyreállításának az igénye – különösen a különféle visszaélésekkel kapcsolatos megannyi botrányt követően –, s ez az igény ugyanúgy jelentkezett az egész társadalom vonatkozásában is. Az egyháznak azt a tényt kell életének és cselekvésének középpontjába állítania, hogy a keresztség által egymásra vagyunk bízva Krisztusban. Ennek a mélységes valóságnak a felismerése szent kötelességgé válik, mely képessé tesz bennünket hibáink elismerésére és a bizalom újjáépítésére. Ezen az úton járni az igazságosság cselekedete, Isten népének misszionáriusi elkötelezettsége világunkban, és olyan ajándék, amelyet felülről kell kérnünk. Az a vágy, hogy továbbra is ezen az úton járjunk, a szinodális megújulás gyümölcse.

A szinodalitás mint társadalmi prófécia

47. Az alázattal gyakorolt szinodális stílus prófétai hanggá teheti az egyházat a mai világban. „A szinodális egyház olyan, mint a nemzetek előtt felemelt zászló (vö. Iz 11,12).”¹⁰ Olyan korban élünk, amelyet az egyenlőtlenségek növekedése, a kormányzás hagyományos modelljeiből való fokozódó kiábrándulás, a demokrácia működésében való csalódás, az önkényuralmi és diktatórikus tendenciák erősödése, az emberek és a teremtés sebezhetőségét figyelmen kívül hagyó piaci modell túlsúlya és a konfliktusok párbeszéd helyett erőszakkal való megoldásának kísértése jellemez. A hiteles szinodális gyakorlatok lehetővé teszik a keresztények számára, hogy az uralkodó gondolkodással szemben kritikus próféciaira képes kultúrát alakítsanak ki, s így sajátos módon hozzájáruljanak a mai társadalmak előtt álló számos kihívásra adandó válaszok kereséséhez és a közös építéséhez.

¹⁰ FERENC PÁPA: *Beszéd a püspöki szinódus létrehozásának ötvenedik évfordulója alkalmából tartott megemlékezésen*, 2015. október 17.

48. A kapcsolatok szinodális megélési módja a társadalom előtti tanúságtétel egyik formája. Egyúttal válasz arra az emberi igényre, hogy elfogadjanak és elismerjenek bennünket egy konkrét közösségen belül. Kihívás az emberek növekvő elszigetelődésével és a kulturális individualizmussal szemben – melyet gyakran az egyház is magába szívott –, és kölcsönös gondoskodásra, összefogásra és a közjóért való társfelelősségre hív bennünket. Hasonlóképpen, kihívást jelent a túlzott szociális kommunitarizmussal szemben, mely megfojtja az embereket, és nem engedi, hogy saját fejlődésük alanyai legyenek. Az, hogy hajlandók vagyunk meghallgatni mindenkit, különösen a szegényeket, szöges ellentétben áll azzal a világgal, amelyben a hatalom koncentrációja kizárja a szegényeket, a peremre szorultakat, a kisebbségeket és a földet, közös otthonunkat. A szinodalitás és az átfogó ökológia egyaránt magára ölti a kapcsolati perspektívát, és a kapcsolatokról való gondoskodás szükségességét hangsúlyozza: ezért megfelelnek egymásnak és kiegészítik egymást az egyház küldetésének mai világban való megélésében.

II. rész EGYÜTT A BÁRKÁBAN

A kapcsolatok evangélium szerinti átalakítása

*Együtt volt Simon Péter, Tamás, melléknevén Didimusz,
továbbá a galileai Kánából való Natánael,
Zebedeus fiai, s még két másik tanítvány.
Simon Péter így szólt hozzájuk: „Megyek halászni.”
„Veled tartunk” – felelték
(Jn 21,2–3).*

49. A Tibériás-tónál kezdődött minden. Péter, András, Jakab és János otthagya a bárkát és a hálókat, hogy Jézus után menjenek. Húsvét után ettől a tótól indulnak el újra. Éjszaka egy párbeszéd hangzik el a parton: „Megyek halászni.” „Veled tartunk.” A szinodális út is így kezdődött: meghallottuk Péter utódának meghívását, és elfogadtuk; elindultunk vele és mögötte. Együtt imádkoztunk, gondolkodtunk, fáradoztunk és beszélgettünk. De mindenekelőtt megtapasztaltuk, hogy a *kapcsolatok* tartják fenn az egyház életerejét, és töltik meg élettel annak *struktúráit*. Egy misszionárius, szinodális egyháznak mindkettőt meg kell újítania.

Új kapcsolatok

50. A szinódus egész útja során és mindenütt megjelent az igény egy olyan egyházra, amely jobban képes a kapcsolatok ápolására: az Úrral, a férfiak és nők között, a családokban, közösségekben, az összes keresztények között, a társadalmi csoportok, a vallások között és a teremtett világgal. Sokan elmondták, hogy meglepődtek azon, hogy megszólították őket, és örültek, amiért hallathatják hangjukat a közösségben; olyanok is voltak, akik elmondták, mekkora szenvedést okoz nekik, hogy házasságuk helyzete, identitásuk és szexualitásuk miatt is kirekesztve vagy megbélyegezve érzik magukat. A hitelesebb és jelentőségteljesebb kapcsolatok

utáni vágy nem csupán azt a kívánságot fejezi ki, hogy egy összetartó csoporthoz tartozzunk, hanem egy mély hitbeli meggyőződésnek felel meg: a közösségi kapcsolatok evangéliumi minősége döntő fontosságú a tanúságtétel szempontjából, amelyre Isten népe meghívást kapott a történelemben. „Arról tudják majd meg rólatok, hogy a tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt” (Jn 13,35). A kegyelem által megújított kapcsolatok és a legutolsóknak felkínált befogadás Jézus tanítása szerint a legbeszédebb jele a Szentlélek működésének a tanítványok közösségében. Ahhoz tehát, hogy szinodális egyház legyünk, valódi kapcsolati megtérésre van szükség. Újra meg kell tanulnunk az evangéliumból, hogy a kapcsolatokkal való törődés nem stratégia vagy nagyobb szervezeti hatékonyságot szolgáló eszköz, hanem az a mód, ahogyan az Atyaisten feltárta magát Jézusban és a Lélekben. Amikor kapcsolatainkon keresztül – törekénységünkben is – áttetszik Krisztusnak a kegyelme, az Atyának a szeretete és a Lélek egyesítő ereje, akkor életünkkel a Szentháromság-Istenben való hitünket valljuk meg.

51. Az evangéliumokra kell néznünk, hogy megrajzolhassuk a tőlünk várt megtérés térképét, hogy megtanuljuk Jézus magatartásformáit magunkévá tenni. Az evangéliumok „úgy mutatják be öt számunkra, mint aki folyamatosan hallgatja a Szentföld útjain hozzá érkező embereket” (Mun. 11). Legyen szó férfiakról vagy nőkről, zsidókról vagy pogányokról, írástudókról vagy vámszedőkről, igazakról vagy bűnösökről, koldusokról, vakokról, leprásokról vagy betegekről, Jézus senkit sem küldött el anélkül, hogy meg ne állt volna meghallgatni, anélkül, hogy párbeszédbbe ne bocsátkozott volna vele. Jézus azzal tárta fel az Atya arcát, hogy minden emberhez saját élettörténetének és szabadságának helyén közeledett. Az emberek szükségleteinek és hitének meghallgatásából olyan szavak és tettek fakadtak, amelyek megújították életüket, és gyógyult kapcsolatok felé nyitottak utat. Jézus a Messiás, aki „a süketeknek visszaadja hallásukat, a némáknak beszélőképeességüket” (Mk 7,37). Tőlünk, tanítványaitól azt kéri, hogy ugyanígy vi-

selkedjünk, és a Szentlélek kegyelmével megadja nekünk a képességet, hogy ezt megtehessük, szívünket az övéhez hasonlóvá alakítva: csak „a szív tesz lehetővé minden hiteles kötődést, mert egy nem szívvel épített kapcsolat képtelen legyőzni az individualizmus miatti töredékekre hullást” (DN 17). Amikor meghallgatjuk testvéreinket, abból a magatartásból részesedünk, amellyel Isten Jézus Krisztusban minden egyes emberhez közeledik.

52. A változtatás szükségessége a kapcsolatok terén egyértelműen vonatkozik a férfiak és nők közötti kapcsolatokra. A kapcsolati dinamizmus bele van írva teremtményi állapotunkba. A nemi különbözőség képezi az emberi kapcsolatiság alapját. „Isten megteremtette az embert, saját képmására, Isten képmására teremtette, férfinak és nőnek teremtette őket” (Ter 1,27). Isten tervében ez az eredeti különbözőség nem hoz magával egyenlőtlenséget a férfi és a nő között. Az új teremtésben ezt a keresztség adta méltóság fényében kell újraolvasni: „Mindannyian, akik megkeresztelkedtek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra. Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian eggyé lettetek Krisztus Jézusban” (Gal 3,27–28). Keresztényként ezt a különbözőséget – mely Isten ajándéka és az élet forrása – el kell fogadnunk és tiszteletben kell tartanunk azokban a különféle módokban és összefüggésekben, amelyekben az kifejeződik. Az evangéliumról teszünk tanúságot, amikor olyan kapcsolatokat igyekszünk élni, amelyek tiszteletben tartják a férfiak és nők egyenlő méltóságát, a férfiak és nők közötti kölcsönösséget. A szinodális folyamat során minden térséget és földrészt képviselő nők – világiak és megszenteltek – nemegyszer fájdalomnak és szenvedésüknek adtak hangot, ami arról árulkodik, milyen gyakran nem sikerül ezt megtennünk.

Sokféle környezetben

53. A kapcsolatoknak az Úr Jézusban való megújítására szólító felhívás mindabban a sokféle környezetben felhangzik, ahol tanítványai élnek és az egyház küldetését megvalósítják. E környezetek

mindegyike sajátos gazdagsággal rendelkezik, mely a kultúrák pluralizmusával függ össze, s amelyre feltétlenül tekintettel kell lennünk. Ugyanakkor mindegyik – ha különbözőképpen is – torz, olykor az evangélium logikájával ellentétes kapcsolati logikák jeleit hordozza magában. A történelem során a kapcsolati zárságok a bűn struktúráivá szilárdultak (vö. SRS 36), melyek befolyásolják az emberek gondolkodás- és cselekvésmódját. Konkrétan: gátakat emelnek és félelmeket keltenek, melyekkel szembe kell néznünk, s amelyeket le kell küzdenünk, hogy elindulhassunk a kapcsolati megtérés útján.

54. Ebben a dinamikában gyökereznek a világunkat sújtó bajok, kezdve a háborúkkal és fegyveres konfliktusokkal, valamint az az illúzió, hogy igazságos békét el lehet érni fegyverek erejével. Ugyanilyen halálos az a meggyőződés, hogy az egész teremtett világ – az emberekkel együtt – tetszés szerint kizsákmányolható a profit érdekében. Ennek a következménye az a sok és sokféle gát, amely megosztja az embereket – a keresztény közösségekben is –, és korlátozza egyesek lehetőségeit a többiekéhez képest: a férfiak és nők közötti egyenlőtlenségek, a rasszizmus, a kasztok szerinti megosztottság, a fogyatékkal élők hátrányos megkülönböztetése, mindenféle kisebbség jogainak megsértése, a migránsok befogadására való készség hiánya. A földdel – nővérünkkel és anyánkkal (vö. LS 1) – való kapcsolat is a törés jeleit viseli magán, mely számtalan közösség életét veszélyezteti, különösen a legszegényebb régiókban, ha nem teljes népeket és talán nem az egész emberiséget. A leggyökeresebb és legdrámaibb bezárkózás a magával az emberi élettel szembeni elzárkózás, mely a gyermekek – anyaméhben történő – elutasításához és az idősek leselejtezéséhez vezet.

55. Sok baj, mely világunkat sújtja, az egyházban is jelen van. A visszaélési válság: a visszaélések – a maguk változatos és tragikus megnyilvánulásaiban – mérhetetlen és gyakran tartós szenvedést okoztak az áldozatoknak, a túlélőknek és közösségeiknek.

Az egyháznak különös gonddal és érzékenységgel kell meghallgatnia a klérus tagjai vagy egyházi megbízatással rendelkező emberek által elkövetett szexuális, lelki, gazdasági, intézményi, hatalommal és lelkiismerettel való visszaélések áldozatainak és túlélőinek hangját. A meghallgatás alapvető összetevője a gyógyulás, a bűnbánat, az igazságosság és a kiengesztelődés felé vezető útnak. Egy olyan korban, amely globális bizalmi válságban szenved, és arra ösztönzi az embereket, hogy bizalmatlanságban és gyanakodva éljenek, az egyháznak el kell ismernie gyarlóságait, mulasztásait, alázatosan bocsánatot kell kérnie, gondoskodnia kell az áldozatokról, megelőző eszközöket kell kidolgoznia, és fáradoznia kell azon, hogy újraépítse a kölcsönös bizalmat az Urban.

56. A kirekesztéstől és marginalizálódástól szenvedők meghallgatása által jobban tudatára ébredünk, hogy e sérült kapcsolatok terhének magunkra vállalása – hogy az Úr, az Élő meggyógyítsa őket – az egyház küldetésének részét képezi. Az egyház csak így lehet „mintegy szentsége, azaz jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberi nem egységének” (LG 1). Ugyanakkor a világra való nyitottság lehetővé teszi számunkra annak felfedezését, hogy a föld minden szegletében, minden kultúrában és minden emberi csoportban, a Lélek elvetette az evangélium magjait. Ezek aszerint teremnek gyümölcsöt, hogy mennyire vagyunk képesek egészséges kapcsolatokat megélni, kölcsönös bizalmat táplálni, megbocsátani, legyőzni a tőlünk különbözőtől való félelmet, befogadó közösségeket létrehozni, az emberekre és a bolygóra figyelő gazdaságot előmozdítani, konfliktus után kiengesztelődni. A történelemtől olyan konfliktusok örökségét kapjuk, amelyeket vallási hovatartozással is indokoltak, aláásva maguknak a vallásoknak a hitelességét. Szenvedés forrása a keresztény közösségek közötti megosztottság botránya, az ugyanabból a keresztségből részesült testvérek közötti gyűlölködés. A szinodális utat kísérő ökumenikus lendület megújult tapasztalata – a kapcsolati megtérés egyik jele – a reményre nyit meg.

A küldetés érdekében kapott karizmák, hivatások és szolgálatok

57. A keresztyények – személyesen vagy társult formában – arra kaptak meghívást, hogy gyümölcsöztessék az ajándékokat, amelyeket a Lélek a tanúságtétel és az evangélium hirdetése céljából ad. „A lelki adományok ugyan különfélék, a Lélek azonban ugyanaz. A szolgálatok is különfélék, de az Úr ugyanaz. Sokfélék a jelek is, de Isten, aki mindenben mindent véghezvisz, ugyanaz. A Lélek megnyilvánulásait mindenki azért kapja, hogy használjon vele” (1Kor 12,4–7). A keresztyény közösségben minden megkereszteltet másokkal megosztandó ajándékok gazdagítanak, mindenkit saját hivatása és életállapota szerint. A különféle egyházi hivatások ugyanis az életszentségre és a küldetésre való egyetlen keresztségi meghívás többféle, árnyalt kifejeződése. A karizmák változatossága, mely a Szentlélek szabadságából ered, Krisztus egyházi testének egységét (vö. LG 32) és a különböző helyeken és kultúrákban megvalósuló missziót célozza (vö. LG 12). Ezek az ajándékok nem azoknak a kizárólagos tulajdona, akik megkapják és gyakorolják őket, s okot sem adhatnak arra, hogy bárki magának vagy egy csoportnak követelhesse őket. Megfelelő hivatásgondozással is arra hivatottak, hogy hozzájáruljanak mind a keresztyény közösség életéhez, mind a társadalom fejlődéséhez annak sokrétű dimenziójában.

58. Minden megkeresztelt a saját hajlamai és képességei alapján válaszol a misszió követelményeire azokban a környezetekben, amelyekben él és dolgozik, kinyilvánítva ezáltal a Lélek szabadságát ajándékainak adományozásában. A Lélek ezen dinamizmusának köszönhető, hogy Isten népe – figyelve arra a valóságra, amelyben él – felfedezheti az elköteleződés új területeit és küldetése teljesítésének új formáit. A Lélek ajándékai támogatják a keresztyényeket, akik különböző minőségükben – a családban élve és más életállapotokban, a munkahelyen és szakmákban, a polgári vagy politikai, társadalmi vagy ökológiai elkötelezettségben, az evangélium által inspirált kultúra építésében vagy a digitális kör-

nyezet kultúrájának evangelizálásában – a világ útjait járják, és életkörnyezetükben az evangéliumot hirdetik.

59. Ők azt kérik az egyháztól, hogy ne hagyja őket magukra, hanem azt szeretnék érezni, hogy küldik és támogatják őket. Azt kérik, hogy táplálják őket az ige és az eucharisztia kenyérével, valamint a közösség testvéri kötelékeivel. Azt kérik, hogy elkötelezett munkájukat annak ismerjék el, ami: az evangélium erejéből fakadó egyházi cselekvésnek, és ne magánakciónak tartsák. Végül pedig azt kérik, hogy a közösség kísérje azokat, akiket az evangélium – az ő tanúságtételük révén – megszólított. Egy misszionárius, szinodális egyházban, pásztoraik vezetésével, a közösségek képesek lesznek küldeni, és a küldötteket támogatni. Ezért elsősorban annak a küldetésnek a szolgálatában fogják majd fel magukat, amelyet a hívők a társadalomban, a családi életben és a munkahe-lyükön teljesítenek, anélkül, hogy kizárólag a közösségen belül végzett tevékenységekre és szervezeti szükségletekre összpontosítanának.

60. A keresztség erejében a férfiaknak és a nőknek azonos méltósága van Isten népében. Ennek ellenére a nők továbbra is akadályokba ütköznek abban, hogy karizmáik, hivatásuk és az egyházi élet különféle területein elfoglalt helyük teljesebb elismerést kapjon, ami a közös küldetés szolgálatának is rovására megy. A Szentírás arról tanúskodik, hogy sok nő elsődleges szerepet játszott az üdvösség történetében. Az egyik nő, Mária Magdolna azt a megbízatást kapta, hogy elsőként vigye hírül a feltámadást; pünkösd napján Mária, Isten anyja jelen volt az utolsó vacsora termében, az Urat követő sok más nővel együtt. Fontos, hogy a Szentírás vonatkozó szakaszai megfelelő helyet kapjanak a liturgikus olvasmányoskönyvekben. Az egyháztörténelem néhány fordulópontja azt igazolja, hogy bizonyos, a Lélek által mozgatott nők lényegi szerepet játszottak. A nők alkotják a templomba járók többségét, és gyakran ők a hit első tanúi a családokban. Tevékenyen részt vesznek a kis keresztény közösségek és a plébániák életében; iskolá-

kat, kórházakat és befogadóházakat működtetnek; a megbékélést, az emberi méltóság és a társadalmi igazságosság előmozdítását célzó kezdeményezések élén járnak. A nők hozzájárulnak a teológiai kutatáshoz, és felelős pozíciókat töltenek be egyházhoz kapcsolódó intézményekben, egyházmegyei kúriákban és a római kúriában. Vannak nők, akik hatalomgyakorló szerepet töltenek be vagy közösségek élén állnak. Ez a közgyűlés azt kéri, hogy teljes mértékben tegyék hozzáférhetővé a nők számára a hatályos jogszabályokban már biztosított összes lehetséges szerepvállalást, különösen ott, ahol ez még nem történt meg. Nincs olyan ok, amely kizárná, hogy a nők vezetői szerepet töltsenek be az egyházban: azt, ami a Szentlélektől jön, azt nem lehet feltartóztatni. Annak kérdése is nyitott marad, hogy a nők részesülhetnek-e a diakonátusi szolgálatból; e tekintetben folytatni kell a megkülönböztetést. A közgyűlés azt is kéri, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet az igehirdetésben, a tanításban, a katekézisben és a hivatalos egyházi dokumentumokban használt nyelvezetre és képekre, nagyobb teret adva a női szentek, teológusnők és női misztikusok szerepének.

61. A keresztény közösségen belül különös figyelmet kell fordítani a gyermekekre: nemcsak rászorulnak arra, hogy kísérést kapjanak a növekedés kalandjában, hanem sokat adhatnak is a hívők közösségének. Amikor az apostolok arról vitatkoznak egymással, hogy ki a legnagyobb, Jézus egy gyermeket állít a középpontba, őt mutatja be az Isten országába való belépés kritériumaként (vö. Mk 9,33–37). Az egyház nem lehet szinodális a gyermekek hozzájárulása nélkül, akik nagyra becsülendő missziós potenciál hordozói. Hangjukra szüksége van a közösségnek: meg kell hallgatnunk, és azon kell dolgoznunk, hogy a társadalomban mindenki meghallgassa, különösen azok, akik politikai és nevelési felelősséggel rendelkeznek. Az a társadalom, amely nem tudja befogadni és oltalmazni a gyermekeket, beteg társadalom; az a szenvedés, amelyet sokan közölünk a háború, a szegénység, az elhanyagolás, a bántalmazás és az emberkereskedelem miatt elszenvednek, olyan

botrány, amely megköveteli, hogy szót emeljünk ellenük, és hogy tevékenyen közösséget vállaljunk az áldozatokkal.

62. A fiatalok is hozzá tudnak járulni az egyház szinodális megújulásához. Ők különösen fogékonyak a testvériség és a megosztás értékeire, és elutasítják a paternalista és tekintélyelvű viselkedésformákat. Az egyházhoz való hozzáállásuk néha kritikaként jelenik meg, de gyakran pozitív formát ölt: személyesen elköteleződnek amellett, hogy az egyház olyan közösség legyen, amely befogadó, küzd a társadalmi igazságtalanság ellen és a közös otthon gondozásáért. A fiataloknak a 2018-ban nekik szentelt szinóduson megfogalmazott azon kérése, hogy „járjunk együtt a mindennapokban”, pontosan megfelel a szinodális egyház horizontjának. Ezért alapvető fontosságú, hogy gondoskodó és türelmes kíséretet biztosítsunk számukra; különösen érdemes felidézni a nekik köszönhetően született javaslatot – a „megkülönböztetés céljából történő kísérést” –, amely magában foglalja a felnőtt nevelőkkel közös testvéri életet, az együtt végzett apostoli munkát a leginkább rászorulóknak szolgálatában, valamint az imádságban és a szentségi életben gyökerező lelkiiség felkínálását.¹¹

63. Az összes megkeresztelt küldetéséért vállalt társfelelősséget előmozdítva elismerjük a fogyatékkal élő személyek apostoli képességeit, akik úgy érzik, arra kaptak meghívást és küldetést, hogy az evangelizáció tevékeny alanyai legyenek. Szeretnénk megbecsülésünket kifejezni a magukban hordozott hatalmas emberi gazdagságból fakadó hozzájárulásukért. Elismerjük szenvedéseiket, mellőzöttségüket, hátrányos megkülönböztetésüket, melyeket néha a keresztény közösségen belül is elszenvednek a szálnalmat sugárzó paternalista magatartásformák miatt. Az egyház életében és küldetésében való részvételük elősegítése érdekében javasoljuk egy egyházi fogyatékosági kutatóközpont létrehozását.

¹¹ Vö. PÜSPÖKI SZINÓDUS: *A fiatalok, a hit és a bivatástisztázás. A püspöki szinódus XV. rendes közgyűlésének (2018. október 3–27.) záródokumentuma*, 161, Római Dokumentumok 50, Szent István Társulat, Budapest, 2019, 88–89.

64. Az egyházat gazdagító hivatások közül kiemelkedik a házastársak hivatása. A II. Vatikáni Zsinat azt tanítja, hogy „életállapotukban és rendjükben saját kegyelmi ajándékuk van Isten népén belül” (LG 11). A házasság szentsége sajátos küldetést bíz rájuk, mely egyszerre érinti a család életét, az egyház építését és a társadalomban végzett munkát. Különösen az utóbbi években egyre jobban tudatára ébredtünk, hogy a családok a családpasztorációnak az alanyai és nem csupán a címzettjei. Ezért találkozásra és hálózattépítésre van szükségük, a gyermekek és fiatalok nevelésével foglalkozó egyházi intézmények segítségével is. A közgyűlés ismételten kinyilvánítja, hogy közel van azokhoz, és támogatja azokat, akik az egyedüllét állapotára mellett döntöttek, hogy hűek legyenek az egyház hagyományához, valamint a házasságra és a nemi erkölcsre vonatkozó egyházi tanításhoz, és akik ebben a hűségben az élet forrását ismerik fel.

65. Az évszázadok során a lelki ajándékok a megszentelt élet különböző formáinak megszületéséhez is vezettek. Az egyház a kezdeti időktől elismerte a Lélek működését azoknak a férfiaknak és nőknek az életében, akik úgy döntöttek, hogy Krisztust az evangéliumi tanácsok útján követik, és Isten szolgálatára szentelik magukat akár a szemlélődésben, akár a szolgálat megannyi formájában. A megszentelt életnek saját prófétai hangjával kell megszólítania az egyházat és a társadalmat. Évszázados tapasztalatainkban a szerzetes családok a szinodális élet és a közösségi megkülönböztetés kipróbált gyakorlatait alakították ki, megtanulták összehangolni az egyéni ajándékokat és a közös küldetést. A szerzetesrendek, a szerzetesi kongregációk, az apostoli élet társaságai, a világi intézmények, valamint a társulások, mozgalmak és új közösségek különleges módon hozzájárulhatnak a szinodalitás növekedéséhez az egyházban. Ma számos, megszentelt életet élő közösség az interkulturalitás gyakorlóterepe, mely prófécíát jelent az egyház és a világ számára. Ugyanakkor a szinodalitás arra hívja – és néha kihívás elé állítja – a helyi egyházak pásztoraikat, valamint a megszentelt élet és az egyházi társulások vezetőit, hogy vonják szoro-

sabbra kapcsolataikat, hogy előidézzék az ajándékcserét a közös küldetés szolgálatában.

66. A küldetés az összes megkereszteltet érinti. A világiak első feladata az, hogy az evangélium szellemével átítassák és átalakítsák a világi valóságokat (vö. LG 31.33; AA 5–7). A szinodális folyamat, melyet Ferenc pápa ösztönzése támogatott,¹² arra biztatta a helyi egyházakat, hogy kreatívan és bátran válaszoljanak a küldetés szükségleteire, megkülönböztetéssel kiválasztva a karizmák közül néhányat, amelyeknek érdemes szolgálati formát öltetniük, és megfelelő kritériumokat, eszközöket és eljárásokat kapniuk. Nem minden karizmának kell szolgálati formát öltenie, nem kell minden megkereszteltnek szolgálattelvőnek lennie, és nem kell minden szolgálatnak beiktatással járó, intézményesített szolgálatnak lennie. Ahhoz, hogy egy karizmat szolgálatként alakítsanak ki, a közösségnek valódi pasztorális szükségletet kell felismernie, a pásztornak pedig a közösséggel együtt megkülönböztetést kell végeznie arról, hogy célszerű-e új szolgálatot létrehozni. E folyamat eredményeként az illetékes hatóság hozza meg a döntést. Egy misszionárius, szinodális egyházban a világi szolgálatok – vagyis az egyházi rend szentségét nem igénylő szolgálatok – több formájának előmozdítására van szükség, nem csak a liturgia területén. Ezek lehetnek beiktatással járó vagy beiktatással nem járó szolgálatok. Azt is át kell gondolni, hogy miként bízunk meg világi szolgálatokkal hívőket egy olyan korban, amikor az emberek egyre könnyebben költöznek egyik helyről a másikra, és miként határozzuk meg szolgáltuk gyakorlásának idejét és területét.

67. A közgyűlés a számos egyházi szolgálat közül elismerte azt a hozzájárulást, amelyet a teológia – annak sokféle megnyilvánulá-

¹² Vö. FERENC PÁPA: *Spiritus Domini* motu proprio kiadott apostoli levele az Egyházi törvénykönyv 230. kánonja 1. §-ának módosításáról, mely szerint nők is bocsájtathatók lektori és akolitusi szolgálatra (2021. január 10.), *Kánonjog* 23 (2021) 103–104.

sában – a hit megértéséhez és a megkülönböztetéshez nyújt. A teológusok – férfiak és nők – segítik Isten népét, hogy a valóságot a kinyilatkoztatás által megvilágítva értse meg, valamint megfelelő válaszokat és a küldetésnek megfelelő nyelvezetet dolgoznak ki. A szinodális és misszionárius egyházban „a teológia karizmája sajátos szolgálatra hivatott [...]”. A hívő nép hittapasztalatával és igazságszemlélésével, valamint a pásztorok igehirdetésével együtt az evangélium egyre mélyebb megismeréséhez járul hozzá. Továbbá »mint minden más keresztény hivatás, a teológus szolgálata nemcsak személyes, hanem közösségi és testületi is« (Szin. 75), különösen akkor, amikor egyházi felsőoktatási intézményekben kánoni megbízással végzett tanítás formájában valósul meg. „Az egyházi szinodalitás tehát arra kötelezi a teológusokat, hogy szinodális formában műveljék a teológiát, előmozdítva egymás között a meghallgatásnak, a párbeszédnek, a megkülönböztetésnek, valamint a sokféle és változatos kíváncsiság és hozzájárulás integrálásának a képességét” (Szin. 75). Ennek jegyében sürgősen elő kell mozdítani – megfelelő intézményi formákon keresztül – a pásztorok és a teológiai kutatással foglalkozók közötti párbeszédet. A közgyűlés arra kéri a teológiai intézményeket, hogy folytassák a kutatást a szinodalitás jelentésének tisztázására és mélyebb megismerésére, valamint kísérik a képzést a helyi egyházakban.

A szenteléssel járó szolgálat a harmónia szolgálatában

68. Mint az egyház összes szolgálata, a püspökök, a papok és a diakónusok szolgálata is az evangélium hirdetésének és az egyházi közösség építésének szolgálatában áll. A II. Vatikáni Zsinat emlékeztet arra, hogy az isteni alapítású felszentelt szolgálatot „különböző rendekben gyakorolják azok, akiket már az ókorban püspököknek, papoknak, diakónusoknak hívnak” (LG 28). Ebben az összefüggésben a II. Vatikáni Zsinat megerősítette a püspökség szentségi voltát (vö. LG 21), újra érvényre juttatta a papság közösségi jellegét (vö. LG 28), és megnyitotta az utat az állandó diakonátus helyreállításához a latin egyházban (vö. LG 29).

A püspöki szolgálat:

a Lélek ajándékainak egységbe foglalása

69. A püspök feladata az, hogy a helyi egyházat irányítsa, mint a rábízott egyházon belüli egység látható princípiuma és az összes egyházzal való közösség köteléke. A zsinatnak az a kijelentése, mely szerint „a püspökszentelés az egyházi rend teljességét adja meg” (LG 21), lehetővé teszi számunkra, hogy a püspök identitását a Krisztussal és az „Isten népének rá bízott részével” (CD 11) való szentségi kapcsolatok hálójában értsük meg, Isten népének ezt a részét ugyanis Krisztusnak, a jó pásztornak a nevében kell szolgálnia. Akit püspökké szentelnek, nem olyan előjogokkal van felruházva, amelyekkel egyedül kell élnie, nem olyan feladatokkal van megbízva, amelyeket egyedül kell teljesítenie. Sokkal inkább annak kegyelmét és feladatát kapja, hogy felismerje, megkülönböztesse és egységbe foglalja azokat az ajándékokat, amelyeket a Lélek áraszt ki az egyénekre és a közösségekre, a szentségi köteléken belül a papokkal és a diakónusokkal együttműködve, akik vele együtt felelősek a helyi egyházban végzett szolgálatért. Ezt a feladatot végezve megvalósítja azt, ami küldetésének legsajátabb és legsajátosabb része az egyházak közötti közösségért való buzgólkodás keretében.

70. A püspök szolgálata a közösségben, a közösséggel és a közösségért végzett szolgálat (vö. LG 20), melyet az ige hirdetése, az eucharisztia ünneplésének a vezetése és a többi szentségnek a kiszolgáltatása és irányítása által végez. Ezért a szinódusi közgyűlés azt kívánja, hogy Isten népe nagyobb beleszólást kapjon a püspökök kiválasztásába. Azt is ajánlja, hogy a püspök felszentelésére abban az egyházmegyében kerüljön sor, ahová pástornak szánják, és ne a származási egyházmegyéjében, ahogy az gyakran történik, és hogy a felszentelést vezető püspököket az egyháztartomány püspökei közül válasszák ki, beleértve, amennyire lehetséges, a metropolitát is. Így jobban fog látszani, hogy aki püspökké válik, az kötélekkel kapcsolódik ahhoz az egyházhoz, amelyhez rendelték, és nyilvánosan vállalja előtte a szolgálatával

járó kötelezettségeket. Ugyanilyen fontos, hogy – különösen a lelkipásztori látogatások során – időt tölthessen a hívőkkel, hogy meghallgassa őket, megkülönböztető tevékenységére és döntéshozatalára való tekintettel. Ez segíti majd abban, hogy az egyházat Isten családjaként tudja a hívőkkel megtapasztaltatni. A püspököknek a helyi egyházzal való konstitutív kapcsolata ma nem jelenik meg kellő tisztasággal a címzetes püspökök, például a pápai képviselők vagy a római kúriában szolgálatot teljesítők esetében. Helyénvaló folytatni ennek a kérdésnek az átgondolását.

71. A püspökök is rászorulnak arra, hogy kísérést és támogatást kapjanak szolgálatukban. A metropolita előmozdítója lehet a szomszédos egyházmegyék püspökei közötti testvériségnek. A szinodális út során felmerült annak igénye, hogy a püspökök helyben is folyamatos képzést kapjanak. Annak szükségessége is megfogalmazódott, hogy tisztázzák a segédpüspökök szerepét és bővítsék a püspök által delegálható feladatokat. A nyugdíjba vonult püspökök tapasztalatát is hasznosítani kell annak fényében, hogy új módon vannak Isten népének szolgálatában. Fontos segíteni a hívőket abban, hogy ne tápláljanak túlzott és irreális elvárásokat a püspökkel szemben, hogy emlékezzenek arra, hogy ő is egy törékeny testvér, aki ki van téve a kísértésnek, és segítségre szorul, mint mindenki más. A püspökről alkotott idealizált kép nem könnyíti meg kényes szolgálatát, ezzel szemben egy valóban szinodális egyházban azt Isten egész népének a küldetésben való részvétele támogatja.

A püspökkel: papok és diakónusok

72. Egy szinodális egyházban a papoknak úgy kell végezniük szolgálatukat, hogy közel vannak az emberekhez, mindenkit elfogadnak és meghallgatnak, és nyitottak a szinodális stílusra. A papok „a püspökükkel egyetlen papi testületet alkotnak” (LG 28), és együttműködnek vele a karizmák megkülönböztetésében, valamint a helyi egyház kísérésében és vezetésében, különös tekintettel az egység szolgálatára. Meg kell élniük a papi testvériséget és

együtt kell járniuk a lelkipásztori szolgálatban. Ugyancsak a papi testülethez tartoznak azok a papok, akik megszentelt élet intézményének vagy apostoli élet társaságának tagjai, s azt karizmájuk sajátosságával gazdagítják. Ők, valamint a saját jogú keleti egyházakból származó – akár cölibátusban élő, akár házas – papok, a *fidei donum* papok és a más nemzetekből érkezett papok segítik a helyi papságot abban, hogy megnyíljon az egész egyház horizontjára, az egyházmegyes papok pedig segítik paptestvéreiket abban, hogy beilleszkedjenek az adott egyházmegyének – a hagyományokkal és gazdag lelki értékekkel rendelkező – történelmébe. Ily módon a papi testületben is valódi ajándékcseré zajlik a küldetésre való tekintettel. A papok is rászorulnak arra, hogy kíséret és támogatást kapjanak, különösen szolgálatuk kezdeti szakaszában, valamint a gyengeség és törékenység idején.

73. Isten és az egyház misztériumainak szolgálait (vö. LG 41), a diakónusokat „nem papságra, hanem szolgálatra” (LG 29) szentelik fel. Ezt a jótékonyág szolgálatában, az igehirdetésben és a liturgiában gyakorolják, minden társadalmi és egyházi környezetben, melyben jelen vannak, felmutatják a hirdetett evangélium és a szeretetben élt élet közötti kapcsolatot, és az egész egyházban előmozdítják annak tudatát és stílusát, hogy mindenkit szolgálni kell, különösen a legszegényebbeket. A diakónusok feladatai sokrétűek, amint azt a hagyomány, a liturgikus ima és a lelkipásztori gyakorlat mutatja. Ezeket az egyes helyi egyházak szükségleteinek megfelelően kell meghatározni, különösen oly módon, hogy – egy irgalmas, misszionárius, szinodális egyház keretén belül – előidézzék és fenntartsák mindenkinek az odafigyelését a legszegényebbekre. A diakónusi szolgálat még mindig ismeretlen sok keresztény számára, azért is, mert bár a II. Vatikáni Zsinat helyreállította a latin egyházban mint saját és állandó fokozatot (vö. LG 29), még nem fogadták be minden földrajzi térségben. A zsinat tanítását tovább kell mélyíteni, a számos folyamatban lévő tapasztalat áttekintése alapján is, melyek már most szilárd motivációt kí-

nálnak a helyi egyházaknak, hogy ne késlekedjenek az állandó diakonátus komolyabb előmozdításával, értékes tényezőt ismerve el ebben a szolgálatban egy olyan egyház kialakulása szempontjából, amely a szolga szerepét tölti be az Úr Jézust követve, aki mindenkinek a szolgájává lett. Ez az elmélyítő munka segíthet abban is, hogy jobban megértsük azok diakónussá szentelésének jelentését, akik később papok lesznek.

*A felszentelt szolgálattevők közötti együttműködés
a szinodális egyházban*

74. A szinodális folyamat során a hívők többször is kifejezték a hálójukat a püspököknek, a papoknak és a diakónusoknak azért az örömért, elkötelezettségért és odaadásért, amellyel szolgálatukat végzik. Meghallgattuk azokat a nehézségeket is, amelyekkel a lelkipásztorok szolgálatuk során találkozhatnak, és amelyek főként az elszigeteltség, a magányosság és a minden igény kielégítésére való törekvésük miatti túlterheltség érzésével kapcsolatosak. A szinódus tapasztalata segítheti a püspököket, a papokat és a diakónusokat abban, hogy újra felfedezzék a társfelelősséget szolgálatuk gyakorlásában, mely az Isten népe többi tagjával való együttműködést is igényli. A feladatok és felelősségi körök világosabb és nagyobb fokú elosztása, annak bátrabb megkülönböztetése, hogy mi tartozik sajátosan a felszentelt szolgálathoz, és mi az, amit másokra lehet és kell bízni, elősegíti a szolgálat lelkileg egészségesebb és pasztorálisan dinamikusabb módon történő gyakorlását az egyházi rend mindegyik fokozatában. Ez a perspektíva természetesen hatással lesz a döntéshozatali folyamatokra, melyeket világosabb szinodális stílus jellemez majd. Hozzájárul majd a klerikalizmus leküzdéséhez is, melyen a hatalomnak az ember saját javára való felhasználását és az Isten népe szolgálatában álló egyházi hatalom eltorzulását értjük. Ez különösen az egyházi szolgálattevők által elkövetett szexuális, gazdasági, lelkiismerettel és hatalommal való visszaélésekben nyilvánul meg. „A klerikalizmus, melyet akár maguk a papok, akár a világi hívők

mozdítanak elő, szakadást támaszt az egyház testében, amely sok olyan bajt okoz és segít fenntartani, amelyek ellen ma felemeljük szavunkat.”¹³

Együtt a küldetésért

75. A közösség és a küldetés szükségleteire adott válaszul történelme során az egyház bizonyos, a szentelést megkívánó szolgálatoktól eltérő szolgálatokat vezetett be. Ezek a szolgálatok azok a formák, amelyet a karizmák akkor kapnak, amikor a közösség és a közösség vezetéséért felelős személyek nyilvánosan elismerik és állandó jelleggel a küldetés szolgálatába állítják őket. Némelyik kifejezetten a keresztyén közösség szolgálatára irányul. Különösen jelentősek a beiktatással járó szolgálatok, melyekkel a püspök ruház fel, egyszer az életben, sajátos szertartással, a jelöltek kellő megvizsgálása és megfelelő képzése után. Ez nem egyszerűen megbízás vagy feladatkiosztás; a szolgálattal való felruházás szentelmény, mely alakítja a személyt és meghatározza az egyház életében és küldetésében való részvételének módját. A latin egyházban ilyen a felolvasó és az akolitus szolgálata,¹⁴ továbbá a katekéta szolgálata.¹⁵ Ezek gyakorlásának feltételeit és módozatait egy a törvényes hatóság által kiadott megbízásnak kell meghatároznia. A püspöki konferenciák feladata, hogy megállapítsák a személyes feltételeket, melyeknek a jelölteknek meg kell felelniük, és hogy kidolgozzák az ezekhez a szolgálatokhoz szükséges képzési programot.

76. Ezek mellett vannak olyan szolgálatok is, amelyek nem járnak szertartással történő beiktatással, de amelyeket az illetékes ható-

¹³ FERENC PÁPA: *Levél Isten népéhez*, 2018. augusztus 20.

¹⁴ Vö. FERENC PÁPA: *Spiritus Domini* motu proprio kiadott apostoli levél az Egyházi törvénykönyv 230. kánonja 1. §-ának módosításáról, mely szerint nők is bocsájt-hatóak lektori és akolitusi szolgálatra (2021. január 10.), *Kánonjog* 23 (2021) 103–104.

¹⁵ Vö. FERENC PÁPA: *Antiquum ministerium* motu proprio kiadott apostoli levél, mellyel bevezeti a katekéta szolgálatot (2021. május 10.), *Acta Apostolicae Sedis* 113 (2021/6) 527–533.

ság megbízásából állandó jelleggel gyakorolnak, ilyen például egy kisebb egyházi közösség koordinálásának szolgálata, a közösség imája vezetésének szolgálata, jótékonyági akciók szervezésének szolgálata stb., melyek a helyi közösség sajátosságaitól függően nagyon változatosak lehetnek. Példa erre azoknak a katekétáknak a szolgálata, akik Afrika számos térségében már régóta a pap nélküli közösségek felelősei. Bár nincs előírt szertartás, célszerű a megbízást a közösség előtt nyilvánossá tenni, hogy a tényleges elismerést elősegítsük. Vannak rendkívüli szolgálatok is, ilyen például az áldoztatás rendkívüli kiszolgáltatása, a pap nélküli vasárnapi szertartások vezetése, bizonyos szentelmények kiszolgáltatása stb. A latin és a keleti kánoni jogrend már lehetővé teszi, hogy bizonyos esetekben világi hívők, férfiak vagy nők, a keresztség rendkívüli kiszolgáltatói is legyenek. A latin kánoni jogrendben a püspök (a Szentszék engedélyével) az esketést világi hívőkre, férfiakra vagy nőkre, bízhatja. A helyi körülmények szükségletei alapján meg kell fontolni a világi hívők által végzett ezen szolgálatok további bővítését és állandóvá tételét. Végül vannak a spontán szolgálatok, melyekhez nem szükséges további feltétel vagy kifejezett elismerés. Ezek azt mutatják, hogy különböző formákban az összes hívő részt vesz a küldetésben adottságaikkal és karizmáikkal.

77. A világi hívőknek – férfiaknak és nőknek – több részvételi lehetőséget kell kínálni, további szolgálati formákat is felderítve, válaszul korunk lelkipásztori szükségleteire, az együttműködés és a differenciált társfelelősség szellemében. A szinodális folyamatból kirajzolódik néhány konkrét szükséglet, melyekre a különböző helyi adottságoknak megfelelően kell választ találni:

- a) a világiak – férfiak és nők – szélesebb körű részvétele az egyházi megkülönböztetési folyamatokban és a döntéshozatali folyamatok összes szakaszában (döntések előkészítése és meghozatala);
- b) a világiak – férfiak és nők – szélesebb körű hozzájárása felelős pozíciókhoz az egyházmegyékben és egyházi intézményekben

- beleértve a szemináriumokat, teológiai intézeteket és fakultásokat -, a hatályos rendelkezésekkel összhangban;
- c) a megszentelt férfiak és nők életének és karizmáinak nagyobb elismerése és támogatása, valamint a megszentelt férfiak és nők egyházi felelősséggel járó pozíciókban való alkalmazása;
- d) a kánoni perekben bíróként szolgáló képzett világiak - férfiak és nők - számának növelése;
- e) az egyház és intézményei alkalmazottjaiként dolgozók méltóságának tényleges elismerése és jogainak tiszteletben tartása.

78. A szinodális folyamat újra tudatosította, hogy a meghallgatás az egyházi élet minden aspektusának lényegi eleme: szentségeknek - különösen a kiengesztelődés szentségének - a kiszolgáltatásánál, a katekézisben, a képzésben és a lelkipásztori kísérésben. Ennek kapcsán a közgyűlés figyelmet szentelt a meghallgatás és a kísérés szolgálatának létrehozására irányuló javaslatnak, melyről különböző elképzelések fogalmazódtak meg. Néhányan támogatták, mert egy ilyen szolgálat prófétai módon hangsúlyozná a meghallgatás és a kísérés fontosságát a közösségben. Mások azt állították, hogy a meghallgatás és a kísérés minden megkeresztelt feladata, anélkül, hogy szükség lenne külön szolgálatra. Megint mások azt hangsúlyozták, hogy további vizsgálódásra van szükség, például arról, hogy milyen kapcsolat állna fenn eme esetleges szolgálat, valamint a lelki kísérés, a pasztorális tanácsadás és a kiengesztelődés szentségének kiszolgáltatása között. Az a javaslat is elhangzott, hogy a meghallgatás és a kísérés esetleges szolgálatának különösen azoknak a befogadását kellene segítenie, akik az egyházi közösség peremén élnek, akik eltávolodás után visszatérnek, akik keresik az igazságot és segítséget szeretnének kapni az Úrral való találkozáshoz. E tekintetben tehát a megkülönböztetés folytatására van szükség. Azokon a helyeken, ahol leginkább érezhető ennek az igénye, elindíthatják a kísérletezést és kidolgozhatnak lehetséges modelleket, amelyeken a megkülönböztetést majd elvégezzük.

III. rész „VESSÉTEK KI A HÁLÓT”

A folyamatok evangélium szerinti átalakítása

*Jézus megszólította őket: „Fiaim, nincs valami ennivalótok?”
„Nincs” – felelték. Erre azt mondta nekik:
„Vessétek ki a bárka jobb oldalán a hálót, s ott majd találtok.”
Kivetették a hálót, s alig bírták visszahúzni a tömérdek baltól
(Jn 21,5–6).*

79. A halászat nem volt sikeres, most már ideje visszatérni a part-ra. De megszólal egy Hang, tekintélyes Hang, mely olyasmire biztatja őket, amit a tanítványok egyedül nem tettek volna, s amely egy olyan lehetőségre mutat rá, amelyet szemük és elméjük nem tudott felismerni: „Vessétek ki a bárka jobb oldalán a hálót, s ott majd találtok.” A szinodális folyamat során igyekeztünk figyelni erre a Hangra, és befogadni azt, amit mondott nekünk. Imádságban és testvéri párbeszédben felismertük, hogy az egyházi megkülönböztetés, a döntéshozatali folyamatokra való odafigyelés, az elkötelezettség mellett, hogy számot adjunk ténykedésünkről és értékeljük a meghozott döntések eredményét, olyan gyakorlatok, amelyekkel a küldetés útjait megmutató isteni szóra válaszolunk.

80. Ez a három gyakorlat szorosan összekapcsolódik. A döntéshozatali folyamatoknak egyházi megkülönböztetésre van szüksége, amely bizalmi légkörben zajló meghallgatást követel meg, és amelyet átláthatóság és számadás támogat. A bizalomnak kölcsönösnek kell lennie: a döntéshozóknak képesnek kell lenniük arra, hogy bízzanak Isten népében, és meghallgassák azt, Isten népének pedig képesnek kell lennie arra, hogy bízson a hatalom gyakorlójában. Ez az átfogó szemlélet nyilvánvalóvá teszi, hogy ezek a gyakorlatok egymástól függenek, és támogatják egymást, hozzájárulva ahhoz, hogy az egyház teljesíteni tudja küldetését. Az egy-

házi megkülönböztetésen alapuló döntéshozatali folyamatokban való részvétel, valamint az átláthatóság, a számadás és az értékelés kultúrájának átvétele megfelelő képzést igényel, olyat, amely nemcsak technikai jellegű, hanem képes feltárni azok teológiai, bibliai és lelkiismereti alapjait is. Minden megkereszteltnek kapnia kell ilyen, társfelelősséget kiemelő képzést a tanúságtételről, a küldetésről, az életszentségről és a szolgálatról. Ez a képzés különleges formákat ölt azok számára, akik felelős pozícióban vagy az egyházi megkülönböztetés szolgálatában állnak.

A küldetést szolgáló egyházi megkülönböztetés

81. Ahhoz, hogy az egyház küldetését fenntartani és irányítani képes kapcsolatokat mozdítsunk elő, elsődleges követelmény annak az evangéliumi bölcsességnek a gyakorlása, amely lehetővé tette a jeruzsálemi apostoli közösség számára, hogy az első szinodális esemény eredményét a következő szavakkal pecsételje meg: „Úgy tetszett a Szentléleknek és nekünk” (ApCsel 15,28). Ezt a megkülönböztetést nevezhetjük „egyházinak”, minthogy azt Isten népe gyakorolja a küldetésre való tekintettel. A Lélek, akit az Atya Jézus nevében küldött, és aki mindent megtanít (vö. Jn 14,26), mindenkor elvezeti a hívőket „a teljes igazságra” (Jn 16,13). Az ő jelenléte és folyamatos működése által „az apostoloiktól származó hagyomány fejlődik az egyházban” (DV 8). A Lélek világosságát kérve Isten népe – Krisztus prófétai küldetésének részese (vö. LG 12) – „próbálja felismerni az eseményekben, szükségletekben és vágyakban – melyeknek korunk embereivel együtt részese –, hogy közülük melyek Isten jelenlétének vagy tervének igazi jelei” (GS 11). Ez a megkülönböztetés felhasználja az összes bölcsességi ajándékot, amelyet az Úr szétoszt az egyházban, s amely a Lélek által minden megkereszteltnek megadott hitérzékben gyökerezik. Ebben a Lélekben kell újra átgondolni és új irányba állítani a misszionárius, szinodális egyház életét.

82. Az egyházi megkülönböztetés nem szervezési technika, hanem hitben megélelendő spirituális gyakorlat. Ez belső szabadság-

got, alázatot, imát, kölcsönös bizalmat, újdonságra való nyitottságot és Isten akaratára való ráhagyatkozást igényel. Sosem valamely személyes vagy valamely csoport által képviselt álláspont megerősítése, és nem is az egyéni vélemények egyszerű összegzésével végződik; mindenki a lelkiismerete szerint szólal fel, és nyitott arra, hogy meghallgassa, amit a többiek – lelkiismeretükre hallgatva – megosztanak, hogy együtt igyekezzenek felismerni, „mit mond a Lélek az egyházaknak” (Jel 2,7). Az egyházi megkülönböztetés – az összes érintett személy hozzájárulásával számolva – egyszerre feltétele és kiváltságos kifejeződése a szinodalitásnak, amelyben közösséget, küldetést és részvételt együtt élünk meg. Minél inkább meghallgatnak mindenkit, a megkülönböztetés annál gazdagabb. Ezért alapvető fontosságú annak elősegítése, hogy minél többen vegyenek részt a megkülönböztetési folyamatokban, különös gondot fordítva a keresztyén közösség és a társadalom peremén élők bevonására.

83. Minden egyházi megkülönböztetés kiindulópontja és kritériuma Isten ígéjének hallgatása. A Szentírás ugyanis arról tanúskodik, hogy Isten szólt az ő népéhez, egészen odáig, hogy Jézusban az egész kinyilatkoztatás teljességét adta nekünk (vö. DV 2), és a Szentírás megjelöli azokat a helyeket, ahol hallhatjuk az ő hangját. Isten mindenekelőtt a liturgiában kommunikál velünk, mert maga Krisztus az, aki beszél, „amikor az egyházban a Szentírást olvasák” (SC 7). Isten az egyház élő hagyományán, tanítóhivatalán, a Szentíráson való személyes és közösségi elmélkedésen, valamint a népi jámborság gyakorlatain keresztül beszél. Isten továbbra is megnyilatkozik a szegények kiáltásán és az emberiség történelmének eseményein keresztül. Azután Isten a teremtett világ elemei által kommunikál népével: a teremtett világnak már a létezése is a Teremtő cselekvésére utal, és a teremtés az éltető Lélek jelenlétével van betöltve. Végül, Isten minden ember személyes lelkiismeretében is szól, mely „az ember legrejtettebb magja és szentélye, ahol egyedül van Istennel, akinek szava felhangzik bensőjében” (GS 16). Az egyházi megkülönböztetés megköveteli az emberek

lelkiismeretének folyamatos gondozását és képzését, valamint a hitérzék érettebbé tételét, hogy ne hanyagoljunk el egyetlen olyan helyet sem, ahol Isten beszél és népe elé siet.

84. Az egyházi megkülönböztetés lépéseit helytől és hagyománytól függően többféleképpen határozhatjuk meg, de – a szinodális tapasztalatok alapján is – megnevezhető néhány olyan kulcselem, amelyek nem hiányozhatnak:

- a) a megkülönböztetés tárgyának világos bemutatása, valamint a megértéséhez szükséges információk és eszközök biztosítása;
- b) megfelelő idő az imával, Isten igéjének hallgatásával és a témáról való gondolkodással való felkészülésre;
- c) a saját – személyes és csoportos – érdekektől mentes, szabad belső hozzáállás, valamint a közjó melletti elkötelezettség;
- d) egymás szavainak figyelmes és tiszteletteljes meghallgatása;
- e) a lehető legszélesebb körű konszenzus keresése, melyre azon keresztül juthatunk, ami leginkább „lángra lobbantja a szíveket” (vö. Lk 24,32), anélkül, hogy titkolnánk a konfliktusokat és olcsó kompromisszumokat keresnénk;
- f) az elért konszenzus megfogalmazása a folyamatot vezető személy által, s annak ismertetése az összes résztvevővel, hogy nyilvánítsák, egyetértenek-e vele vagy sem.

A megkülönböztetés alapján születik meg a megfelelő döntés, mely mindenkit kötelez, még akkor is, ha álláspontját nem fogadták el, s ezt követi a befogadás ideje a közösségben, amely felülvizsgálatokhoz és kiértékelésekhez vezethet.

85. A megkülönböztetés mindig egy konkrét kontextusban zajlik, melynek összetettségét és sajátosságait a lehető legjobban meg kell ismerni. Ahhoz, hogy a megkülönböztetés ténylegesen „egyházi” legyen, fel kell használni a szükséges eszközöket, ezek közé tartoznak: a bibliai szövegek megfelelő exegézise, amely segít értelmezni és megérteni azokat, elkerülve a részleges vagy fundamentalista megközelítéseket; az egyházatyáknak, a hagyománynak, valamint a tanítóhivatali megnyilatkozásoknak az ismerete,

rangjuk különböző fokának megfelelően; a teológiai tudományágak eredményei; a humán, történelmi, társadalmi és közigazgatási tudományok eredményei, amelyek nélkül nem lehet komolyan megismerni azt a kontextust, amelyben és amelyre tekintettel a megkülönböztetés zajlik.

86. Az egyházban a megkülönböztetésnek nagyon sokféle megközelítése és bevett módszertana létezik. Ez a sokféleség gazdagság: a különböző kontextusokhoz való megfelelő alkalmazással a megközelítések sokfélesége gyümölcsözőnek bizonyulhat. A közös küldetés érdekében fontos, hogy szívélyes párbeszédet folytassanak egymással, anélkül, hogy elveszítenék sajátosságait vagy mereven identitásuk szempontjait hangoztatnák. A helyi egyházakban – kezdve a kis egyházi közösségekkel és az egyházközségekkel – elengedhetetlenül fontos, hogy képzési lehetőségeket kínáljunk, melyek terjesztik és táplálják a küldetést szolgáló egyházi megkülönböztetés kultúráját, különösen a felelős pozíciókban lévők körében. Ugyanilyen fontos a kísérőknek vagy facilitátoroknak a képzése, akiknek a segítsége gyakran döntő jelentőségűnek bizonyul a megkülönböztetési folyamatok lebonyolításában.

A döntéshozatali folyamatok tagolódása

87. A szinodális egyházban „a döntések meghozatalakor az egész közösség arra hivatott, hogy – tagjainak szabad és gazdag különbözőségében – együtt imádkozzon, meghallgasson, vizsgálódjon, párbeszédet folytasson, megkülönböztessen és tanácsot adjon” (Szin. 68) a küldetésre való tekintettel. Leghatékonyabban úgy tudjuk előmozdítani a szinodális egyházat, ha elősegítjük Isten népe minél szélesebb körének bevonását a döntéshozatali folyamatokba. Ha igaz ugyanis, hogy a szinodalitás meghatározza az egyházra jellemző élet- és cselekvésmódot, az egyúttal egy lényegi fontosságú gyakorlatot is jelez küldetésének teljesítésében: megkülönböztetés, konszenzusra jutás, döntéshozatal a szinodalitás különféle struktúráinak és intézményeinek gyakorlata révén.

88. Az Úr által egybehívott és elküldött tanítványok közössége nem egy egynemű és alaktalan alany. Ez a közösség az ő sok és különböző tagból álló teste, egy történelmi, közösségi alany, melyben „csíráként és kezdetként” valósul meg Isten országa, s amely azt szolgálja, hogy Isten országa az egész emberi családba elérkezzen (vö. LG 5). Már az egyházatyák is reflektálnak Isten népe küldetésének közösségi jellegére a hármas „semmit nélküle” (*nihil sine*) megfogalmazással: „semmit a püspök nélkül”,¹⁶ „semmit a ti tanácsotok [a papok és diakónusok tanácsa] és népem egyetértése nélkül”.¹⁷ Ahol felbomlik ez a *nihil sine* logika, ott az egyház identitása elhomályosul, és küldetése meghiúsul.

89. Ebben az egyháztani vonatkozási keretben helyezkedik el a differenciált társfelelősségen alapuló részvétel előmozdításának kötelezettsége. A közösség minden egyes tagját tiszteletben kell tartani, és a közös döntéshozatalra való tekintettel ki kell használni képességeit és adottságait. A közösség nagyságától függően az intézményes közvetítés többé-kevésbé meghatározott formáira van szükség. A hatályos jog már rendelkezik különböző szintű részvételi szervekről, amelyekkel a jelen dokumentum később foglalkozik.

90. Működésük elősegítése érdekében célszerűnek tűnik, hogy elgondolkodjunk a döntéshozatali folyamatok tagolódásáról. Ez általában magában foglal egy előkészítő vagy vizsgálati szakaszt „a megkülönböztetés, konzultáció és együttműködés közös munkája révén” (Szin. 69), amely megalapozza és támogatja a későbbi döntéshozatalt, mely az illetékes hatóság feladata. A két szakasz között nincs versengés vagy ellentét, de tagolódásuk révén hozzájárulnak ahhoz, hogy a meghozott döntések mindenki részéről

¹⁶ ANTIOCHIAI SZENT IGNÁC: *Levél a trallészieknak*, 2.2, in VANYÓ LÁSZLÓ (szerk.): *Apostoli atyák*, Ókori Keresztény Írók 1, Szent István Társulat, Budapest, 2018, 190.

¹⁷ SZENT CYPRIANUS: *Tizennegyedik levél [a presbiter és diakónus testvéreknek]*, 4, in *Szent Cyprianus levelezése*, Ókeresztény Örökségünk 19, Jel, Budapest, 2014, 156.

az annak való engedelmességnek a gyümölcsei legyenek, amit Isten az ő egyháza számára akar. Ezért olyan eljárásokat kell előmozdítani, amelyek hatékonyá teszik a gyűlés és annak vezetője közötti kölcsönösséget, a Lélek iránti nyitottság és a kölcsönös bizalom légkörében, a lehető legegyszerűbb konszenzusra törekedve. A folyamatnak magában kell foglalnia a döntés megvalósításának és kiértékelésének szakaszát is, amelyben az érintett személyek szerepét új módon határozzák meg.

91. Vannak olyan esetek, amelyeknél a hatályos jogszabályok már előírják, hogy a hatóság köteles konzultálni a döntés meghozatala előtt. A pártori hatalmat gyakorlónak kötelessége meghallgatni azokat, akik részt vesznek a konzultációban, következésképpen már nem járhat el úgy, mintha nem hallgatta volna meg őket. Ezért nem térhet el a konzultáció eredményétől, amikor az egyhangú, ha csak azt erősebb érv nem indokolja,¹⁸ melyet megfelelően ki kell fejtenie. Ahogyan egyetlen más közösségben, mely igazságosság szerint él, a hatalomgyakorlás az egyházban sem egy önkényes akarat érvényesítését jelenti. A hatalom – gyakorlásának különböző módjaiban – mindig a közösségnek és a krisztusi igazság befogadásának a szolgálatában áll, amely krisztusi igazságban és krisztusi igazság felé a Szentlélek vezet bennünket a különféle időkben és helyeken (vö. Jn 14,16).

92. Egy szinodális egyházban a püspöknek, a püspöki testületnek és Róma püspökének a döntési illetékessége elidegeníthetetlen, mivel a Krisztus által alapított egyház hierarchikus struktúrájában gyökerezik, az egység és a legitim sokféleség tiszteletben tartásának szolgálatában (vö. LG 13). Ugyanakkor ez az illetékesség nem feltétlen: nem lehet figyelmen kívül hagyni azt az állásfoglalást, amelyre a konzultációs folyamatban szabályos megkülönböztetés eredményeként jutottak, különösen, ha azt a részvételi szervek végzik. Helytelen tehát szembeállítani a konzultációt és a döntés-

¹⁸ Vö. CIC 127. kán. 2. §. 2. pont; CCEO 934. kán. 2. §. 3. pont.

hozatalt: az egyházban a döntéshozatal mindenki segítségével történik, sosem a pásztori hatalom gyakorlója nélkül, aki hivatalánál fogva hoz döntést. Ezért az *Egyházi törvénykönyvben* visszatérő formulát, mely „csupán tanácsadói” (*tantum consultivum*) szavazati jogról szól, felül kell vizsgálni, hogy kiküszöböljük az esetleges kétértelműségeket. Időszerűnek tűnik a kánoni előírások szinodális szemléletben történő felülvizsgálata, melynek tisztázania kell mind a különbséget, mint a kapcsolatot a tanácsadói és a döntéshozói [szavazat] között, és meg kell világítani azok felelősségét, akik különböző szerepekben részt vesznek a döntéshozatali folyamatokban.

93. A rendezett lebonyolításról való gondoskodás és a résztvevők világos felelősségvállalása döntő tényezők a döntéshozatali folyamatok eredményessége szempontjából, az alábbi módzatok szerint:

- a) kifejezetten a hatalomgyakorló feladata: egyértelműen meghatározni a konzultáció és a döntéshozatal tárgyát, valamint a döntés meghozatalában illetékes alanyt; kijelölni azokat, akiknek a véleményét ki kell kérni, különleges szakértelmük vagy az ügyben való érintettségük miatt is; biztosítani, hogy minden résztvevő ténylegesen hozzáférjen a releváns információkhoz, hogy megalapozott véleményt alkothasson;
- b) akik egy konzultáció során egyénileg vagy egy testületi szerv tagjaként véleményt nyilvánítanak, felelősséggel tartoznak: őszinte és becsületes véleményt adni, legjobb tudásuk és lelkiismeretük szerint; tiszteletben tartani a kapott információk bizalmas jellegét; álláspontjukat világosan megfogalmazni, rámutatva annak főbb pontjaira, hogy az illetékes hatóság, amennyiben a kapott véleménytől eltérően dönt, el tudja magyarázni, hogyan vette figyelembe azt döntéshozatalában;
- c) miután az illetékes hatóság a konzultációs folyamatot tiszteletben tartva megfogalmazta a döntést, és világosan kifejtette a döntése alapjául szolgáló indokokat, a megkeresztelteket összekötő közösségi kötelék miatt mindenki köteles azt tisztelet-

ben tartani és végrehajtani, még akkor is, ha az nem felel meg saját nézőpontjának, és továbbra is kötelessége, hogy tisztességesen részt vegyen az értékelési szakaszban. Mindig megmarad azonban a lehetőség felsőbb hatósághoz fordulni a jog által meghatározott módon.

94. A döntéshozatali folyamatok szabályszerű és határozott szinodális megvalósítása hozzájárul majd Isten népének részvételi szemléletben való fejlődéséhez, különösen a kánonjog által előírt intézményes közvetítések, elsősorban a részvételi szervek révén. Ha nem történnek rövid időn belül konkrét változtatások, a szinodális egyház víziója nem lesz hiteles, s ez el fogja idegeníteni Isten népének azon tagjait, akik a szinodális útból erőt és reményt merítettek. A helyi egyházak feladata megtalálni a megfelelő módokat a változtatások gyakorlatba ültetésére.

Átláthatóság, számadás, értékelés

95. A döntéshozatal nem zárja le a döntéshozatali folyamatot. Azt az evangéliumi kritériumok által inspirált átláthatóság szellemében a számadás és az értékelés gyakorlatainak kell kísérnie és követnie. A saját szolgálatunkról való számadás a közösség felé a legősibb, az apostoli egyházig visszanyúló hagyományhoz tartozik. Példát nyújt erre az *Apostolok cselekedeteinek* 11. fejezete: amikor Péter visszatér Jeruzsálembe, miután megkeresztelte a pogány Kornéliuszt, „a zsidók közül némelyek szemrehányást tettek neki: »Körülmetéletlen emberek házában jártál, és ettél velük«” (ApCsel 11,2–3). Péter válaszul beszámol nekik cselekvésének okairól.

96. Konkrétan az átláthatósággal kapcsolatban felmerült annak szükségessége, hogy megvilágítsuk jelentését oly módon, hogy összekapcsoljuk olyan fogalmakkal, mint: igazság, szavahihetőség, világosság, becsületesség, tisztesség, következetesség, a homályosságnak, a képmutatásnak és a kétértelműségnek az elutasítása, hátsó szándékoktól való mentesség. Utalás történt a tiszta

szívűek evangéliumi boldogságára (vö. Mt 5,8), arra a parancsra, hogy legyünk „egyszerűek, mint a galambok” (Mt 10,16), valamint Pál apostol szavaira: „Elutasítjuk a gyalázatos alatomosságot, nem alkalmazunk cselt, és nem hamisítjuk meg az Isten szavát, hanem az Isten jelenlétében nyíltan hirdetjük az igazságot, s rábízuk magunkat az emberek lelkiismeretére” (2Kor 4,2). Tehát inkább egy alapvető, a Szentírásban gyökerező hozzáállásról van szó, mintsem adminisztratív vagy ügyviteli jellegű eljárások vagy követelmények összességéről. Az átláthatóság – a maga helyes, evangéliumi értelmében – nem veszélyezteti a magánélet és a személyes információk tiszteletben tartását, a személyek, méltóságuk és jogaik védelmét, még a polgári hatóság jogosulatlan követeléseivel szemben sem. Mindez azonban sosem igazolhat evangéliummal ellentétes gyakorlatokat, és nem válhat ürügyé rossz elleni fellépések mellőzésére vagy megakadályozására. Mindenesetre, ami a gyónási titkot illeti, „a szentségi pecsét nélkülözhetetlen, és semmilyen emberi hatalomnak nincs joghatósága fellette, és nem is tarthat erre igényt.”¹⁹

97. Az átláthatóság magatartásformája – az imént jelzett értelemben – annak a bizalomnak és hitelességnek az őrzője, amelyet egy, a kapcsolatokra odafigyelő szinodális egyház nem nélkülözhet. Ha a bizalom sérül, annak következményeit a leggyengébbek és a legebezhetőbbek szenvedik el. Ahol az egyház bizalmat élvez, ott az átláthatóság, a számadás és az értékelés gyakorlatai segítenek megszilárdítani azt, és még nagyobb jelentőségűek ott, ahol az egyház hitelességét újra kell építeni. Ez különösen fontos a kiskorúak és a kiszolgáltatott személyek védelme (*safeguarding*) szempontjából.

98. Ezek a gyakorlatok segítenek biztosítani, hogy az egyház hű maradjon küldetéséhez. Hiányuk a klerikalizmus egyik következménye, ugyanakkor táplálja is azt. A klerikalizmus azon a hallgató-

¹⁹ FERENC PÁPA: *Beszéd az Apostoli Penitenciária által szervezett, belső fórumról szóló barmincadik tanfolyam résztvevőibez*, 2019. március 29.

lagos feltételezésen alapul, hogy azoknak, akiknek az egyházban hatalmuk van, nem kell számot adniuk tetteikről és döntéseikről, mintha elszigeteltek lennének vagy Isten népe többi tagja felett állnának. Nem csak akkor kell az átláthatóságot és a számadást megkövetelni, amikor szexuális, pénzügyi vagy más jellegű visszaélésekről van szó. Ezek vonatkoznak a pásztorok életmódjára, a pasztorális tervekre, az evangelizáció módszereire és arra is, hogy az egyház miként tartja tiszteletben az emberi személy méltóságát, például az intézményein belüli munkakörülmények tekintetében.

99. Ha a szinodális egyház befogadó akar lenni, a számadásnak minden szinten megszokott gyakorlattá kell válnia. A hatalmi pozícióban lévők azonban nagyobb felelősséggel tartoznak e tekintetben, és számot kell adniuk Isten és az ő népe előtt. Ha az évszázadok során az előjárók felé való számadási kötelezettség gyakorlata megmaradt, akkor most vissza kell állítani azt a dimenziót is, hogy a vezető számadással tartozik a közösségnek. A megszentelt élet tapasztalatában bevált intézmények és eljárások (mint például a káptalanok, kánoni vizitációk stb.) inspirációs forrásként szolgálhatnak e tekintetben.

100. Ugyancsak szükségesnek tűnik olyan struktúrák és formák létrehozása, amelyek mindenféle felelős szolgálattevői tevékenység rendszeres értékelésére szolgálnak. Az értékelés nem emberekről való ítélkézetst jelent, hanem inkább azt teszi lehetővé, hogy kiemeljük a pozitív szempontokat és a javítható területeket a felelős szolgálattevő tevékenységében, és segíti az egyházat abban, hogy tanuljon a tapasztalatokból, hogy korrigálja a cselekvési terveket, és hogy figyelmes maradjon a Szentlélek hangjára, a küldetéssel kapcsolatos döntések eredményeire összpontosítva figyelmét.

101. Annak betartásán túl, amit az ellenőrzés kritériumaira és mechanizmusaira vonatkozóan a kánoni szabályok előírnak, a helyi

egyházaknak és mindenekelőtt a helyi egyházak csoportjainak feladata, hogy szinodális módon, a különböző kontextusoknak megfelelő, hatékony számadási és értékelési formákat és eljárásokat alakítsanak ki, figyelembe véve a polgárjogi keretet, a társadalom jogos elvárásait és a ténylegesen rendelkezésre álló szakértőket. E munka során előnyben kell részesíteni a részvételi értékelési módszereket, ki kell aknázni azoknak – különösen világiaknak – a szakértelmét, akik jobban ismerik a számadás és értékelés folyamatait, és megkülönböztetéssel fel kell ismerni a helyi civil társadalomban már meglévő jó gyakorlatokat, és az egyházi közeghez kell igazítani azokat. Azt, hogy a számadás és értékelés folyamatait helyi szinten miként valósítják meg, bele kell foglalni az *ad limina* látogatások során készítendő beszámolóba.

102. Konkrétabban, a különböző helyi adottságoknak megfelelő formákban, szükségesnek tűnik legalább a következők biztosítása:

- a) a gazdasági tanácsok tényleges működése;
- b) Isten népének, különösen a leginkább hozzáértő tagoknak a tényleges bevonása a pasztorális és gazdasági tervezésbe;
- c) egy olyan (a helyi viszonyoknak megfelelő és ténylegesen hozzáférhető) éves pénzügyi kimutatás elkészítése és közzététele, amelyet lehetőség szerint külső könyvvizsgálók hitelesítettek, s amely átláthatóvá teszi az egyház és intézményei vagyonának és pénzforrásainak kezelését;
- d) éves jelentés elkészítése és közzététele a küldetés megvalósulásáról, s ez a jelentés tartalmazza azoknak a kezdeményezéseknek a bemutatását, amelyeket a *safeguarding* (kiskorúak és kiszolgáltatott személyek védelme), valamint a világiak vezető pozíciókhoz való hozzáféréseinek és a döntéshozatali folyamatokban való részvételének előmozdítása terén tettek, a nemek arányának megjelölésével;
- e) az egyházon belüli valamennyi szolgálat és megbízatás teljesítésének időszakos értékelési eljárásai.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy ez nem öncélú bürokratikus kötelezettség, hanem kommunikációs erőfeszítés, mely hatásos nevelési eszköznek bizonyul a kultúra megváltoztatására, túl azon, hogy lehetővé teszi számunkra, hogy nagyobb nyilvánosságot adjunk az egyház és intézményei számos értékes kezdeményezésének, melyek igen gyakran rejtve maradnak.

Szinodalitás és részvételi szervek

103. A megkereszteltek részvétele a döntéshozatali folyamatokban, valamint a számadás és az értékelés gyakorlatai intézményes közvetítéseken keresztül történik, mindenekelőtt azokon a részvételi szerveken keresztül, amelyekről helyi egyházi szinten a kánonjog már rendelkezik. A latin egyházban ezek a részvételi szervek: egyházmegyei zsinat,²⁰ papi szenátus,²¹ egyházmegyei pasztorális tanács,²² plébániai pasztorális tanács,²³ egyházmegyei és plébániai gazdasági tanács.²⁴ A keleti katolikus egyházakban ezek a részvételi szervek: eparchiai gyűlés,²⁵ eparchiai gazdasági tanács,²⁶ papi szenátus,²⁷ eparchiai pasztorális tanács,²⁸ parókiái tanácsok.²⁹ Tagjaik saját egyházi szerepük alapján, különböző illetékességük (karizmák, szolgálatok, tapasztalat vagy szakértelem stb.) által differenciált felelősségüknek megfelelően részei e szerveknek. E szervek mindegyike részt vesz az evangélium kultúrába ágyazódó hirdetéséhez szükséges megkülönböztetésben, a közös küldetésében saját környezetében és a közösséget alkotó megkereszteltek tanúságtételében. Részt vesz továbbá a döntéshozatali folyamatokban az előírt formákban, számadási és értékelési fórumot biztosít, ugyanakkor saját tevékenységét is értékeli,

²⁰ Vö. CIC 466. kán.

²¹ Vö. CIC 500. kán., 2. §.

²² Vö. CIC 514. kán., 1. §.

²³ Vö. CIC 536. kán.

²⁴ Vö. CIC 493. és 537. kán.

²⁵ Vö. CCEO 235. kán. és köv.

²⁶ Vö. CCEO 262. kán. és köv.

²⁷ Vö. CCEO 264. kán.

²⁸ Vö. CCEO 272. kán. és köv.

²⁹ Vö. CCEO 295. kán.

és arról számot ad. A részvételi szervek az egyik legígéretesebb területet jelentik a szinodális irányelvek gyors megvalósítása szempontjából, hiszen rajtuk keresztül rövid időn belül is érzékelhető változások érhetők el.

104. A szinodális egyház ezeknek a részvételi szerveknek a létén, hatékonyságán, valamint tényleges és nem csak névleges életterején alapul, továbbá e szervek kánoni rendelkezéseknek vagy törvényes szokásoknak megfelelő működésén és az őket szabályozó szabályzatok és ügyrendek betartásán. Ezért kötelezővé kell tenni őket – ahogyan azt a szinodális folyamat minden szakaszában kérték –, és lehetővé kell tenni, hogy a különböző helyi adottságoknak megfelelő formában teljes mértékben betölthessék szerepüket, és ne maradjanak csupán formálisak.

105. Ugyanezt az irányt követve helyénvalónak tűnik beavatkozni e szervek működésébe, kezdve egy szinodális munkamódszer elfogadásával. A *Lélekben való beszélgetés*, megfelelő kiigazításokkal, jó kiindulási pont lehet. Különös figyelmet kell fordítani a tagok kinevezésének módjára. Ha nincs előírva választás, tartsanak szinodális konzultációt, mely a lehető legjobban tükrözze a közösség vagy a helyi egyház valóságát, és a hatalom gyakorlója a konzultáció eredményének alapján – a konzultáció és a döntéshozatal fentebb leírt kapcsolatának tiszteletben tartásával – nevezze ki a tagokat. Arról is rendelkezni kell, hogy az egyházmegyei és plébániai pasztorális tanácsok tagjai – a papi szenátus tagjaihoz hasonlóan – jogosultak legyenek javaslatot tenni a napirendre felveendő témákra.

106. Ugyanílyen figyelmet kell fordítani a részvételi szervek összetételére, elősegítve minél több nő, fiatal, szegénységben vagy marginalizálódva élő bevonását. Továbbá alapvetően fontos, hogy ezekben a szervezetekben olyan megkereszteltek is legyenek, akik elkötelezettek amellet, hogy hívő tanúságot tegyenek a min-

dennapi életben és a társadalmi folyamatokban, elismert apostoli és missziós hivatástudattal, és ne csak olyanok, akik a közösségen belüli élet és szolgálatok szervezésével foglalkoznak. Ez előnyére válik az egyházi megkülönböztetésnek: nagyobb lesz a nyitottsága, növekszik a valóságelemző képessége és több lesz a nézőpontok száma. A különböző helyi adottságok igényei alapján helyénvaló lehet más egyházak és keresztény közösségek képviselőinek részvételét is előírányozni – hasonlóan ahhoz, ahogy ez a szinódus közgyűlésén történik –, vagy a térségben jelen lévő más vallások képviselőinek részvételét. A helyi egyházak és a helyi egyházak csoportjai könnyebben tudnak javasolni néhány – a helyi adottságoknak megfelelő – kritériumot a részvételi szervek összetételére vonatkozóan.

107. A közgyűlés különös figyelmet fordított a reformtapasztalatokra és a már meglévő jó gyakorlatokra, mint például a pasztorális tanácsok hálózatainak létrehozása a bázisközösségek, plébániák és régiók szintjén, egészen az egyházmegyei pasztorális tanácsig. A konzultáció és meghallgatás modelljeként azt is javasoljuk, hogy minden szinten bizonyos rendszerességgel tartsák meg az egyházi gyűléseket, törekedve arra, hogy ne szorítkozzanak a katolikus egyházon belüli konzultációra, hanem legyenek nyitottak, és hallgassák meg a többi egyházat és keresztény közösséget is, és továbbra is figyeljenek oda a területen jelen lévő többi vallásra.

108. A közgyűlés azt javasolja, hogy az egyházmegyei zsinat és az eparchiai gyűlés kapjon nagyobb hangsúlyt, mint olyan szerv, amelyet felhasználva a püspök rendszeresen konzultál Isten népének rábízott részével, mint a meghallgatás, az imádság és a megkülönböztetés helye, különösen, amikor a helyi egyház életét és küldetését érintő fontos döntésekről van szó. Az egyházmegyei zsinat a számadás és az értékelés fóruma is lehet: a püspök benyújtja neki beszámolóját a különféle szektorokban végzett pasz-

torális tevékenységről, a pasztorális terv végrehajtásáról, az egész egyház szinodális folyamatainak befogadásáról, a *safeguarding*ra vonatkozó kezdeményezésekről, valamint az anyagi és a világi javak kezeléséről. Ezért kívánatos az erre vonatkozó kánoni rendelkezések megerősítése, hogy jobban tükrözzék minden egyes helyi egyház misszionárius, szinodális jellegét, annak előírása által, hogy egyházmegyei zsinatot és eparchiai gyűlést ne túlságosan ritkán tartsanak.

IV. rész BŐSÉGES HALFOGÁS

A kötelékek evangélium szerinti átalakítása

*A többi tanítvány követte a bárkával.
A ballal teli bálót is maguk után húzták.
Nem voltak messze a parttól, csak mintegy kétszáz könyöknyire. [...] Péter visszament, és partra vonta a bálót, amely tele volt nagy ballal, szám szerint százötvenhárommal, s bár ennyi volt benne, nem szakadt el a báló (Jn 21,8.11).*

109. A feltámadt Jézus szavára kivetett hálók bőséges halfogást eredményeztek. Mindenki közreműködik a hálók behúzásában, Péternek különleges szerepe van. Az evangéliumban a halászat közösen végzett cselekvés: mindenkinek pontos, a többiekétől eltérő, de azokkal összehangolt feladata van. Ilyen a szinodális egyház, mely közösségbe kapcsoló kötelékekből, valamint minden nép és minden kultúra különféleségét befogadó terekből áll. Egy olyan időszakban, amikor változik azoknak a helyeknek a tapasztalata, amelyekbe az egyház gyökeret eresztett és amelyeken zárandokol, új formákban kell ápolni az ajándékok cseréjét és a bennünket egyesítő kötelékek összefonódását, mely kötelékeket a püspökök szolgálata tart fenn az egymással való és a Róma püspökével való közösségben.

Gyökeret eresztők és zárandokok

110. Az evangélium hirdetése – azáltal, hogy hitet ébreszt a férfiak és nők szívében – egyház alapításához vezet egy adott helyen. Az egyház nem érthető meg anélkül, hogy meg ne gyökerezne egy konkrét területen, egy olyan térben és időben, ahol közösen tapasztalják meg a megváltó Istennel való találkozást. Az egyház helyi dimenziója megőrzi a hit sajátos kulturális és történelmi

kontextusokban gyökerező kifejeződéseinek gazdag változatosságát, az egyházakat összekapcsoló közösség pedig a hívők közösségét nyilvánítja ki az egyetlen egyházon belül. A szinodális megterés így mindenkit arra hív, hogy tágítsa ki szívének a terét, azt az első „helyet”, ahol az összes kapcsolódásunk visszhangzik, melyek a Krisztus Jézussal és az ő egyházával való személyes kapcsolatunkban gyökereznek. Ez a forrása és feltétele bármilyen reformnak, mely az összetartozás kötelekeit és az egyházi helyeket szinodális szemléletben kívánja megújítani. A pasztorális cselekvés nem korlátozódhat az egymással már összhangban lévő emberek közötti kapcsolatok gondozására, hanem elő kell segítenie a találkozást minden egyes férfival és nővel.

111. A meggyökerezettség tapasztalatának szembe kell néznie azokkal a mélyreható társadalmi-kulturális változásokkal, amelyek módosítják a helyekről alkotott felfogásunkat. A hely fogalmát már nem érthetjük pusztán földrajzi és térbeli szempontból; körünkben az egy olyan kapcsolati hálózathoz és kultúrához való tartozásra utal, amelynek területi gyökerei dinamikusabbak és rugalmasabbak, mint valaha. Az urbanizáció az egyik fő tényezője ennek a változásnak: ma – az emberiség történelmében először – a világ népességének többsége városi környezetben él. A nagyvárosok gyakran történelem és identitás nélküli emberi agglomerációk, melyekben az emberek szigetként élnek. A hagyományos területi kapcsolódások jelentősége megváltozik, így a plébániák és egyházmegyéik határai kevésbé megvontak. Az egyháznak ilyen körülmények között kell élnie, újjáépítve a közösségi életet, arcot adva névtelen valóságoknak és testvéri kapcsolatokat szöve. E célból, a még alkalmas struktúrák kihasználása mellett, missziós kreativitásra van szükség, mely új pasztorációs formákat kutat fel, és konkrét gondozási utakat jelöl ki. Ugyanakkor továbbra is igaz, hogy a vidéki valóságokat, melyek némelyike igazi egzisztenciális periféria, nem szabad elhanyagolni, s ezek különleges pasztorális figyelmet igényelnek, csakúgy, mint a marginalizálódás és a kirekesztettség helyei.

112. Korunkat az emberi mobilitás növekedése is jellemzi, mely különböző okokra vezethető vissza. A menekültek és a migránsok gyakran dinamikus közösségeket alkotnak, vallási gyakorlataikban is, multikulturálissá téve így azt a helyet, ahol letelepednek. Egyesek közülük szoros kapcsolatot tartanak fenn származási országukkal, különösen a digitális eszközöknek köszönhetően, és nehezen tudnak kapcsolatot teremteni az új országban; mások gyökértelenek maradnak. A befogadó ország lakóit is kihívások elé állítja az érkezők befogadása. Mindenki megtapasztalja azt a hatást, amelyet a földrajzi, kulturális és nyelvi különbözőségekből fakadó találkozás idéz elő, s arra kap meghívást, hogy interkulturális közösségeket építsen. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a migrációs jelenségek hatását az egyházak életére. Emblematisztikus e tekintetben néhány keleti katolikus egyház helyzete, a diaszpórában élő hívők növekvő száma miatt; új megközelítésekre van szükség, hogy megmaradjanak a származási egyházhoz fűző kötelékek, és újak jöjjenek létre, tiszteletben tartva a különféle spirituális és kulturális gyökereket.

113. A digitális kultúrának – különösen a fiatalok körében jól látható – terjedése szintén alapvetően megváltoztatja a tér és az idő érzékelését, és kihatással van a mindennapi tevékenységekre, a kommunikációra és az interperszonális kapcsolatokra, beleértve a hitet is. Az internet kínálta lehetőségek átalakítják a kapcsolatokat, a kötelékeket és a határokat. Bár ma jobban össze vagyunk kötve, mint valaha, mégis gyakran magányt és mellőzöttséget tapasztalunk. A közösségi médiát pedig gazdasági és politikai érdekektől vezérelt emberek is használhatják, akik manipulálási szándékkal ideológiákat terjesztenek és agresszív polarizációt idéznek elő. Ez a valóság felkészületlenül talál bennünket, és megköveteli azt a döntést, hogy erőforrásokat szánjunk arra, hogy a digitális környezet a küldetés és az evangéliumhirdetés prófétai helye legyen. A helyi egyházak bátorítsák, támogassák és kísérik azokat, akik a digitális környezetben dolgoznak az egyház küldetésének teljesítésén. A keresztény digitális közösségeknek és csoportok-

nak – különösen a fiatalokból állóknak – szintén el kell gondolkodniuk azon, hogyan teremtsék meg az összetartozás kötelékeit, hogyan mozdítsák elő a találkozást és a párbeszédet, hogyan kínáljanak kortársképzést az egyházi lét szinodális módjának kialakítása érdekében. A digitális csatlakozással létrejövő háló új lehetőségeket kínál az egyház szinodális dimenziójának jobb megélésére.

114. Ezek a társadalmi és kulturális fejlemények megkövetelik az egyháztól, hogy átgondolja „helyi” dimenziójának jelentését, és megkérdőjelezze szervezeti formáit, hogy jobban szolgálhassa küldetését. Miközben elismerjük a konkrét földrajzi és kulturális környezetben való gyökerezés értékét, elengedhetetlennek tartjuk a „hely” történelmi valóságként való megértését, melyben az emberi tapasztalat alakot ölt. Az egyháznak ott, az ott kialakuló kapcsolatok szövevényében kell kifejeznie saját szentségi voltát (vö. LG 1) és betöltenie küldetését.

115. A hely és tér kapcsolata arra késztet, hogy az egyházat „otthonként” is szemléljük. Ha nem zárt, megközelíthetetlen, mindenáron megvédendő térként értelmezzük, az otthon képe a befogadás, a vendégszeretet és az inklúzió lehetőségeit idézi fel. Maga a teremtett világ is közös otthon, amelyben az egyetlen emberi család tagjai együtt élnek minden más teremtménnyel. A Lélek által támogatva annak lehetővé tétele a kötelességünk, hogy az egyházat mindenki befogadó otthonként, a találkozás és az üdvösség szentségeként, Isten minden fiát és leányát közösségre nevelő iskolaként érzékelhesse. Az egyház egyben Isten népe, mely Krisztussal együtt úton van, s amelyen belül mindenkinek a remény zárandokának kell lennie. Ennek jele a zárandoklatok hagyományos gyakorlata. A népi jámborság egyike a misszionárius, szinodális egyház helyeinek.

116. A helyi egyház – melyen egyházmegyét vagy eparchiát értünk – az az alapvető közeg, amelyben a megkereszteltek Krisz-

tusban való közössége a legteljesebben megnyilvánul. Benne gyűlik össze a közösség a püspök által vezetett eucharisztia ünneplésében. Minden helyi egyház belsőleg is tagolt, ugyanakkor kapcsolatban áll a többi helyi egyházzal.

117. A helyi egyház egyik legfontosabb, a történelem által ránk hagyományozott tagolódási formája a plébánia. A plébániai közösség, mely az eucharisztia ünneplésében találkozik, a kapcsolatoknak, a befogadásnak, a megkülönböztetésnek és a küldetésnek a kiváltságos helye. A területhez való viszony felfogásában és a területtel való kapcsolat megélési módjában végbement változások szükségessé teszik e formáció újragondolását. Az jellemző rá, hogy nem választás alapján szerveződő közösségi forma. Olyan emberek gyűlnek össze benne, akik különböző generációkhoz tartoznak, eltérő foglalkozást űznek, sokféle helyről származnak, különféle társadalmi osztályokhoz tartoznak, és eltérő életkörülmények között élnek. Ahhoz, hogy a küldetés új követelményeinek megfelelően, nyitnia kell a pasztorális tevékenység eddig ismeretlen formái felé, melyek figyelembe veszik az emberek mobilitását, és azt az „egzisztenciális területet”, amelyen életük zajlik. Különösen a kereszteny beavatás előmozdításával, valamint a kísérés és a képzés felkínálásával képes lesz támogatni az embereket az élet különböző szakaszaiban és világban való küldetésük teljesítésében. Így világosabban látszik majd, hogy a plébánia nem önmagára összpontosít, hanem a misszióra irányul, s az a feladata, hogy támogassa megannyi ember elkötelezettségét, akik – különféle módokon – megélik hitüket és tanúságot tesznek róla munkájuk végzése során, valamint társadalmi, kulturális és politikai tevékenységükben. A világ számos régiójában a kis kereszteny közösségek vagy egyházi bázisközösségek azok a terepek, ahol intenzív közelségi és kölcsönösségi kapcsolatok bontakozhatnak ki, lehetőséget kínálva a szinodalitás konkrét megélésére.

118. Elismerjük a megszentelt élet intézményeinek és az apostoli élet társaságainak, valamint a társulásoknak, mozgalmaknak és új

közösségeknek azt a képességét, hogy gyökeret verjenek egy-egy területen, ugyanakkor összekapcsoljanak különböző helyeket és közegeket, országos vagy nemzetközi szinten is. Gyakran az ő tevékenységük az, ami – sok egyén és informális csoport tevékenységével együtt – a legkülönbözőbb helyekre elviszi az evangéliumot: kórházakba, börtönökbe, idősothonokba, migránsok, kiskorúak, marginalizáltak és erőszak áldozatai számára létesített befogadó központokba; a nevelés és képzés helyszíneire, az iskolákba és az egyetemekre, ahol fiatalok és családok találkoznak; a kultúra, a politika és az átfogó emberi fejlődés helyszíneire, ahol az együttélés új formáit álmodják meg és építik fel. Hálával tekintünk a monostorokra is, az egybegyűlés és a megkülönböztetés helyeire, melyek egy olyan, a jelenen „túlmutató” valóság próféciáját jelentik, amely az egész egyházat érinti, és az egész egyház útját irányítja. A megyés, illetve az eparchiás püspök sajátos felelőssége, hogy ezt a sokféleséget irányítsa és az egység kötelékeiről gondoskodjon. Az intézményeknek és a társulásoknak összhangban kell cselekedniük a helyi egyházzal, és részt kell venniük a szinodalitás dinamizmusában.

119. Az szintén elősegítheti az egyház jelentősebb jelenlétét körünk helyszínein, ha kiaknázzuk a helyi egyház és az egyetemes egyház közötti „köztes” helyeket, így például az egyháztartományt és a részegyházak országos vagy kontinentális szintű csoportjait. A megnövekedett mobilitás és a mai összekapcsolódások cseppfolyóssá teszik az egyházak közötti határokat, és gyakran egy „nagyobb szociokulturális területen” való gondolkodást és cselekvést igényelnek, ahol – kizárva a „hamis partikularizmus” minden formáját – a keresztény élet „alkalmazkodik minden kultúra sajátos szelleméhez” (AG 22).

Ajándékcseré

120. Az együtt haladás a különféle helyeken Jézus tanítványaiként a karizmák és szolgálatok különbözőségében, valamint az egyházak közötti ajándékcseré révén hatékony jele Isten szeretete és

irgalma jelenlétének, mely Krisztusban nyilvánult ki, aki a Szentlélek lehelésével kíséri, támogatja és irányítja az emberiség útját Isten országa felé. Az ajándékcsera az egyház életének összes dimenzióját érinti. A Krisztusban alkotott egyház – mely Istennek a föld összes népéből létrejött népe, és dinamikusan tagolódik a helyi egyházaknak, a helyi egyházak csoportjainak és a saját jogú egyházak közösségeiben az egy és katolikus egyházon belül – küldetését úgy éli, hogy „a népek képességeit és erkölceit, amennyiben jók, elfogadja és támogatja, s elfogadva megtisztítja, erősíti és nemesíti azokat” (LG 13).

Péter apostol buzdítása – „aszerint, hogy ki-kí milyen lelki ajándékot kapott, legyetek egymásnak szolgálatára, hogy Isten sokféle kegyelmének jó letéteményesei legyetek” (1Pét 4,10) – minden bizonnyal minden helyi egyházra alkalmazható. Ennek az ajándékcserének paradigmatis és inspiráló példája, melyet a megváltott és sürgető történelmi körülmények miatt ma különös gondal kell megélni és átgondolni, a latin hagyományú egyházak és a keleti katolikus egyházak közötti ajándékcsera. Azután egy újdonságot hozó és reményt ébresztő jelentős távlat – melyben megvalósulhatnak az ajándékcserének, a közjó keresésének és a globális jelentőségű társadalmi kérdésekben való összehangolt munkának a formái – az, ami például olyan nagy, országokon átívelő és interkulturális földrajzi területeken rajzolódik ki, mint az Amazonas-medence, a Kongó folyó medencéje vagy a Földközi-tenger.

121. Az egyház – helyi szinten és katolikus egységében – a kapcsolatok olyan hálózataként kínálja magát, amelyen keresztül a találkozásnak, a társadalmi igazságosságnak, a marginális csoportok inklúziójának, a népek közötti testvériségnek és a közös otthonról való gondoskodásnak a próféciaja terjed és beteljesül. E prófécia konkrét gyakorlása megkívánja, hogy az egyes egyházak javait osszák meg a szolidaritás szellemében, paternalizmus és jótékonykodás nélkül, a különféle identitásokat tiszteletben tartva és az egészséges kölcsönösséget előmozdítva, az iránti elkötelezettséggel, hogy – ahol szükséges – gyógyítják az emlékezet sebeit és el-

indulnak a kiengesztelődés útjain. A különböző régiók helyi egyházai közötti ajándékcseré és erőforrásmegosztás elősegíti az egyház egységét, kötelekeket teremt az érintett keresztény közösségek között. A biztosítandó feltételekre kell összpontosítani, hogy a papságban szegény egyházak segítségére érkező papok ne csak funkcionális megoldást jelentsenek, hanem erőforrás legyenek mind az őket küldő, mind az őket fogadó egyház növekedéséhez. Azon is dolgoznunk kell, hogy az anyagi támogatás ne váljon pusztá segélyezéssé, hanem az evangéliumi szolidaritást erősítse, és hogy kezelése átláthatóan és megbízhatóan történjen.

122. Az ajándékcserének döntő jelentősége van az összes keresztény egyház és közösség közötti teljes és látható egység felé vezető úton is, továbbá hatékony jele annak az egységnek – Krisztus hitében és szeretetében –, amely elősegíti a keresztény küldetés hitelességét és hatékonyságát (vö. Jn 17,21). Szent II. János Pál az ökumenikus párbeszédre alkalmazta ezt a kifejezést: „A párbeszéd nem csupán eszmecsere, hanem valamiképpen mindig »ajándékcseré« is” (UUS 28). A különböző keresztény hagyományok azon igyekezetük során, hogy konkrét formában bevigyék az egyetlen evangéliumot a kulturális kontextusok, történelmi körülmények és társadalmi kihívások sokféleségébe, Isten szavát és a Szentlélek hangját hallgatva az évszázadok során társadalmi és kulturális szinten az életszentség, a tevékeny szeretet, a lelkiesség, a teológia és a szolidaritás bőséges gyümölcseit teremték. Eljött az ideje, hogy éljünk ezekkel az értékes kincsekkel: nagy-lelkűen, őszintén, előítéletek nélkül, hálával az Úr iránt, kölcsönös nyitottsággal, úgy ajándékozva meg velük egymást, hogy nem tartjuk kizárólagos tulajdonunknak őket. Más egyházak és keresztény közösségek szentjeinek és hittanúinak példáját is ajándékba kaphatjuk, ha emléknappjukat – különösen a vértanúkét – felvesszük liturgikus naptárunkba.

123. *A Dokumentum az emberi testvériségről a világ békéje és a békés emberi együttélés érdekében, melyet Ferenc pápa és*

Ahmed et-Tajjeb, az al-Azhar nagyimámja írt alá Abu-Dzabiban 2019. február 4-én, kinyilvánítja azt a szándékot, hogy „követendő útként a párbeszéd kultúráját, magatartásként az együttműködést, módszerként és kritériumként a kölcsönös megismerést fogadjuk el”. Nem múló felbuzdulásról vagy szabadon választható szempontokról van szó Isten népének útján a történelem mai időszakában. Egy szinodális egyház mellett köteleződik el, hogy ezen az úton jár – a különféle helyeken, ahol él – a többi vallás hívőivel és a más meggyőződésű emberekkel, ingyenesen megosztva az evangélium örömét és hálásan elfogadva ajándékaikat: hogy testvéreként együtt építsük mindannyian – a kölcsönös csere és segítség szellemében (vö. GS 40) – az igazságosságot, a testvériséget, a békét és a vallásközi párbeszédet. Egyes régiókban az egymás szomszédságában élőket összefogó kis közösségek, amelyekben az emberek vallási hovatartozástól függetlenül találkoznak, kedvező környezetet biztosítanak egy hármasszoros osztozáshoz: az élet, a cselekvés és az ima megosztásához.

Egységet szolgáló kötelek: püspöki konferenciák és egyházi gyűlések

124. Az ajándékok cseréjében megnyilvánuló kommunió horizontja az egyházak közötti kapcsolatok inspiráló kritériuma. Ez összekapcsolja az egész egyház egységét biztosító kötelekre való figyelmet azoknak a sajátosságoknak az elismerésével és megbecsülésével, amelyek az egyes helyi egyházak életkörülményeihez, történelméhez és hagyományaihoz kapcsolódnak. A szinodális stílus elfogadása lehetővé teszi az egyházak számára, hogy eltérő ritmusban mozogjanak. A ritmusbeli különbségek értelmezhetők a legitim különbözőségek kifejeződéseként, valamint ajándékcsere és kölcsönös gazdagodásra alkalmat adó lehetőségként. Ez a közös horizont konkrét struktúrák és gyakorlatok megkülönböztetéssel történő felismerését, meghatározását és előmozdítását követeli meg, hogy küldetését végző szinodális egyház legyünk.

125. A püspöki konferenciák a püspökök kollegialitását fejezik ki és valószínűsítik meg, hogy előmozdítsák az egyházak közötti közösseget és hatékonyabban válaszoljanak a lelkipásztori élet szükségleteire. Alapvető eszközként szolgálnak kötelekek létrehozására, tapasztalatok és jó gyakorlatok megosztására az egyházak között, valamint a keresztyén életnek és a hit kifejezésének a különböző kultúrákhoz való igazítására. Fontos szerepet játszanak a szinodalitás fejlesztésében is, Isten egész népének bevonásával.

A szinodális folyamat során felmerült szempontok alapján javasoljuk:

- a) összegyűjteni a püspöki konferenciák teológiai és jogi státusza vonatkozó reflexió eredményeit;
- b) pontosan meghatározni a püspöki konferenciák tanbeli és fegyelmi illetékességét. Anélkül, hogy veszélyeztetné a püspök hatalmát a rábízott egyházban vagy az egyház egységét és katholicitását, ezen illetékesség kollegiális gyakorlása elősegítheti az egyetlen hit hiteles tanítását az eltérő helyi adottságoknak megfelelő, inkulturált módon, meghatározva a helyénvaló liturgikus, kateketikai, fegyelmi, pasztorális, teológiai és lelki ségi kifejeződési formákat (vö. AG 22);
- c) elvégezni a püspöki konferenciák tényleges működésének, a püspökségek közötti kapcsolatoknak és a Szentszékkal való kapcsolatoknak a kiértékelést, hogy felismerjék a végrehajtandó konkrét reformokat. Az *ad limina* látogatások kedvező alkalmat adhatnak egy ilyen kiértékelésre;
- d) elérni, hogy minden egyházmegye valamely egyháztartományának és valamely püspöki konferenciának a része legyen (vö. CD 40);
- e) tisztázni azt az egyházi kötelezettséget, amelyet a püspöki konferencia által hozott döntések rónak saját egyházmegyéje tekintetében minden egyes püspökre, aki részt vett ugyanezen döntések meghozatalában.

126. A szinodális folyamatban a 2023 elején tartott hét kontinentális egyházi gyűlés jelentős újdonságot jelentett, és megbecsülen-

dó örökségként kell rá tekinteni, mint hatékony megvalósítási módjára a zsinat tanításának a „minden nagyobb szociokulturális terület” értékéről „a kereszteny élet egészének mélyebb befogadására” való törekvésben (AG 22). Jobban tisztázni kell a kontinentális egyházi gyűlés teológiai és egyházjogi státuszát, hasonlóképpen a püspöki konferenciák kontinentális csoportjainak státuszát, hogy ki tudjuk használni a bennük rejlő lehetőségeket egy szinodális egyház további fejlődéséhez. Különösen a püspöki konferenciák kontinentális csoportjainak elnökei tartoznak szorgalmazni és támogatni e tapasztalat folytatását.

127. Az egyházi (regionális, országos, kontinentális) gyűléseken a tagok, akik Isten népének sokféleségét (beleértve a püspököket is) fejezik ki és képviselik, részt vesznek abban a megkülönböztetésben, amely lehetővé teszi a püspökök számára, hogy – kollegiálisan – meghozzák a döntéseket, melyekre a rájuk bízott szolgálat alapján kötelesek. Ez a tapasztalat megmutatja, hogyan teszi lehetővé a szinodalitás *mindenki* (Isten szent népe) bevonásának és *némelyek* (a püspökök testülete) szolgálatának konkrét összekapcsolódását az egyház küldetésével kapcsolatos döntések meghozatalának folyamatában. Javasoljuk, hogy a megkülönböztetés magába foglalhassa – a kontextusok különbözőségéhez igazodó formákban – annak lehetőségét, hogy meghallgassák a többi keresztényt, a többi vallás képviselőit, a közintézményeket, a civil szervezeteket és a társadalmat a maga egészében, és hogy párbeszédet folytassanak velük.

128. Sajátos társadalmi és politikai helyzetek miatt egyes püspöki konferenciáknak nehézséget okoz a kontinentális gyűléseken vagy a több országot összefogó egyházi szervezetekben való részvétel. A Szentszékek legyen gondja arra, hogy segítse őket, előmozdítva az államokkal való párbeszédet és a kölcsönös bizalmat, hogy lehetőséget kapjanak kapcsolatot létesíteni más püspöki konferenciákkal az ajándékcseré céljából.

129. Az „egészséges »decentralizáció«” (EG 16) és a hit hatékony inkulturációja érdekében nem elég a püspöki konferenciák szerepét elismerni, hanem át kell értékelni a részleges zsinatok intézményét – mind a tartományi, mind a plenáris zsinatokét –, melyeknek a rendszeres megtartása kötelező volt az egyház történelmének nagy részében, és amelyekről a latin jogrend hatályos jogszabályai rendelkeznek.³⁰ Ezeket rendszeresen össze kellene hívni. Meg kellene reformálni a részleges zsinatok következtetéseinek a Szentszék általi elismerésére vonatkozó eljárást (*recognitio*), hogy ez ösztönözze azok mielőbbi közzétételét, pontos határidők megjelölésével, vagy tisztán lelkipásztori vagy fegyelmi ügyek esetében (melyek nem közvetlenül a hit, az erkölcs vagy a szentségi fegyelem kérdéseit érintik) egy jogi vélelem bevezetésével, mely egyenértékű a hallgatólagos beleegyezéssel.

Róma püspökének szolgálata

130. A szinodális folyamat abban is segített, hogy a szinodalitás fényében felülvizsgáljuk Róma püspöke szolgálatának gyakorlási módjait. A szinodalitás ugyanis szimfonikus módon összekapcsolja a helyi egyházak és az egész egyház közösségi (mindenki), kollegiális (néhányan) és személyes (egy) dimenzióit. Ebben a perspektívában a péteri szolgálat a szinodális dinamika természetes velejárója, csakúgy, mint a közösségi dimenzió, mely Isten egész népét felöleli, és a püspöki szolgálat kollegiális dimenziója (vö. Szin. 64).

131. Megérthetjük tehát, mennyire jelentős a zsinat megállapítása, mely szerint „az egyházi közösségen belül törvényesen léteznek saját hagyományokkal rendelkező részegyházak, s közben sértetlen marad Péter székének primátusa, mely az egész szeretetközösség élén áll, védi a törvényes változatosságot és öröködi afölött, hogy a részleges értékek ne ártsanak, hanem inkább javára legyenek az egységnek” (LG 13). Róma püspöke, az egyház egységének princípiuma és alapja (vö. LG 23), a szinodalitás ga-

³⁰ Vö. CIC 439–446. kán.

ranciája: az ő feladata, hogy az egyházat szinódusra összehívja, azon elnököljön, és annak eredményeit megerősítse. Péter utóda-ként egyedülálló szerepe van a hit és erkölcs letéteményének védelmében, biztosítva, hogy a szinodális folyamatok gyümölcsözők legyenek az egység és a tanúságtétel szempontjából. Róma püspökével együtt pótolhatatlan szerepe van a püspöki testületnek az egész egyházzal való pásztori gondoskodásban (vö. LG 22-23) és a szinodalitás előmozdításában az összes helyi egyházban.

132. Róma püspöke, mint a különbözőségben megvalósuló egység garanciája, biztosítja a keleti katolikus egyházak identitásának megőrzését, évszázados teológiai, kánoni, liturgikus, lelkeségi és lelkipásztori hagyományaik tiszteletben tartásával. Ezek az egyházak saját döntéshozatali szinodális struktúrákkal rendelkeznek: a pátriárkai és a nagyérseki egyházak püspökeinek szinódusa,³¹ az egyháztartományi szinódus,³² a hierarchák tanácsa³³ és végül a különféle saját jogú egyházak hierarcháinak gyűlése.³⁴ Róma püspökével teljes közösségben lévő saját jogú egyházakként megőrzik keleti identitásukat és autonómiájukat. A szinodalitás keretein belül időszerű közösen áttekinteni a történelmet, hogy begyógyítsuk a múlt sebeit, és elmélyítsük a közösség megélésének módjait, ami magában foglalja a keleti katolikus egyházak és a római kúria közötti kapcsolatok kiigazítását is. A latin egyház és a keleti katolikus egyházak közötti kapcsolatot az ajándékcsere, az együttműködésnek és a kölcsönös gazdagodásnak kell jellemeznie.

133. E kapcsolatok erősítése érdekében a püspöki szinódus közgyűlése javasolja egy a pápa elnökletével működő, a keleti katolikus egyházak pátriárkáiból, nagyérsekeiből és metropolitáiból

³¹ Vö. CCEO 102. kán. és köv., 152. kán.

³² Vö. CCEO 137. kán.

³³ Vö. CCEO 155. kán., 1. §, 164. és köv.

³⁴ Vö. CCEO 322. kán.

álló tanács felállítását, mely egyrészt a szinodalitás kifejezője, másrészt eszköz a közösségnek, valamint a liturgikus, teológiai, kánoni és lelkeségi örökség megosztásának előmozdítására. Sok keleti hívő elvándorlása latin rítusú régiókba azzal a kockázattal jár, hogy veszélybe kerül identitásuk. E helyzet kezelésére olyan eszközöket és törvényeket kell kidolgozni, amelyek a lehető legnagyobb mértékben erősítik a latin egyház és a keleti katolikus egyházak közötti együttműködést. A szinódus közgyűlése őszinte párbeszédet és testvéri együttműködést ajánl a latin és keleti püspökök között, hogy biztosítsák a saját rítusú papokat nélkülöző keleti hívők jobb lelkipásztori ellátását, és garantálják a keleti püspökök bevonását – jogos önállóságuk megtartásával – a püspöki konferenciákba. A közgyűlés végül azt javasolja a szentatyának, hogy hívjon össze rendkívüli szinódust a keleti katolikus egyházak megszilárdításának és felvirágzásának előmozdítása érdekében.

134. A péteri szolgálat szinodális szemléletben való gyakorlásának átgondolását a Ferenc pápa által sürgetett és számos püspöki konferencia által kért „egészséges »decentralizáció«” (EG 16) szemszögéből kell elvégezni. A *Praedicate evangelium* apostoli konstitúció megfogalmazásában ez azt kívánja meg, hogy „meghagyják a főpásztorok hatáskörében annak lehetőségét, hogy »saját tanítói és pásztori feladatuk« gyakorlása során megoldják azon kérdéseket, amelyeket jól ismernek, és amelyek nem érintik az egyház tanításának, fegyelmének és közösségének egységét, mindig azon társfelelősséggel eljárva, mely annak a sajátos *mysterium communionis*nak a gyümölcse és kifejeződése, amely maga az egyház” (PE II, 2). Ahhoz, hogy ebben az irányban előrehaladjunk, teológiai és kánonjogi munkával meg kellene határozni, hogy mely ügyeket kell fenntartani a pápának (*reservatio papalis*), és melyeket lehet visszaadni a püspököknek a maguk részegyházaiban vagy részegyházcsoportjaikban, összhangban a közelmúltban (2022. február 15-én) motu proprio formában kiadott *Competentias quasdam decernere* apostoli levéllel. Ez ugyanis

„a kommunió egyházi dinamikája” (Preambulum) alapján „bizonyos jogköröket az egész egyház fegyelmének egységét biztosítani hivatott kodifikációs rendelkezések tekintetében az egyházak és a helyi egyházi intézmények végrehajtó hatalmára ruház”. A kánonjogi előírások megfogalmazásának – azok részéről, akiknek erre megbízatása és felhatalmazása van –, szintén szinodális stílusnak kellene lennie, és egyházi megkülönböztetés gyümölcseként kellene megszületnie.

135. A *Praedicate evangelium* apostoli konstitúció szinodális és missziós szemléletben alakította ki a római kúria szolgálatát, hangsúlyozva, hogy „a római kúria nem a pápa és a püspökök között helyezkedik el, hanem mindkettőjük szolgálatára áll, a mindegyikük természetének megfelelő módzatok szerint” (PE I, 8). Végrehajtásának elő kell segítenie a dikasztériumok közötti nagyobb együttműködést és a helyi egyházak meghallgatását. Kérjük a dikasztériumokat, hogy fontos normatív dokumentumok közzététele előtt konzultáljanak a püspöki konferenciákkal és a keleti katolikus egyházak megfelelő szerveivel. Az átláthatóság és a számadás fentebb vázolt logikáját követve elő lehetne irányozni a kúria munkájának időszakos értékelését valamilyen formában. Ez az értékelés – szinodális, missziós perspektívában – vonatkozhatna a pápai képviselőkre is. Az *ad limina* látogatások a helyi egyházak pásztorai és Róma püspöke, valamint a római kúrián belüli legközelebbi munkatársai közötti kapcsolatok csúcspontját jelentik. Sok püspök kívánsága, hogy vizsgálják felül e látogatások lebonyolításának formáját, hogy minél inkább a nyílt eszmecserére és a kölcsönös meghallgatás alkalmává váljanak. Az egyház java érdekében fontos előmozdítani a bíborosi kollégium tagjai között egymás megismerését és a kommunió kötelékeit, figyelembe véve származásuk és kultúrájuk különbözőségét is. A szinodalitásnak inspirálnia kell együttműködésüket a péteri szolgálattal és kollegiális megkülönböztetésüket a rendes és rendkívüli konzisztóriumok idején.

136. A szinodalitás és kollegialitás gyakorlására szolgáló helyek közül az egész egyház szintjén nyilvánvalóan kiemelkedik a püspöki szinódus, amelyet az *Episcopalis communio* apostoli konstitúció eseményből egyházi folyamattá alakított át. A Szent VI. Pál által létrehozott püspöki gyűlés, melyet azért hívnak össze, hogy a tanácsadáson keresztül részt vegyen a római pápának az egész egyházzal való gondoskodásában, mostanra – egy szakaszokból álló folyamat formájában – az Isten egész népe, a püspökök testülete és a pápa közötti konstitutív kapcsolatnak a kifejeződése és eszköze lett. Isten egész szent népe, a püspökök – akikre e nép egyes részei bízva vannak – és Róma püspöke ugyanis teljes jogcímen vesznek részt a szinodális folyamatban, mindegyik a saját szerepének megfelelően. Ezt a részvételt a pápa köré gyűlt szinodális közgyűlés teszi nyilvánvalóvá, mely összetételében az egyház katolicitását mutatja. Konkrétan pedig, amint azt Ferenc pápa kifejtette, ennek a tizenhatodik rendes közgyűlésnek az összetétele „több mint esetleges tény. A püspöki szolgálat gyakorlásának olyan módját fejezi ki, amely összhangban van az egyházak élő hagyományával és a II. Vatikáni Zsinat tanításával.”³⁵ A püspöki szinódus, miközben megőrizte püspöki jellegét, Isten népe többi tagjainak részvételében látta és látja a jövőben is „azt a formát, amelyet a püspöki hatalom gyakorlásának fel kell vennie egy olyan egyházban, amely tudatában van annak, hogy lényegénél fogva kapcsolati s ezért szinodális jellegű”³⁶ a küldetés érdekében. A püspöki szinódus identitásának elmélyítésében lényegi fontosságú, hogy a szinodális folyamatban és a közgyűléseken megjelenjen és konkrétan megvalósuljon a *mindenki* (Isten szent népe) bevonása, a *némelyek* (püspöki testület) szolgálata és az egy (Péter utóda) vezetése közötti összekapcsolódás.

137. A 2021–2024-es szinódus legjelentősebb gyümölcsei közé tartozik az ökumenikus lendület intenzitása. Annak szükségessé-

³⁵ FERENC PÁPA: *Beszéd a püspöki szinódus 16. rendes közgyűlése második ülés-szakának első általános gyűlésén*, 2024. október 2., lásd a Függelékben.

³⁶ Uo.

ge, hogy „megtaláljuk a primátus gyakorlásának olyan formáját, amely [...] nyitott egy új helyzetre” (UUS 95), alapvető kihívás mind egy misszionárius, szinodális egyház, mind a keresztények egység számára. A szinódus üdvözli annak a kiadványnak a közel-múltbeli megjelenését, amelyet a keresztény egység előmozdításáért felelős dikasztérium tett közzé a *Róma püspöke – Primátus és szinodalitás az ökumenikus párbeszédben és válaszok az Ut unum sint enciklikára* címmel, és amely támpontokat ad a téma további tanulmányozásához. A dokumentum rámutat, hogy a keresztény egység előmozdítása Róma püspöki szolgálatának lényegi része, és hogy az ökumenikus út ennek mélyebb megértését segítette elő. A benne foglalt konkrét javaslatok az I. Vatikáni Zsinat primátusra vonatkozó dogmatikai meghatározásainak újraolvasásáról vagy hivatalos magyarázatáról, a pápa feladatai közötti világosabb különbségtételről, a szinodalitás előmozdításáról és az egység kommunió-egyháztanon alapuló modelljének kereséséről ígéretes távlatokat kínálnak az ökumenikus út számára. A szinodusi közgyűlés kívánja, hogy ez a dokumentum alapul szolgáljon a további reflexióhoz a többi kereszténnyel „természetesen közösen”, Róma püspöke egységszolgálatának mint „az egymás által elismert szeretetszolgálatnak” (UUS 95) a gyakorlásáról.

138. A többi keresztény egyházak és közösségek testvéri küldötteinek a közgyűlésen való részvétele által képviselt gazdagság arra biztat bennünket, hogy nagyobb figyelmet szenteljünk ökumenikus partnereink szinodális gyakorlatainak mind keleten, mind nyugaton. Az ökumenikus párbeszéd alapvető fontosságú a szinodalitásnak és az egyház egységének megértéséhez. Arra ösztönöz bennünket, hogy ökumenikus szinodális gyakorlatokat képzeljünk el, egészen a közös és sürgető kérdésekkel kapcsolatos konzultáció és megkülönböztetés formáinak kialakításáig, mint amilyen például egy ökumenikus szinódus lenne az evangelizációról. Arra is hív bennünket, hogy adjunk számot egymásnak arról, amik vagyunk, amit teszünk és amit tanítunk. Ennek a lehetőségnek a gyökere az a tény, hogy egybekapcsol bennünket az egy kereszt-

ség, amelyből Isten népének az identitása, valamint a közösségnek, a részvételnek és a küldetésnek a dinamizmusa fakad.

139. A 2025-ös jubileumi évben emlékezünk meg az első egyetemes zsinat évfordulójáról is. Ezen a zsinaton szinodális módon fogalmazták meg az összes keresztényt összekötő hitvallást. A Nikaiai Zsinat 1700. évfordulójának előkészítése és közös megünneplése alkalmat kell, hogy adjon a krisztológiai hit közös elmélyítésére és megvallására, valamint az összes hagyományt képviselő keresztények közötti szinodalitási formák gyakorlatba ültetésére. Alkalom lesz arra is, hogy bátor kezdeményezéseket indítsunk a húsvét közös dátuma érdekében, hogy ugyanazon a napon ünnepelhessük az Úr feltámadását, ahogyan az gondviselésszerűen 2025-ben történik, s így nagyobb missziós erőt adjunk az arról a személyről szóló igehirdetésnek, aki az egész világ élete és üdvössége.

V. rész
„ÚGY KÜLDELEK ÉN IS TITEKET”

Misszionárius tanítványok népe

*Jézus megismételte: „Békesség nektek!
Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.”
Ezekkel a szavakkal rájuk lebelt,
s így folytatta: „Vegyétek a Szentlelket!
(Jn 20,21–22).*

140. Húsvét estéjén Krisztus az ő békéjének messiási ajándékát adja tanítványainak, és küldetésének részeseivé teszi őket. Az ő békéje létteljesség, harmónia Istennel, a testvérekkel és a teremtet világgal; a küldetés pedig Isten országának a hirdetése, felkínálva kivétel nélkül mindenkinek az Atya irgalmát és szeretetét. A feltámadt Jézus szavait kísérő finom mozdulat azt idézi fel, amit Isten kezdetben tett. Most, az utolsó vacsora termében, a Lélek lehelésével kezdődik az új teremtés: misszionárius tanítványok népe születik.

141. Ahhoz, hogy Isten szent népe mindenki előtt tanúságot tudjon tenni az evangélium örömről, a szinodalitás gyakorlatában növekedve, megfelelő képzésre van szüksége: mindenekelőtt Isten fiainak és leányainak szabadságára Jézus követésében, akit az imádságban szemlél és a szegényekben felismer. A szinodalitás ugyanis mély hivatástudatot és missziós tudatot feltételez, mely az egyházi kapcsolatok megújult stílusának, új részvételi dinamikáknak, az egyházi megkülönböztetésnek és az értékelés kultúrájának a forrása, s mindezek csak célzott képzési folyamatok kíséretében valósulhatnak meg. Az egyház szinodális stílusára irányuló képzés elősegíti annak tudatosítását, hogy a keresztségben kapott

ajándékok olyan talentumok, amelyeket kamatoztatni kell mindenki javára: nem szabad elrejtetni őket, és nem heverhetnek paragon.

142. A misszionárius tanítványok képzése a keresztyény beavatással kezdődik, és abban gyökerezik. Mindenki élettörténetében ott van a találkozás sok emberrel, csoporttal vagy kisebb közösséggel, akik segítettek bevezetni bennünket az Úrral való kapcsolatba és az egyház közösségébe: szülők és rokonok, kereszta és keresztanya, hitoktatók és nevelők, a liturgia felelősei és a karitázmunkatársak, diakónusok, papok és maga a püspök. Előfordul, hogy a beavatás végeztével, a közösséghez fűző kötelék meggyengül, és a képzés elhanyagoltta válik. Az Úr misszionárius tanítványainak lenni azonban nem egy egyszer s mindenkorra elért cél. Ez folyamatos megtérést, szeretetben való növekedést feltételez „Krisztus teljességének mértékéig” (Ef 4,13), és nyitottságot a Lélek ajándékaira a hitről való élő és örömteli tanúságtétel érdekében. Ezért fontos újra felfedezni, hogy az eucharisztia vasárnapi ünneplése hogyan formálja a keresztyényeket: „Képzésünk teljességét a Krisztushoz való hasonlóvá válásunk jelenti. [...] nem egy értelmi, elvont folyamatról van szó, hanem Krisztussá válásról” (DD 41). Sok hívó számára a vasárnapi eucharisztia az egyetlen kapcsolat az egyházzal: a szinodalitás szempontjából döntő fontosságú, hogy a lehető legjobban gondoljuk a szertartást, különös figyelmet fordítva a homíliára és mindenki „tevékeny részvételére” (SC 14). A misében ugyanis ez felülről kapott kegyelemként történik meg, mielőtt saját erőfeszítésünk eredménye lenne: *egy fő* vezetése mellett és *némelyek* szolgálatának köszönhetően *mindenki* részesedhet az ige és a kenyér kettős asztaláról. A közösség, a küldetés és a részvétel ajándéka – a szinodalitás három alappillére – minden egyes eucharishtiában megvalósul és megújul.

143. A szinodális folyamat során minden oldalról határozottan megfogalmazódott az a kérdés, hogy a képzés teljes körű, folyama-

tos és közös legyen. Célja nemcsak az elméleti ismeretek elsajátítása, hanem a nyitottságra és a találkozásra, a megosztásra és az együttműködésre, a közös gondolkodásra és megkülönböztetésre, a konkrét tapasztalatok teológiai értelmezésére való képesség fejlesztése. Ezért a képzésnek a személy összes dimenzióját – értelmi, érzelmi, kapcsolati és spirituális dimenzióját – meg kell szólítani, és megfelelő kíséréssel konkrét tapasztalatokat is magában kell foglalnia. Ugyanilyen erős hangsúlyt kapott az, hogy olyan képzésre van szükség, amelyben férfiak és nők, világiak, megszentelt személyek, papok és papnövendékek együtt vesznek részt, lehetővé téve a növekedést egymás megismerésében és megbecsülésében, valamint az együttműködésre való képességben. Ehhez a képzés megfelelő és hozzáértő irányítóinak jelenlétére van szükség, akik képesek életükkel megerősíteni azt, amit szavaikkal közvetítenek: a képzés csak így lesz valóban életadó és átalakító. Azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, milyen sokat nyújthatnak a neveléstudományok a jól célzott, a felnőttkori tanulási folyamatokat, valamint az egyének és közösségek kísérését figyelembe vevő képzésekre való felkészüléshez. Erőforrásokat kell tehát biztosítanunk a képzés irányítóinak képzéséhez.

144. Az egyháznak már most is számos helyszíne és erőforrása van a misszionárius tanítványok képzésére: a családok, a kisközösségek, a plébániák, az egyházi társulások, a szemináriumok, a szerzetes közösségek, a tudományos intézmények, de a szolgálatnak és a társadalom peremén élőkért végzett munkának, a missziós tapasztalatoknak és az önkéntes munkának a helyszínei is. Mindezekben a területeken a közösség kifejezi képességét a tanítványságra való nevelésre és a tanúságtételben való kísérésre, olyan találkozásban, amely gyakran különböző nemzedékhez tartozó embereket hoz össze, a legfiatalabbaktól az idősekig. Az egyházban senki sem csupán címzettje a képzésnek: mindannyian tevékeny alanyok vagyunk, és van mit adnunk másoknak. A népi jámborság is értékes kincse az egyháznak, mely Isten egész úton lévő népét tanítja.

145. Azok közül a képzési gyakorlatok közül, amelyek a szinodális révén új lendületet kaphatnak, különös figyelmet kell fordítani a katekézisre, hogy az – amellet, hogy a keresztény beavatás keretében megvalósul – egyre inkább „kilépő” és kifelé forduló legyen. A misszionárius tanítványokból álló közösségek legyenek képesek azt az irgalmasság jegyében gyakorolni, és közelebb vinni mindenki tapasztalatához, egészen az egzisztenciális perifériákig, anélkül, hogy közben szem elől tévesztenék *A Katolikus Egyház katekizmusát* mint hivatkozási alapot. Így „a párbeszéd műhelyévé” válhat korunk embereivel,³⁶ és megvilágíthatja értelemkeresésüket. Sok egyházban a katekéták jelentik a kísérés és a képzés alapvető erőforrását; más egyházakban a közösségnek jobban meg kell becsülnie és támogatnia kell szolgálatukat, feladva a delegálás szinodalitásnak ellentmondó logikáját. Tekintettel a migrációs jelenségek mértékére, fontos, hogy a katekézis elősegítse a származási és a befogadó országok egyházai közötti kölcsönös megismerést.

146. A kifejezetten lelkipásztori környezeten és erőforrásokon kívül a keresztény közösség számos más képzési intézményben is jelen van, például az iskolákban, a szakképzésben, az egyetemen, a társadalmi és politikai munkára való felkészítésben, a sport, a zene és a művészet világában. Jóllehet a kulturális kontextusok különbözőségében, melyek egymástól nagyon eltérő gyakorlatokat és hagyományokat eredményeznek, a katolikus ihletésű oktatási intézmények gyakran kerülnek kapcsolatba olyan emberekkel, akik más egyházi közegeket nem látogatnak. A szinodalitás gyakorlataitól inspirálva ezek az intézmények baráti és részvételi kapcsolatok műhelyévé válhatnak egy olyan környezetben, ahol az életpéldával való tanúságtételt, a szakmai munkát és az oktatásszervezést főként világiak végzik, és leginkább a családokat vonják be. A katolikus ihletésű iskolák és egyetemek fontos szerepet játszanak a hit és a kultúra közötti párbeszédben és az érté-

³⁶ Vö. ÚJ EVANGELIZÁCIÓ PÁPAI TANÁCSA: *A katekézis direktóriuma* (2020), 54, Szent István Társulat, Budapest, 2022, 50.

kekre való erkölcsi nevelésben, Krisztusra, a teljességben élt élet ikonjára irányuló képzést kínálva. Ha ez sikerül nekik, akkor képesnek bizonyulnak arra, hogy alternatívát kínáljanak az uralkodó, gyakran az individualizmus és a verseny által ihletett modellekkel szemben, s így prófétai szerepet is vállalnak. Bizonyos helyeken az egyetlen környezetet jelentik, ahol a gyermekek és a fiatalok kapcsolatba kerülnek az egyházzal. Nevelési tevékenységüket – ha azt a kultúrák és vallások közötti párbeszéd inspirálja – más vallási hagyományok képviselői is nagyra értékelik, mint az emberi kibontakozás előmozdításának formáját.

147. A minden megkeresztelt számára közös szinodális képzés jelenti azt a horizontot, amelyen belül megérthető és gyakorolható az egyes szolgálatokhoz és a különböző életformákhoz szükséges sajátos képzés. Ehhez az szükséges, hogy ez a különböző hivatások közötti ajándékcseréként történjen (közösség), a teljesítendő szolgálat perspektívájában (küldetés), a bevonás és a differenciált társfelelősségre való nevelés stílusában (részvétel). Ez a kíváncsi, mely a szinodális folyamatból erőteljesen kirajzolódott, nem ritkán komoly mentalitásváltást igényel, a képzési környezetek és folyamatok megújult kialakítását követeli meg. Mindenekelőtt belső készséget kíván meg arra, hogy a hitben testvéreinkkel való találkozás – az előítéleteket és az elfogult látásmódokat félretéve – gazdagítson bennünket. A képzés ökumenikus dimenziója csak elősegítheti ezt a mentalitásváltást.

148. A szinodális folyamat során gyakran megfogalmazódott az a kérdés, hogy a papjelöltek hivatástisztázási és képzési folyamatait szinodális stílusban alakítsák ki. Ez azt jelenti, hogy jelentős női jelenlétet kell biztosítani, továbbá beilleszkedést a közösségek mindennapi életébe, valamint nevelést a mindenkivel való együttműködésre az egyházban és az egyházi megkülönböztetés gyakorlására. Ez bátor energiabefektetést feltételez a papképzés felelőseinek felkészítésébe. A közgyűlés kéri a papképzés általános szabályzatának (*Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*)

felülvizsgálatát, befogadva a szinóduson megfogalmazódott kíváncsalmakat, azokat a szinodalitásra való képzés tekintetében pontos utasításokra fordítva le. A képzés legyen képes felébreszteni a papjelöltekben az *ad gentes* misszió iránti szenvedélyt. Nem kevésbé szükséges a püspökök képzése, hogy jobban tudják végezni azon küldetésüket, hogy a Lélek ajándékait egységben összefogják, és a rájuk ruházott hatalmat szinodális stílusban gyakorolják. A szinodális stílusú képzés megkívánja, hogy az ökumenikus dimenzió a felszenteléssel járó szolgálat felé vezető út összes aspektusában jelen legyen.

149. Isten népének a szinodalitásra való képzésében figyelembe kell venni néhány sajátos területet, melyekre a szinodális folyamat nyomatékosan felhívta a figyelmet. Az első ilyen terület a digitális környezetnek a tanulási folyamatokra, a koncentrálóképessegre, az én- és világképre, valamint az interperszonális kapcsolatok létesítésére gyakorolt hatása. A digitális kultúra az egyház tanúságtételének döntő fontosságú dimenziója a mai kultúrában s egy újonnan kialakuló missziós terület. Ezért fontos odafigyelni arra, hogy a keresztény üzenet megbízható módon legyen jelen az interneten, és tartalmát ne torzítsák el ideológiai szempontok szerint. Bár a digitális világ nagy lehetőségeket rejt magában életünk jobbá tételére, de kárt és sérülést is okozhat a zaklatás, a dezinformáció, a szexuális kizsákmányolás és a függőség révén. Fontos, hogy az egyház oktatási intézményei segítsék a gyermekeket és a felnőtteket kritikus készségeik fejlesztésében a világhálón való biztonságos navigáláshoz.

150. Egy másik igen jelentős terület a védelem (*safeguarding*) kultúrájának előmozdítása az összes egyházi környezetben, hogy a közösségek egyre biztonságosabbá váljanak a kiskorúak és a kiszolgáltatott személyek számára. Már megkezdődött az a munka, hogy az egyházi struktúrákat olyan szabályzatokkal és jogi eljárásokkal lássák el, amelyek lehetővé teszik a visszaélések megelőzését és az időben történő reagálást a nem megfelelő viselkedés-

formákra. Folytatni kell ezt az elkötelezett munkát, és megfelelő, sajátos és folyamatos képzést kell nyújtánunk azoknak, akik kiskorúakkal és sérülékeny felnőttekkel foglalkoznak, hogy hozzáértéssel járjanak el, és észre tudják venni azoknak az embereknek a – gyakran néma – jelzéseit, akik drámát élnek át, és segítségre szorulnak. Az áldozatok fogadása és támogatása kényes és nélkülözhetetlen feladat, mely nagy emberséget igényel, s amelyet képzett emberek segítségével kell végezni. Szenvedésüknek mindannyiunkat fel kell ráznia, és olyan felebaráti szeretettel kell közel lennünk hozzájuk, amely konkrét tetteken keresztül enyhíti fájdalmukat, segíti őket, s egy másfajta jövőt készít elő mindenki számára. A biztonságos környezet megteremtésére irányuló folyamatokat (*safeguarding*) rendszeresen ellenőrizni és értékelni kell. Az áldozatokat és a túlélőket nagy érzékenységgel kell fogadni és támogatni.

151. Az egyház társadalmi tanításának, a béke és igazságosság iránti elkötelezettségnek, a közös otthon gondozásának, valamint a kultúrák és vallások közötti párbeszédnek a témáit is szélesebb körben meg kell ismertetni Isten népével, hogy a misszionárius tanítványok tevékenysége hozzájáruljon egy igazságosabb és testvériesebb világ építéséhez. Az az elkötelezett munka, amelyet az élet és a személyiségi jogok védelme, a társadalom igazságos rendje, a munka méltósága, az igazságos és szolidáris gazdaság, valamint az átfogó ökológia érdekében végzünk, része annak az evangelizációs küldetésnek, amelyet az egyháznak meg kell élnie és konkrét formában meg kell valósítania a történelemben.

BEFEJEZÉS

Lakoma az összes népnek

*Amikor partot értek, izzó parazsat láttak,
s rajta balat, mellette meg kenyeret. [...]*

Jézus hívta őket: „Gyertek, egyetek!”

A tanítványok közül senki sem merte megkérdezni:

„Ki vagy?” – hiszen tudták, hogy az Úr az.

*Jézus odajött, fogta a kenyeret, s adott nekik. Ugyanígy balat is
(Jn 21,9.12.13).*

152. A csodás halfogás története egy lakomával ér véget. A feltámadt Jézus arra kérte tanítványait, hogy engedelmeskedjenek szavának, vessék ki és húzzák partra hálóikat; ám ő az, aki asztalt terít és enni hívja őket. Mindenkinék jut kenyér és hal, mint amikor megszorította azokat az éhes tömegnek. Legfőképp az ő jelenlétének csodája és varázsa van ott, mely olyan tiszta és ragyogó, hogy nem is igényel kérdéseket. Azzal, hogy a feltámadt Jézus az övéivel eszik – akik korábban elhagyták és megtagadták –, újra megnyitja a közösség terét, és örökre tanítványaiba vési az irgalom jelét, mely jövőt nyit előttük. Ezért a húsvét tanúi így jellemzik magukat: „Mi, akik ettünk és ittunk vele halálából való feltámadása után” (ApCsel 10,41).

153. A feltámadt Jézusnak a tanítványokkal való együtt étkezésében Izajás próféta lakomájának a képe teljesedik be, amely a szinódus közgyűlésének munkáját inspirálta: egy ízletes étellekkel teli bőséges asztal, melyet az Úr terített a hegytetőn, a vendégszeretet és az kommunió jelképe, mely az összes népnek készült (vö. Iz 25,6–8). Az asztal, amelyet az Úr övéinek terít húsvét után, annak a jele, hogy az eszkatologikus lakoma már elkezdődött. Még ha csak a mennyben lesz is teljes, a kegyelemnek és az irga-

lomnak az asztala már mindenki számára meg van terítve, az egyháznak pedig az a küldetése, hogy ezt a pompás hírt elvigye a változó világnak. Miközben az eucharishtiában az Úr testét és vérért veszi magához táplálékul, tudja, hogy nem feledkezhet meg a szegényekről, az utolsókról, a kirekesztettekről, azokról, akik nem kapnak szeretetet és reménytelenek, sem azokról, akik nem hisznek Istenben vagy nem azonosulnak egyetlen működő vallással sem. Imádságában az Úr elé viszi őket, aztán pedig elindul, hogy találkozzon velük, a Lélek által inspirált kreativitással és bátorsággal. Így az egyház szinodalitása társadalmi próféciává válik, új utakat inspirál a politika és gazdaság számára is, együttműködve mindazokkal, akik hisznek a testvériségben és a békében, s a világgal ajándékcserében élve.

154. A szinodális folyamatot megélve újra tudatosítottuk, hogy az üdvösség – melyet be kell fogadnunk és hirdetnünk kell – a kapcsolatokon keresztül valósul meg. Együtt éljük meg és együtt tesszünk tanúságot róla. Úgy látjuk, hogy a történelmet tragikusan háború, hatalmi versengés, az igazságtalanság és erőszak ezernyi formája jellemzi. Tudjuk azonban, hogy a Lélek minden ember szívébe elültette a hiteles kapcsolatok és a valódi kötelékek iránti vágyat. Maga a teremtet világ egységről és megosztásról, különféle életformák közötti változatosságról és összefonódásról beszél. Minden a harmóniából ered és a harmónia felé törekszik, még ha a rossz által ejtett romboló sebtől szenved is. A szinodalitás végső értelme az a tanúság, amelyet az egyháznak Istenről, az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről kell tennie: a szeretetharmóniáról, mely kiárad, hogy a világnak adja önmagát. Azzal, hogy szinodális stílusban járunk – hivatásaink, karizmáink és szolgálataink összefonódásában –, és elmegyünk mindenkihez, hogy elvigyük az evangélium örömet, az üdvözítő közösséget élhetjük meg: Istennel, az egész emberiséggel és az egész teremtet világgal. Ily módon – a megosztás által – máris elkezdjük megtapasztalni az Isten által az összes népnek felkínált életlakomát.

155. Az Útmutató (*Hodégéttria*) ragyogó címet viselő Szűz Máriára bízunk e szinódus eredményeit. Ő, az egyház anyja, aki az utolsó vacsora termében segítette a születő közösséget megnyílni a pünkösdi újdonságára, tanítson meg arra, hogy együtt járó misszionárius tanítványok népe – szinodális egyház – legyünk!

Vatikán, 2024. október 26.

Ferenc

Függelék

Nytóbeszéd
a püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésén
VI. Pál terem, 2024. október 2.

Kedves Fivéreim és Nővéreim!

Amióta Isten egyháza – 2021 októberében – „szinódusra hívatott egybe”, együtt tettük meg annak a hosszú útnak egy szakaszát, amelyre az Atyaisten mindig is hívja népét, elküldve az összes nép közé – hogy elvigye annak örömhírét, hogy Jézus Krisztus a mi békességünk (Ef 2,14) –, és megerősítve Szentlelkével küldetésében.

Ennek a szinódusi közgyűlésnek, melyet a Szentlélek vezet – aki „meghajlítja a merevet, felmelegíti a hideget, egyenesbe állítja a tévelygőt”¹ – fel kell kínálnia hozzájárulását ahhoz, hogy egy misszióban lévő szinodális egyház jöjjön létre, mely ki tud lépni önmagából, és be tudja lakni a földrajzi és egzisztenciális perifériákat, figyelve arra, hogy mindenkivel kapcsolatot teremtsen Krisztusban, testvérünkben és Urunkban.

Van egy negyedik századi lelkiségi szerzőtől származó szöveg,² mely összefoglalja, mi történik, amikor a Szentléleknek lehetővé tesszük, hogy működhessen a keresztségtől fogva, mely mindenkinek egyenlő méltóságot ad. Az általa leírt tapasztalatok lehetővé teszik annak felismerését, mi történt az elmúlt három évben, és mi történhet még ezután.

E lelkiségi szerzőnek a gondolatai segítenek megérteni, hogy a Szentlélek biztos vezető, nekünk pedig az az első feladatunk, hogy megtanuljuk megkülönböztetni az ő hangját, mert ő mindenben és mindenben beszél: e szinodális folyamat során megtapasztaltuk ezt.

A Szentlélek mindig kísér bennünket. Vigaszt nyújt a szomorúságban és a sírásban, különösen akkor, amikor – éppen az emberi

¹ *Pünkösdi szekvencia.*

² Vö. ALEXANDRIAI MAKARIOSZ: *Tizenhetedik homília*, 7-11, PG 34, 639-642.

ség iránti szeretet miatt látva a nem jól menő dolgokat, az uralkodó igazságtalanságokat, a makacsságot, amellyel ellenezzük, hogy a rosszra jóval válaszoljunk, a nehezen menő megbocsátást, a bántortalanságot a béke keresésében – csüggedés kerít hatalmába bennünket, úgy tűnik számunkra, hogy nincs mit tenni, és átadjuk magunkat a kétségbeesésnek. Ahogyan a remény a legalázatosabb, mégis a legerősebb erény, úgy a kétségbeesés a legsúlyosabb, legnagyobb rossz.

A Szentlélek letörli a könnyeket és megvigasztal, mert Isten reményét közvetíti. Isten nem fárad el, mert Szeretete nem fárad el.

A Szentlélek behatol abba a részünkbe, amely gyakran igencsak hasonlít a bírósági tárgyalóteremhez, ahol a vádlottakat magunk elé állítjuk, és ítéletet hozunk, többnyire elítélő ítéletet. Ez a szerző mondja a homíliájában, hogy a Szentlélek tüzet gyújt azokban, akik befogadják őt, „olyan nagy örömmek és szeretetnek a tüzét, hogy ha lehetséges lenne, mindenkit a szívükbe fogadnának, jókat és rosszakat egyaránt, megkülönböztetés nélkül.” Ez azért van így, mert Isten mindenkit befogad, mindig – ezt ne felejtjük el: mindenkit, mindenkit, mindenkit és mindig –, és mindenkinek új életlehetőségeket kínál, egészen az utolsó pillanatig. Ezért kell megbocsátanunk mindenkinek és mindig, tudva, hogy a megbocsátásra való készség a megbocsátás megtapasztalásából ered. Csak egy valaki nem tud megbocsátani, az, akinek nem bocsátottak meg. Tegnap, a bűnbánati virrasztás során ezt tapasztalhattuk meg. Bocsánatot kértünk, elismertük, hogy bűnösök vagyunk. Félretettük büszkeségünket, elszakadtunk attól a beképzeltségtől, hogy jobbak vagyunk másoknál. Alázatosabbak lettünk-e?

Az alázat is a Szentlélek ajándéka: kérnünk kell! Az alázat, ahogy a latin *humilitas* szó etimológiája mondja, visszaad bennünket a földnek, a *humus*nak, és emlékeztet bennünket eredetünkre, ahol a Teremtő lehelete nélkül élettelen sár maradtunk volna. Az alázat lehetővé teszi számunkra, hogy miközben a világra tekintünk, elismerjük: nem vagyunk jobbak másoknál. Ahogy Szent Pál mondja: „Ne legyetek magatokkal eltelve” (Róm 12,16). És nem lehetünk alázatosak szeretet nélkül.

A keresztényeknek olyanoknak kellene lenniük, mint azok a nők, akikről egyik szonettjében Dante Alighieri ír, olyan nők, akiknek szívében gyász van barátnőjük, Beatrice apjának elvesztése miatt: „Ti, akik alázatos tekintettel, lesütött szemmel, fájdalomról tanúskodtok.”³ Ez az együttérző és közösségvállaló alázat azoké, akik mindenki fivérének és nővérének érzik magukat, akik ugyanazt a fájdalmat szenvedik, és akik mindenkinek a sebeiben és bajaiban Urunk sebeit és bajait ismerik fel.

Arra hívlak benneteket, hogy imádságosan elmélkedjetez ezen a szép lelki szövegen, és ismerjétek fel, hogy az egyház – *semper reformanda* – nem tud járni és megújulni a Szentlélek és az ő meglepetései nélkül; annak engedése nélkül, hogy a Teremtő Isten az ő két kezével – a Fiúval, Jézus Krisztussal és a Szentlélekkel – alakítsa, ahogyan azt Lyoni Szent Iréneusz tanítja.⁴

Amióta ugyanis Isten megalkotta a földből a férfit és nőt kezdetben; amióta Isten meghívta Ábrahámot, hogy áldás legyen a föld minden népének, és amióta meghívta Mózeszt, hogy vezesse át a sivatagon a rabszolgaságból kiszabadított népet; amióta Szűz Mária befogadta az Igét, ami őt Isten Fiának anyjává tette test szerint és Fia minden tanítványának anyjává; amióta a megfeszített és feltámadt Úr Jézus pünkösdkor kiárasztotta Szentlelkét, azóta úton vagyunk, irgalmat nyert emberekként vándorlunk az Atya szeretetvének végső beteljesedése felé. Ne felejtjük el ezt a kifejezést: irgalmat nyert emberek vagyunk!

Ismerjük az út szépségét és fáradságait. Együtt járunk rajta, népként, mely a mai korban is az Istennel való bensőséges egységnek és az egész emberi nem egységének a jele és eszköze (LG 1). Ezt az utat minden jóakarató emberrel együtt és minden jóakarató emberért járjuk, akikben a kegyelem láthatatlanul munkálkodik (GS 22). Az egyház kapcsolati lényegéről meggyőződve járjuk, ügyelve arra, hogy a nekünk adott és a mi felelősségünkre és teremthetőségünkre bízott kapcsolatok mindig Isten ingye-

³ *Nuova vita*, XXII, 9, in DANTE ALIGHIERI: *Az új élet*, Hungarovox, Budapest, 2013, 55.

⁴ Vö. *Adversus haereses* [Az eretnokségek ellen], IV, 20, 1.

nes irgalmasságának megnyilvánulásai legyenek. Az önmagát kereszténynek nevező ember, aki nem vállalja Isten ingyenességét és irgalmasságát, egyszerűen kereszténynek álcázott ateista. Isten irgalma megbízhatóvá és felelőssé tesz bennünket.

Nővéreim és fivéreim, annak tudatában járjuk ezt az utat, hogy napunknak, Krisztusnak a fényét kell visszatükröznünk, világító holdként, mely hűségesen és örömmel vállalja azt a küldetést, hogy a világ számára annak a fénynek a szentsége legyen, amely nem magunkból ragyog.

A püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlése, mely most a második ülésszakához érkezett, eredeti módon mutatja meg Isten népének ezt az „együtt haladását”.

A Szent VI. Pál pápa által követett sugallat, melynek eredményeként 1965-ben létrehozta a püspöki szinódust, nagyon gyümölcsözőnek bizonyult. Az azóta eltelt hatvan év alatt megtanultuk, hogy a püspöki szinódusban egy olyan plurális és szimfonikus alanyt ismerjünk fel, amely képes támogatni a katolikus egyház útját és küldetését, hatékonyan segítve Róma püspökét az összes egyház és az egész egyház közösségének szolgálatában.

Szent VI. Pál jól tudta, hogy „ez a szinódus, mint minden embe-ri intézmény, az idő előrehaladtával tökéletesíthető”.⁵ Az *Episcopalis communio* kezdetű apostoli konstitúció nagyra kívánta becsülni a különböző – rendes, rendkívüli, sajátos – szinódusi közgyűlések tapasztalatait, a szinódusi közgyűlést kifejezetten mint folyamatot és nem csak mint eseményt alakítva ki.

A szinodális folyamat egyben tanulási folyamat is, melynek során az egyház megtanulja jobban megismerni önmagát és felismerni a lelkipásztori cselekvés azon formáit, amelyek a legjobban megfelelnek az Úr által rábízott küldetésnek. Ez a tanulási folyamat a lelkipásztorok, különösen a püspökök szolgálatának gyakorlási formáit is érinti.

⁵ SZENT VI. PÁL PÁPA: *Apostolica sollicitudo* motu proprio kiadott apostoli levél a püspöki szinódus létrehozásáról az egyetemes egyház számára, AAS 57 (1965/11) 776.

Amikor úgy döntöttem, hogy e tizenhatodik közgyűlés teljes jogú tagjainak jelentős számú világi hívőt és megszentelt személyt (férfiakat és nőket), diakónusokat és papokat is meghívok, továbbfejlesztve azt, amit részben már az előző közgyűléseken is megvalósítottunk, ezt a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat által a püspöki szolgálat gyakorlásáról kifejtett felfogással összhangban tettem: a püspök, a részegyház egységének forrása és látható alapja, csak Isten népében, Isten népével gyakorolhatja szolgálatát, azáltal, hogy előtte jár Isten népe rá bízott részének, azáltal, hogy a rá bízott hívők között és őket követve jár. A püspöki szolgálatnak ezt az inkluzív felfogását úgy kell kinyilvánítani és felismerhetővé tenni, hogy közben két veszélyt is elkerüljünk: az első az absztraktság, mely megfelelkezik a helyek és kapcsolatok termékeny konkrétságáról, valamint minden egyes ember értékéről; a második veszély a közösség megbontása a hierarchia és a világi hívők szembeállításával. Semmiképpen sem arról van szó, hogy az egyiket a másikra cseréljük, felbuzdulva a kiáltástól: most mi jövőnk! Nem, ez nem működik: „most mi, világiak jövőnk”, „most mi, papok jövőnk”, nem, ez nem helyes! Ehelyett az a feladatunk, hogy együttesen szimfonikus művészetet gyakoroljunk, olyan műalkotáson dolgozzunk, amely mindannyiunkat egyesít Isten irgalmasságának szolgálatában, a különböző szolgálatok és karizmák szerint, melyeknek a felismerése és előmozdítása a püspök feladata.

Az együtt haladás – mindannyiunké, mindannyiunké, mindannyiunké! – egy olyan folyamat, amelyben az egyház, tanulékonyan a Szentlélek működése iránt, fogékonyan az idők jeleire (GS 4), folyamatosan megújul és tökéletesíti szentségi voltát, hogy hiteles tanúja legyen annak a küldetésnek, amelyre meghívást kapott, hogy a föld minden népét abba az egyetlen népbe gyűjtse, amelyet a történelem végére várunk, amikor Isten maga fog az általa előkészített lakomához ültetni bennünket (vö. Iz 25,6–10).

Ennek a tizenhatodik közgyűlésnek az összetétele tehát több mint esetleges tény. A püspöki szolgálat gyakorlásának olyan módját fejezi ki, amely összhangban van az egyházak élő hagyo-

mányával és a II. Vatikáni Zsinat tanításával: a püspök, mint minden más keresztény, sosem gondolhat magára „a másik nélkül”. Ahogy senki sem üdvözülni egyedül, úgy az üdvösség hirdetésének is mindenkre szüksége van, és arra is szükség van, hogy mindenki meghallgatásra találjon.

Az, hogy a püspöki szinódus közgyűlésén olyan tagok is jelen vannak, akik nem püspökök, nem csökkenti a közgyűlés „püspöki” dimenzióját. Ezt azért mondom, mert bizonyos morgolódások itt-ott némi vihart kavartak. Még kevésbé korlátozza vagy csorbítja az egyes püspökök és a püspöki testület saját hatalmát. Inkább azt jelzi, hogy a püspöki hatalom gyakorlásának milyen formát kell öltenie egy olyan egyházban, amely tudatában van annak, hogy lényegénél fogva kapcsolati és ezért szinodális jellegű. A kapcsolat Krisztussal és a kapcsolat mindazok között, akik Krisztusban vannak – azok között, akik már benne vannak, és azok között, akik még nincsenek benne, de akiket az Atya vár –, megvalósítja az egyház lényegét, és mindenkor alakítja az egyház formáját.

A püspöki szolgálat „kollegiális” és „szinodális” gyakorlásának különböző formáit – a megfelelő időben – meg kell határozni (a részegyházakban, a részegyházak csoportjaiban, az egész egyházban), mindig tiszteletben tartva a hitletéteményt és az élő hagyományt, mindig válaszolva arra, amit a Lélek kér az egyházaktól az adott időszakban és a különböző kontextusokban, amelyekben élnek. És ne felejtjük el, hogy a Lélek a harmónia. Gondoljunk arra a pünkösdi reggelre: óriási zűrzavar volt, de ő harmóniát teremtett abban a zűrzavarban. Ne felejtjük el, hogy ő maga a harmónia: ez nem mesterkélt vagy pusztán az értelmünket érintő harmónia; ez mindent átfog, ez egzisztenciális harmónia.

A Szentlélek teszi lehetővé, hogy az egyház örökké hűséges legyen az Úr Jézus Krisztustól kapott megbízatásához, és hogy örökké hallgasson az ő szavára. Ő vezeti el a tanítványokat a teljes igazságra (Jn 16,13).

Ő vezet minket is, akik a Szentlélekben összejöttünk ezen a közgyűlésen, hogy három évnyi út után választ adjunk arra a kérdésre, hogyan legyünk szinodális, misszionárius egyház, hozzá-

tenném: és irgalmas egyház.

Reménnyel és hálával teli szívvel, tudatában a rátok (és ránk) bízott, magas követelményeket támasztó feladatnak, kívánom mindannyiatoknak, hogy készségesen nyíljatok meg a Szentlélek működése előtt, aki a mi biztos vezetőnk és vigasztalásunk. Köszönöm!

Záróbeszéd

a püspöki szinódus XVI. rendes közgyűlésén

VI. Pál Terem, 2024. október 26.

Kedves Fivéreim és Nővéreim!

A záródokumentumban összegyűjtöttük azoknak az éveknek a gyümölcsét – legalább három évét –, amelyekben igyekeztünk meghallgatni Isten népét, és a Szentlélekre figyeltünk, hogy jobban megértsük, hogyan legyünk „szinodális egyház” a mai korban. Az egyes fejezetek elején olvasható bibliai utalások úgy formálják az üzenetet, hogy összekapcsolják a feltámadt Úr tetteivel és szavaival, aki arra hív, hogy evangéliumának tanúi legyünk, elsőként az életünkkel, és csak utána szavainkkal.

A dokumentum, melyet szavazással elfogadtunk, hármas ajándék.

1. Először is nekem, Róma püspökének. Amikor Isten egyházát szinódusra hívtam össze, tudatában voltam annak, hogy szükségem van rátok, püspökökre és a szinodális út tanúira. Köszönöm nektek!

Róma püspökének is – gyakran emlékeztetem magam és benneteket – gyakorolnia kell a meghallgatást, sőt, gyakorolni akarja a meghallgatást, hogy válaszolni tudjon az Igének, aki nap mint nap megismétli neki: „Erősítsd meg testvéreidet... Legeltesd juhaimat!”

Az én feladatom, mint jól tudjátok, az, hogy megőrizzem és előmozdítsam – ahogyan Szent Bazil tanítja – a harmóniát, amelyet a Lélek továbbra is teremt Isten egyházában, az egyházak közötti kapcsolatokban, az összes küzdelem, feszültség és megosztottság ellenére, melyek az Isten országának teljes megnyilvánulása felé vezető utunkat jellemzik. Izajás próféta látomása arra biztat, hogy Isten országát olyan lakomaként képzeljük el, amelyet Isten minden nép számára készített. Mindenkinnek, abban a reményben, hogy senki sem fog hiányozni. Mindenkinnek, mindenkinnek, mindenkinnek! Kivétel nélkül, mindenkinnek! És a kulcsszó ez: harmó-

nia. Amit a Lélek tesz az első erős megnyilvánulásakor, pünkösdi reggelén, az az, hogy harmonizálja a különbözőségeket, a nyelveket... Harmónia! Ezt tanítja a II. Vatikáni Zsinat, amikor azt mondja, hogy az egyház „olyan, mint egy szentség”: jele és eszköze Isten várokozásának, aki már megterített, és vár.

Kegyelme az ő Lelkén keresztül szeretetszavakat suttog mindannyiunk szívébe. Mi azt a feladatot kaptuk, hogy felerősítsük ennek a suttogásnak a hangját, és ne támasszunk akadályokat eléje; hogy kapukat nyissunk, és ne falakat emeljünk. Mennyi kárt okoznak az egyház emberei – férfiak és nők egyaránt –, amikor falakat emelnek, mennyi kárt! Mindenki, mindenkit, mindenki! Nem szabad a „kegyelem kiosztóiként” viselkednünk, akik kisajátítják a kincset azzal, hogy megkötik az irgalmas Isten kezét. Emlékezzünk, ezt a szinódusi közgyűlést azzal kezdtük, hogy bocsánatot kértünk, szégyenkezünk, elismertük, hogy mindannyian irgalmat nyert emberek vagyunk.

Van egy verse Madeleine Delbrêlnek, a perifériák misztikusának, aki így buzdított: „Főképp merevek ne legyetek!” A merevség bűn, olyan bűn, amely néha a papságot és a szerzeteseket is jellemzi. Madeleine Delbrêl verséből olvasok néhány sort.¹ Ez egy imádság. Így fogalmaz:

*Azt hiszem, talán már elegend van azokból,
akik mindig arról beszélnek, hogy vezényszóra szolgálnak téged,
akik professzori tárlóban ismernek téged,
akik szabályokat betartva jutnak el hozzád,
akik régi házasságokhoz hasonlóan szeretnek téged.
[...]*

*Add, hogy életünket,
ne úgy éljük, mint egy sakkjátszmát, ahol mindent kiszámolunk,
ne úgy, mint egy küzdelmet, ahol minden nehez,*

¹ Vö. *Bal de l'obéissance* [Az engedelmesség bálja], in MADELEINE DELBRÊL: *Nous autres, gens des rues. Textes missionnaires*, Seuil, Paris, 1966, 81–83. (A fordító megjegyzése.)

*ne úgy, mint egy tantételt, mely a fejünket töri,
hanem végtelen ünnepként,
ahol újból és újból találkozunk veled,
bálként,
táncként,
kegyelmed ölelésében,
a szeretet mindenbol zúgó zenéjével.*

Ezek a verssorok szolgálhatnának háttérzenéül, mellyel a záródokumentumot fogadjuk. És most, a szinodális út során elért eredmények fényében, döntéseket kell hoznunk.

A mai háborús időkben a béke tanúinak kell lennünk, azáltal is, hogy megtanulunk tényleges formát adni a különbözőségek együttélésének.

Ezért nem áll szándékomban „apostoli buzdítást” közzétenni. Elég az, amit jóváhagytunk. A záródokumentumban már nagyon konkrét javaslatok vannak, melyek útmutatásként szolgálhatnak az egyházak küldetéséhez a különböző földrészekben, a különböző kontextusokban: ezért teszem azonnal hozzáférhetővé mindenki számára, ezért mondtam, hogy tegyük közzé. Ezzel szeretném elismerni a megtett szinodális út értékes eredményét, melyet ezzel a záródokumentummal átadok Isten hívő, szent népének.

Az egyház életének a záródokumentumban említett egyes aspektusait illetően, valamint azokat a témákat illetően, amelyeket a tíz *tanulmányozó csoportra* bízunk – melyeknek szabadon kell dolgozniuk, hogy nekem javaslatokat tegyenek –, időre van szükség ahhoz, hogy az egész egyházat bevonó döntések szülessenek. Én tehát folytatom a püspökök és a rájuk bízott egyházak meghallgatását.

Ez nem a döntések határozatlan időre való elhalasztásának klasszikus módja. Ez az, ami megfelel a szinodális stílusnak, amellyel a péteri szolgálatot is gyakorolni kell: meghallgatni, összehívni, megvizsgálni, dönteni és értékelni. Ezekben a lépésekben pedig szükség van szünetre, csendre, imára. Ezt a stílust együtt

tanuljuk, apránként. A Szentlélek hív és támogat bennünket ebben a tanulásban, amelyet megtérési folyamatként kell felfognunk.

A szinódus főtitkársága és a római kúria összes dikasztériuma segít majd ebben a feladatban.

2. A záródokumentum ajándék Isten egész hívő népe számára, annak sokféle kifejeződési formájában. Nyilvánvaló, hogy nem mindenki fogja elolvasni: főként ti lesznek azok, akik sokakkal együtt megismertetik a benne foglaltakat a helyi egyházakban. A szöveg a szerzett tapasztalatokról való tanúságtétel nélkül sokat veszítene értékéből.

3. Kedves Testvéreim, amit megtapasztaltunk, az olyan ajándék, amelyet nem tarthatunk meg magunknak. Az ebből a tapasztalatból fakadó lendület – melynek a záródokumentum a tükörképe –, bátorságot ad annak tanúsításához, hogy lehetséges együtt járni a sokféleségben, anélkül, hogy elítélnénk egymást.

A világ összes táját képviseljük, melyeket erőszak, szegénység, közömbösség jellemez. Együtt, azzal a reménnyel, amely nem csal meg, egyesülve Isten szívünkbe kiáradt szeretetében, nemcsak álmodhatunk a békéről, hanem minden erőnkkel dolgozhatunk is azon, hogy – talán nem is beszélve sokat a szinodalitásról – megvalósuljon a béke a meghallgatásnak, a párbeszédnek és a kiengesztelőedésnek a folyamatain keresztül. A küldetésért létező szinodális egyháznak most arra van szüksége, hogy a megosztott szavakat tettek kísérvék. Ez a követendő út.

Mindez a Szentlélek ajándéka: *Ő az, aki harmóniát teremt, ő maga a harmónia*. Szent Bazilnak nagyon szép teológiája van erről. Ha tudjátok, olvassátok el Szent Bazilnak a Szentlélekről szóló értekezését. A Lélek maga a harmónia. Testvéreim, folytatódjék a harmónia akkor is, amikor elhagyjuk ezt a termet, és a feláldott Krisztus Lehelete segítsen bennünket abban, hogy megosszuk a kapott ajándékokat!

És ne felejtétek – ismét csak Madeleine Delbr  l szavait idézem –, hogy „vannak helyek, ahol a Lélek f  j, de egy Lélek van, aki mindenütt f  j”.

Szeretn  k köszönetet mondani mindannyiatoknak, és köszönjük meg egymásnak is! Köszönetet mondok Grech bíboros   rnek és Hollerich bíboros   rnek a munkájukért, a két titk  rnek, Nathalie-nak és San Mart  nnak – jól csináltátok! –, Battocchio   s Costa atyáknak, akik nagyon sokat segítettek nekünk!   dv  zl  m azokat is, akik a háttérben dolgoztak, hiszen n  lk  l  k mindezt nem tudtuk volna elvégezni. Nagyon köszönöm! Az   r áldjon meg benneteket! Imádkozzunk egymásért! Köszönöm!

TARTALOM

Rövidítések	5
Ferenc pápa jegyzete a záródokumentumhoz	9

EGY SZINODÁLIS EGYHÁZÉRT: KÖZÖSSÉG, RÉSZVÉTEL, KÜLDETÉS ZÁRÓDOKUMENTUM

BEVEZETÉS	15
-----------------	----

I. RÉSZ – A SZINODALITÁS SZÍVE

A Szentlélek megtérésre, evangélium szerinti változtatásra

hív bennünket	23
<i>Az egyház Isten népe, az egység szentsége</i>	24
<i>Isten népének szentségi gyökerei</i>	26
<i>A szinodalitás jelentése és dimenziói</i>	30
<i>Az egység mint harmónia</i>	34
<i>A szinodális lelkiség</i>	38
<i>A szinodalitás mint társadalmi prófécia</i>	40

II. RÉSZ – EGYÜTT A BÁRKÁBAN

A kapcsolatok evangélium szerinti átalakítása	42
<i>Új kapcsolatok</i>	42
<i>Sokféle környezetben</i>	44
<i>A küldetés érdekében kapott karizmák, bivatások és szolgálatok</i>	47
<i>A szenteléssel járó szolgálat a harmónia szolgálatában</i>	53
<i>A püspöki szolgálat: a Lélek ajándékainak egységbe foglalása</i>	54
<i>A püspökkel: papok és diakónusok</i>	55

<i>A felszentelt szolgálattevők közötti együttműködés</i>	
<i>a szinodális egyházban</i>	57
<i>Együtt a küldetésért</i>	58
 III. RÉSZ – „VESSÉTEK KI A HÁLÓT”	
A folyamatok evangélium szerinti átalakítása	61
<i>A küldetést szolgáló egyházi megkülönböztetés</i>	62
<i>A döntéshozatali folyamatok tagolódása</i>	65
<i>Átláthatóság, számadás, értékelés</i>	69
<i>Szinodalitás és részvételi szervek</i>	73
 IV. RÉSZ – BŐSÉGES HALFOGÁS	
A kötelek evangélium szerinti átalakítása	77
<i>Gyökeret eresztők és zarándokok</i>	77
<i>Ajándékcseré</i>	82
<i>Egységet szolgáló kötelek: püspöki konferenciák</i>	
<i>és egyházi gyűlések</i>	85
<i>Róma püspökének szolgálata</i>	88
 V. RÉSZ – „ÚGY KÜLDELEK ÉN IS TITEKET”	
Misszionárius tanítványok népe	95
 BEFEJEZÉS	
Lakoma az összes népnek	102
 FÜGGELÉK	
 Nyitóbeszéd a püspöki szinódus	
XVI. rendes közgyűlésén (2024. október 2.)	107
Záróbeszéd a püspöki szinódus	
XVI. rendes közgyűlésén (2024. október 26.)	114